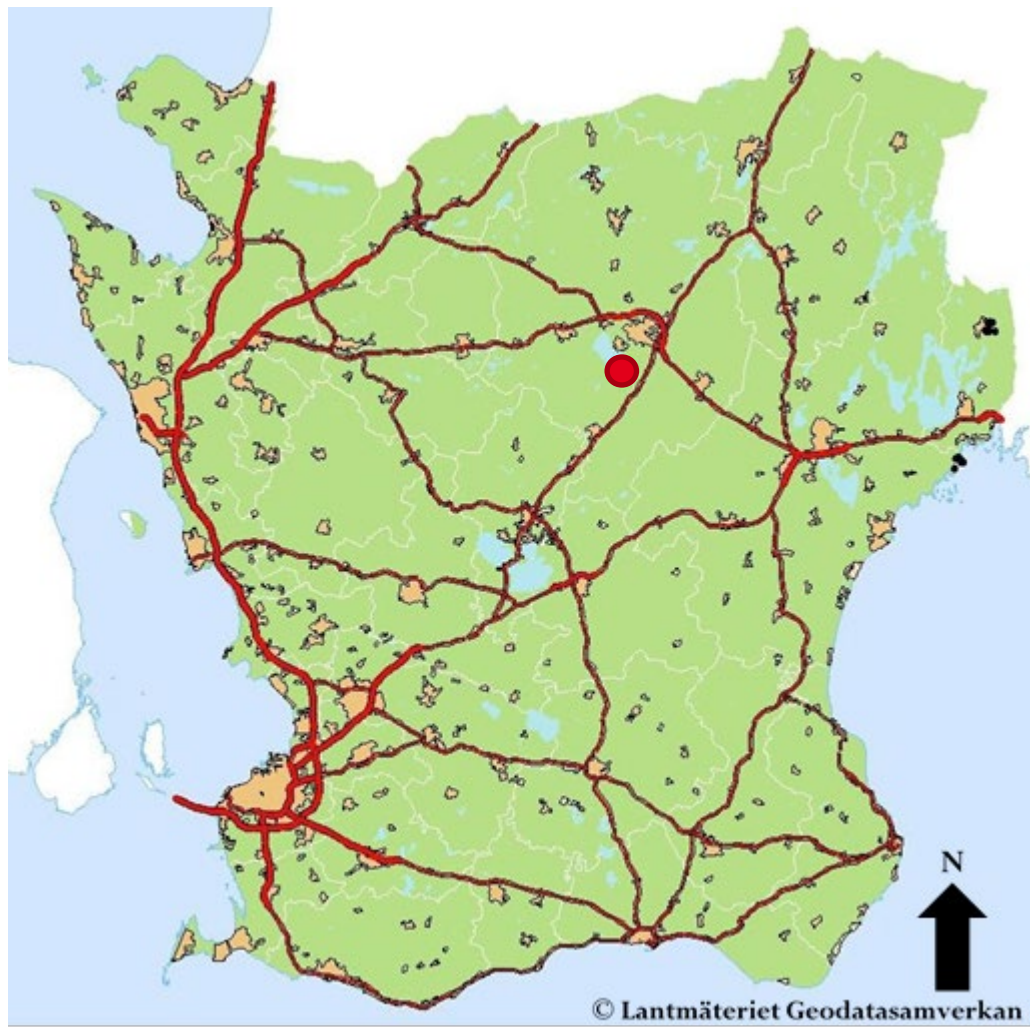

Skötselplan för naturreservatet Hovdala i Hässleholms kommun samt bevarandeplan för Natura 2000-området Hovdala, SE0420334

Tillhör beslut den 2 juni 2022 om bildande av naturreservatet Hovdala i Hässleholms kommun.

Figur 1 Den röda cirkeln anger naturreservatets ungefärliga läge.

Innehållsförteckning

Inledning	8
1 Syftet med naturreservatet	9
2 Beskrivning av området	11
2.1 Administrativa uppgifter	11
2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden	11
2.2.1 Geomorfologi, hydrologi och landskapsbild	11
2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria	12
2.2.3 Biologi	18
2.2.4 Friluftsliv	20
4.3 Forn- och kulturmiljövärd	21
3 Natura 2000	22
3.1 Allmänt om Natura 2000	22
3.2 Vad är bevarandestatus?	23
3.3 Viktigt att tänka på	23
3.4 Motivering till och syfte för Natura 2000-området	23
3.4.1 Motivering till områdets betydelse	23
3.4.2 Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden för Natura 2000-området	24
3.5 Naturtyper och arter enligt Natura 2000	24
3.5.1 Utpökade Natura 2000-naturtyper och arter	24
3.5.2 Beskrivning av Natura 2000-naturtyper och arter samt bevarandestatus	26
Områdesbeskrivning	26
<i>Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)</i>	27
<i>*Boreonemoral a äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020)</i>	28
<i>Trädklädd betesmark (9070)</i>	29
<i>*Lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080)</i>	29
<i>Bokskog av fryle-typ (9110)</i>	29
<i>Bokskog av Asperulo-Fagentum-typ (9130)</i>	30
<i>Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)</i>	30
<i>*Alluviala lövskogar med Alnus glutinosa eller Fraxinus excelsior (91E0, 9750)</i>	31
<i>Utvecklingsmark med lövblandad barrskog (905) mot näringsrik ekskog (9160)</i>	32
<i>Öppen kultiverad betesmark (6911)</i>	32
<i>Fuktäng (6915)</i>	32
<i>Dammen (3920)</i>	32
<i>Barbastell (Barbastella barbastellus, 1308)</i>	32
<i>Bechsteins fladdermus (Myotis bechsteinii, 1323)</i>	33
<i>Flodpärlmussla (Margaritifera margaritifera, 1029)</i>	33
<i>Citronfläckad kärrtröslända (Leucorrhinia pectoralis, 1042)</i>	35
<i>Större vattensalamander (Triturus cristatus, 1166)</i>	35

<i>Dammfladdermus (Myotis dasycneme, 1318)</i>	36
<i>Utter (Lutra lutra, 1355)</i>	36
3.6 Bevarandemål och prioriterade bevarandeåtgärder	38
3.6.1 Bevarandemål	38
3.6.2 Målordikatorer	44
<i>Arealer</i>	44
<i>Ekologiska strukturer och funktioner</i>	44
<i>Typiska arter</i>	48
<i>Natura 2000-arter</i>	49
3.6.3 Prioriterade bevarandeåtgärder	51
3.7 Hotbild – Vad kan påverka Natura 2000-området negativt?	52
Naturtyper	53
Natura 2000-arter	55
3.8 Skydd och regleringar	57
4 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning	57
4.1 Övergripande bevarandemål	57
4.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder	58
4.3 Konsekvenser av klimatförändringar	58
4.4 Populationsstärkande åtgärder	58
4.4.1 Åtgärder för Bechsteins fladdermus	58
4.4.2 Åtgärder för skogsduva.	59
4.5 Hydrologisk restaurering	59
5 Specifika mål och skötselåtgärder för skötselområdena	59
5.1 Skötselområde Naturskogsliknade ädellövskog cirka 121 hektar	59
5.2.1 Beskrivning:	59
5.2.2 Bevarandemål:	61
5.2.3 Restaureringsåtgärder:	62
5.2.4 Skötselåtgärder:	62
5.2 Skötselområde Ädellövskog som ska övergå till naturskogsliknade ädellövskog cirka 89,5 hektar, varav granplantering som ska utföras 4,4 hektar	62
5.2.1 Beskrivning:	62
5.2.2 Bevarandemål:	63
5.2.3 Restaureringsåtgärder:	63
5.3 Skötselområde– Tall och björkskog som ska återskapas efter granplantering, cirka 0,8 hektar	64
5.3.1 Beskrivning:	64
5.3.2 Bevarandemål:	64
5.3.3 Restaureringsåtgärder:	65

5.4 Skötselområde Lundmiljö cirka 7,3 hektar, varav restaurering cirka 7,3 hektar	65
5.4.1 Beskrivning:	65
5.4.2 Bevarandemål	66
5.4.3 Restaureringsåtgärder	67
5.4.4 Skötselåtgärder	67
5.5 Skötselområde Ekskog cirka 34,1 hektar, varav restaurering cirka 34,1 hektar, varav 10,7 hektar granplantering som ska utföras	67
5.5.1 Beskrivning:	67
5.5.2 Bevarandemål	69
5.5.3 Restaureringsåtgärder	69
5.5.4 Skötselåtgärder	69
5.6 Skötselområde Nektarrikt område, cirka 8,1 hektar, varav 1,9 hektar tallplantering som ska utföras	70
5.6.1 Beskrivning:	70
5.6.2 Bevarandemål:	71
5.6.3 Restaureringsåtgärder:	71
5.6.4 Skötselåtgärder:	72
5.7 Skötselområde Sandområde, cirka 13,2 hektar, varav restaureringsmark 13,2 hektar, varav tallplantering cirka 2,7 hektar som ska utföras	72
5.7.1 Beskrivning:	72
5.7.2 Bevarandemål:	744
5.7.3 Restaureringsåtgärder:	75
5.7.5 Skötselåtgärder:	75
5.8 Skötselområde Slätteräng cirka 1,4 hektar	76
5.8.1 Beskrivning:	76
5.8.2 Bevarandemål:	76
5.8.3 Restaureringsåtgärder:	76
5.8.4 Skötselåtgärder:	76
5.9 Skötselområde Lövrik betesmark, cirka 4,1 hektar, varav restaureringsmark 4,1 hektar ...	77
5.9.1 Beskrivning:	77
5.9.2 Bevarandemål:	77
5.9.3 Restaureringsåtgärder:	77
5.9.5 Skötselåtgärder:	78
5.10 Skötselområde Högörtäng, cirka 2,6 hektar	78
5.10.1 Beskrivning:	78
5.10.2 Bevarandemål:	79
5.10.3 Restaureringsåtgärder:	79
5.10.4 Skötselåtgärder:	79
5.11 Skötselområde Hovdalaån cirka 2,1 km, Hammarmölledamm, Skogdamm och Skjutbanedammen, cirka 10,5 hektar	80

5.11.1 Beskrivning:	80
5.11.2 Bevarandemål:	82
5.11.3 Restaureringsåtgärder:	82
5.11.4 Skötselåtgärder:.....	83
5.12 Skötselområde Lövsumpskog cirka 17,4 hektar	83
5.12.1 Beskrivning:	83
5.12.2 Bevarandemål:	83
5.12.3 Restaureringsåtgärder:	83
5.12.4 Skötselåtgärder:.....	84
5.13 Skötselområde Friluftslivsyta, cirka 3,7 hektar	84
5.13.1 Beskrivning:	84
5.13.2 Skötselområde:	85
5.13.3 Restaureringsåtgärder:	85
5.13.4 Skötselåtgärder.....	85
5.14 Skötselområde Åker cirka 6,5 hektar	86
5.14.1 Beskrivning:	86
5.14.2 Bevarandemål:	86
5.14.3 Skötselåtgärder:	86
5.15. Byggnader.....	86
6 Friluftsliv	87
6.1 Allmän inledning	87
6.2 Utmärkning av naturreservatets gräns	88
6.3 Information	89
6.4 Parkering	89
6.5 Anläggningar och vandringsleder	89
6.6 Renhållning och sanitära anordningar.....	89
7 Jakt och fiske.....	89
8 Utmärkning av naturreservatets gräns.....	90
9 Tillsyn	90
10 Dokumentation och uppföljning	90
10.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	90
10.2 Revidering av skötselplanen.....	90
10.3 Uppföljning av kostnader.....	90
11 Prioritering av åtgärder och kostnadsansvar	91
12 Rödlistade arter	96
13 Källor	98
13.1 Litteratur	98

12.2 Kartor	98
Bilaga A Teckenförklaring, skötselområden, anläggningar och målbild.....	99
Bilaga A Skötselområden och anläggningar Dalleröd.....	100
Bilaga A Skötselområden och anläggningar Solhem	101
Bilaga A Skötselområden och anläggningar Söder om Hovdala	102
Bilaga B Målbild och anläggningar Dalleröd	103
Bilaga B Målbild och anläggningar Solhem.....	104
Bilaga B Målbild och anläggningar Söder om Hovdala.....	105
Bilaga C Teckenförklaring till Natura 2000 områdena.....	106
Bilaga C Natura 2000 område norra delen	107
Bilaga C Natura 2000 område södra delen	108

Inledning

Skötselplanen beskriver ett områdes värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör även för hur och när dessa värden ska skötas. Bakom detta ligger syftena med bildandet av ett naturreservat. Syftena styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas. Men, för att uppnå syftena med ett naturreservat kan det också krävas en särskild skötsel - vilket redovisas i detta dokument.

Naturreservatet utgör ett Natura 2000-område varför skötselplanen ska vara en kombinerad skötselplan och bevarandeplan. Natura 2000 är ett nätverk av skyddsvärda områden inom EU. Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan som består av en beskrivning av vilka naturtyper och arter som finns inom Natura 2000-området, huruvida dessa har en fullgod bevarandestatus och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas inom Natura 2000-nätverket och används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området. När skötselplan och bevarandeplan kombineras finns ingen separat bevarandeplan. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanerna och skötselplanerna redovisar dessa med en symbol, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs. den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t.ex. en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bl.a. naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftena.

1 Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

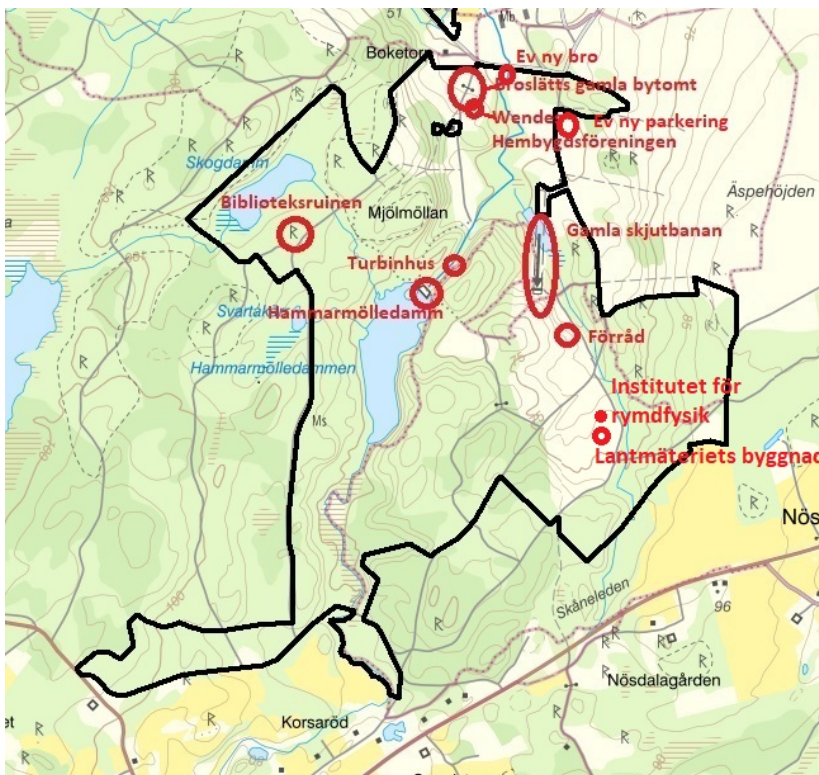
Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald, och att skydda, vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer. Områdets ädellövskog och lövsumpskog ska bevaras och återställas. Områdets vattenmiljöer ska bevaras, återställas och nyskapas. Områdets sandområde ska bevaras och nyskapas. Områdets lövrika betesmarks ska bevaras och återställas. I området förekommande värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter ska skyddas, återställas och nyskapas. Underlätta etablering för de arter, i synnerhet hotade arter, som är beroende av ädellöv-, lövsumpskogar eller vattendrag. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer att bevara och utveckla upplevelsevärdena i ett välbesökt naturområde som har stor betydelse som ett friluft- och rekreationsområde.

Syftet ska uppnås genom att:

- Bevara, restaurera och utveckla en flerskiktad ädellövskog, främst bestående av bok, ek, avenbok, lind, lönn, fågelbär och hassel med inslag av luckor och gläntor,
- Bevara och utveckla lövskogen med avseende på ålders- och artmässig variation och förekomst av död och döende ved av olika arter, stadier och grovlekar,
- Ej transportera ut någon form av lövved,
- Avverka förekommande granar,
- Bevara och utveckla områdets lövsumpskogar,
- Bevara och utveckla områdets sandiga område,
- Bevara och restaurera Hovdalaån, genom att bl.a. restaurera och nyskapa bottnar, skapa död ved i och i direkt anslutning till ån,
- Lägga igen avvattande dike i skogen,
- Bevara och restaurera lövrik betesmark,
- Bevara en öppen betesmark,
- Bevara, restaurera och utveckla de faunistiska, floristiska och mykologiska värdena inom området,
- Gynna i området förekommande habitatlistad¹, rödlistad² eller sällsynt art som är knutna till områdets biotoper,
- Inplantera för området lämpliga sällsynta eller rödlistade arter, som är knutna till områdets biotoper,
- Ta bort eventuellt främmande arter av träd och buskar,
- Undvika markskador,
- Hålla delar av området tillgängligt för allmänhetens friluftsliv genom att anlägga rastplatser, vindskydd, vandrings-, rid- och mountainbikesleder och underhålla dessa.

Fig. 2. Naturservatet är markerat med heldragen svart linje på fastighetskartan. Skala 1:50 000.

Figur 3 Byggnader och anläggningar som texten hänvisar till

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter

Namn:	Hovdala
Areal:	Cirka 320 ha, varav vatten cirka 10,8 ha
Kommun:	Hässleholm
Förvaltare:	Länsstyrelsen Skåne
DOS-ID¹:	1126289
Natura 2000-ID²:	Hovdala, SE0420334
Natura 2000-Skyddsstatus:	SCI
Fastigheter:	Hovdala 1:4 och del av Tormestorp 5:31
Markägarkategori:	Kommunalt aktiebolag och statligt
Läge:	Cirka 7 km sydväst om Hässleholm
Centralpunkt:	X:431229 Y:6217996 (SWEREF99 TM)
Naturgeografisk region:	Nr 8 NO-Skånes skogslandskap
Vattenförekomst (HID)³:	Hovdalaån SE621492-136635. VISS EU_CD: SE621492-136635 och MS_CD: WA20617889
Inskrivna nyttjanderätter:	Finns i akten
Gemensamhetsanläggningar:	Finns i akten
Planförfattare:	Johan Johnmark, Avseende Natura 2000 delarna; Marie Löfberg och Alexander Regnér

2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden

2.2.1 Geomorfologi, hydrologi och landskapsbild

Hovdala ligger i anslutning till södra delen av Finjasjön, Hässleholms kommun. Naturreseptatet utgörs främst av ädellövsskogklädda områden omgärdade av betesmarker eller produktiv ädellövskog. Öster om Hovdala området tornar horsten Göingeåsen upp sig. Området vid Dalleröd, västra delen av Hovdala ån och området öster om Äspehöjden utgörs av sandig morän med inslag av uppstickande urberg av gnejs. Området öster om Hammarmölledammen till Äspehöjden och Björkviken utgörs av isälvsediment från stråket Billinge-Stoby. Uppströms och en bit nedströms Hammarmölledammen utgörs jordarten av kärrtorv för att mot Hovdala slott övergå i svämsediment av ler-silt (inom detta område har det tidigare och i sen tid återupptagits ängsbruk). Närmast Finjasjön i Dallerödsområdet och delar av Björkviken återfinns postglacial sand.

¹ ID-nummer i Naturvårdsverkets databas Vic Natur

² Rådets direktiv 92/43/EEG bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) samt rådets direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet)

³ ID-nummer i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG

Figur 4 I södra delen av täktområdet finns renspolade fina stora gnejshällar

2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria

Marken i naturreservatet har nyttjats av människan under lång tid. I området finns ett antal hällristningar. Delar av området, främst i Dalleröd har utgjorts av fossil åkermark. Under åkermarken vid Dalleröd finns lämningar av en boplats (stenåldern-järnåldern). Hela skogsområdet har varit föremål för vedtäkt genom sitt läge i närheten till Hovdala slott. Hovdala slott har ett mycket högt kulturhistoriskt bevarandevärde och är ett mycket uppskattat besöksobjekt. Slottets äldre delar tros vara från början av 1500-talet. Svenskarna försökte inta slottet 1612 under Kalmarkriget. Vid freden i Roskilde år 1658 blev Skåne svenskt. I augusti 1678 under det Skånska kriget 1675-79 intogs slottet av danskarna enligt legenden med stöd av friskyttar under Lille Mads ledning. Stora delar av slottet, med undantag av försvarstornet, kom då att eldhärjas. Dagens byggnader är från tidigt 1700-tal. Nordväst om Hammarmölledammen ligger en ruin av det som var ämnat att bli ett bibliotek. Vilket utgör ett besöksobjekt. Byggnaden påbörjades uppföras kring 1790-talet på det som då benämndes stenig ljungmark, i dagsläget ädellövsskog. I ett biflöde till Hovdalaån ligger resterna av två tullkvarnar. Den övre var i drift mellan åren 1804 -1920. I anslutning till kvarnarna ligger den nyrenoverade angöringsplatsen Boketorpet.

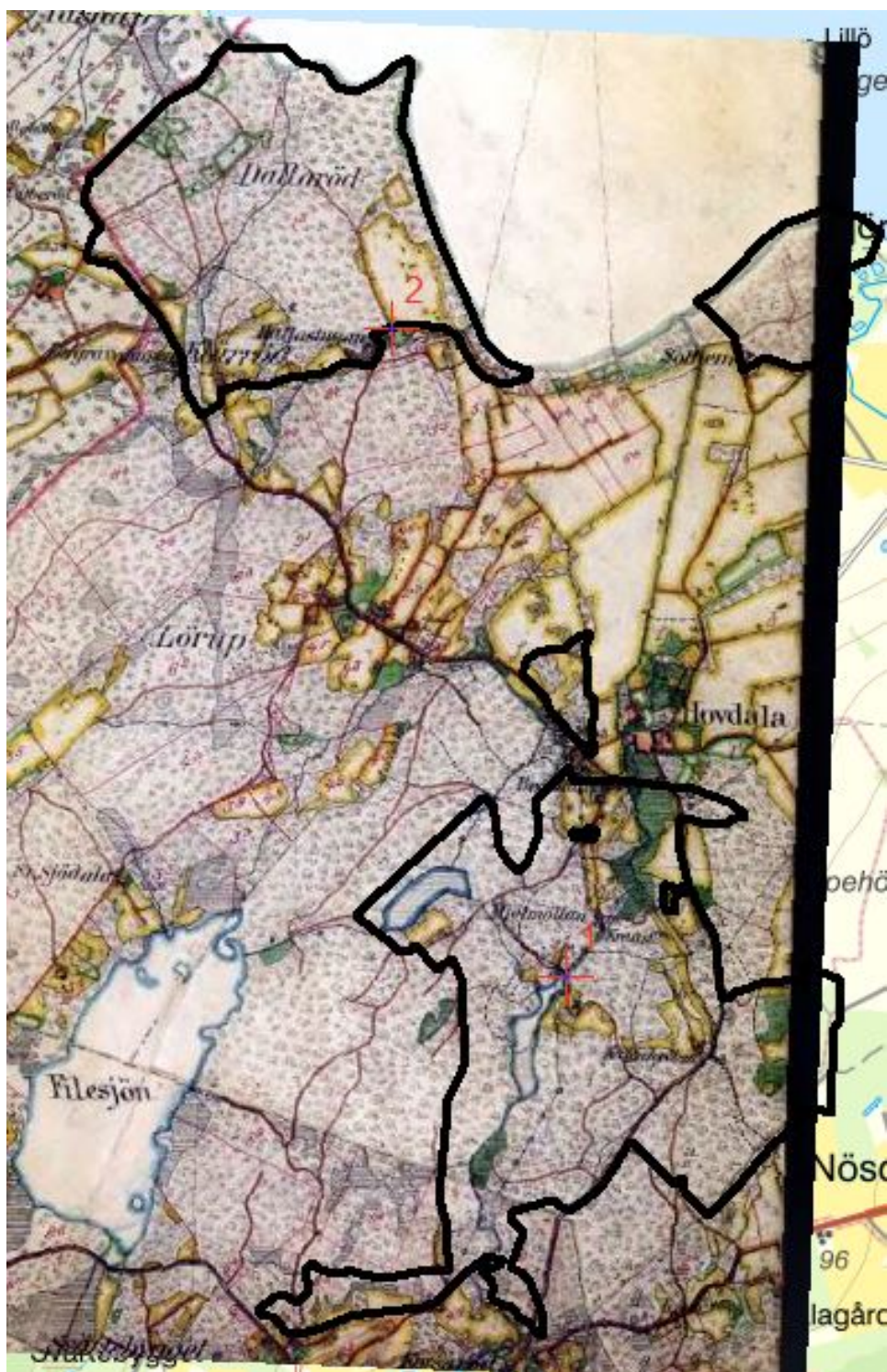
Figur 5 Hovdala Linbasta från tidigt 1800-tal

I Området har det tidigare funnits ett antal mindre torp, bl.a. Kullahyttan inom området som senare blev grustäkt. Vidare fanns ett torp öster om dammen som senare dämades upp och blev Hammarmölledammen. Vid Hammarmölledammens utlopp finns en fördämning. Vid Dalleröd låg gården Dalleröd, vars ena ekonomilänga fortfarande finns kvar. Cirka 300 meter väster om Dalleröds ekonomilänga låg torpet Hallastugan. Merparten av dessa torp och gårdar revs när

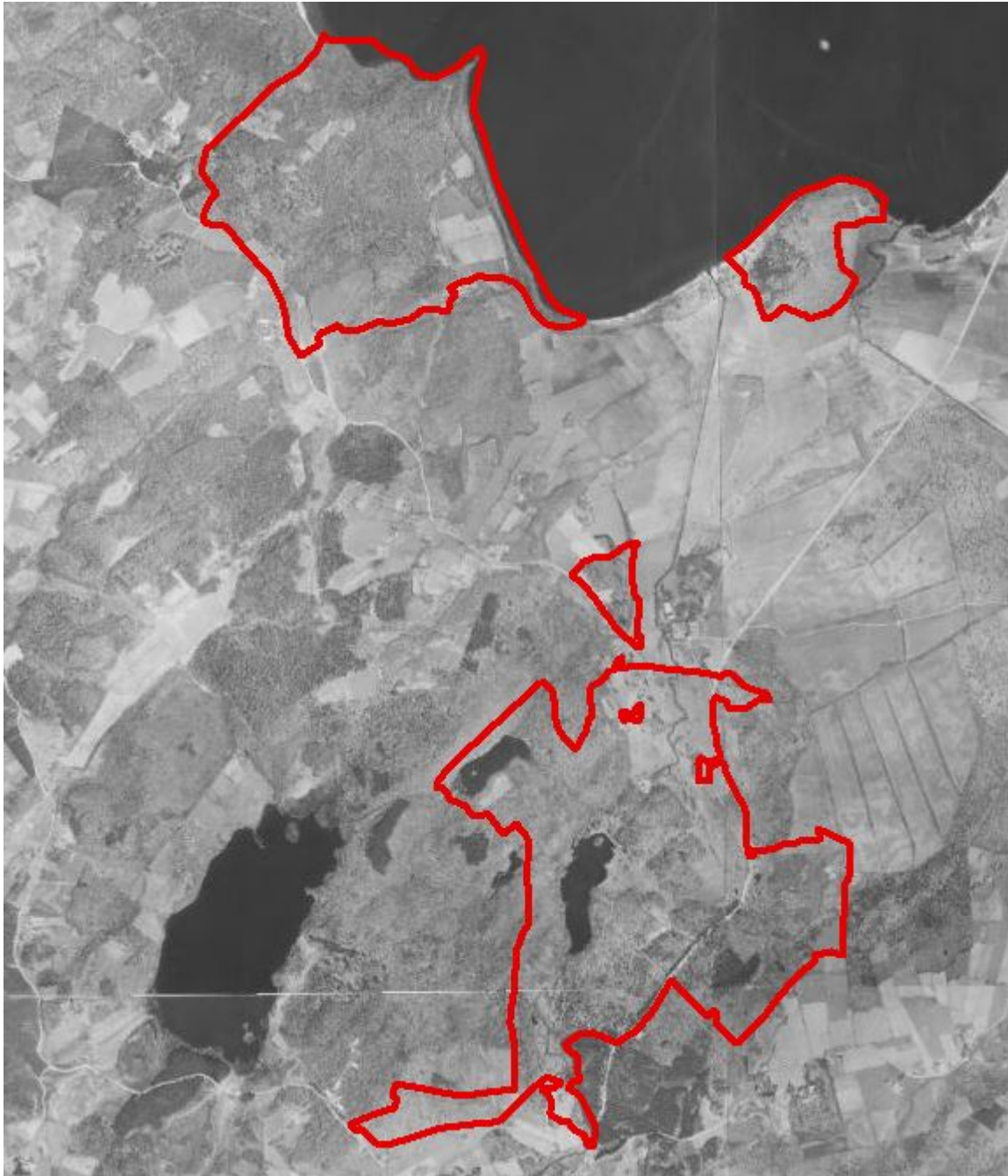
fortifikationsverket förvärvade området för militärt övningsändamål. Skogsbruket upphörde då i princip helt i området.

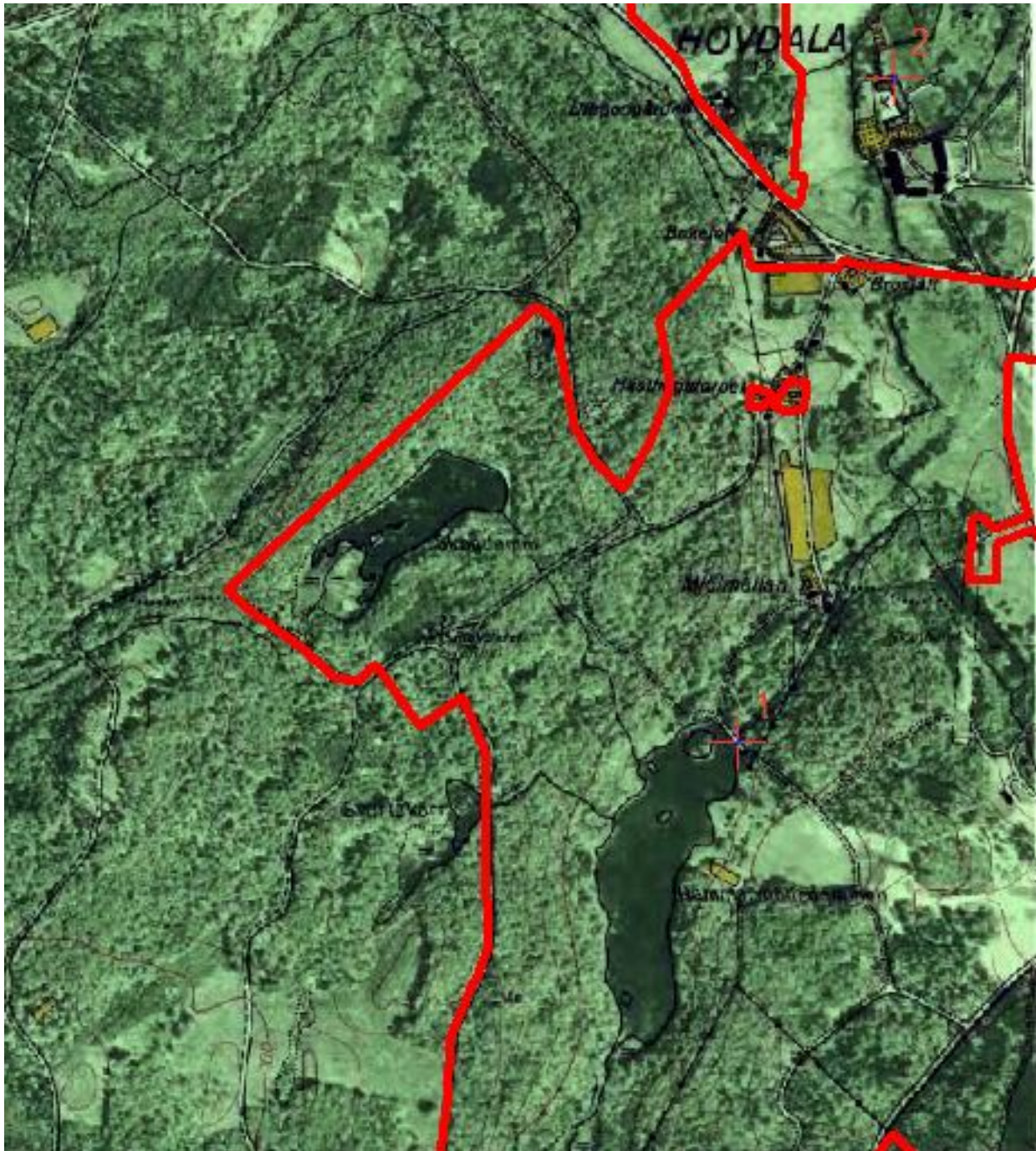
Figur 6 Generalstabskartan från 1869. Rektifieringen är något förskjutet. Områdena utgörs av lövskog. Notera antalet torp, Hovdalaåns tidigare meandring mot sjön och järnvägens läge vid den osänkta Finjasjön.

Figur 7 Häradsekonomska kartan från år 1926-34. Gulmarkerade områden utgjorde åkermark, medan gröna streckade områden utgjorde slåttermark och områden med en grön kant utgjorde betesmarker. Notera bl.a. förekomsten av mindre betesmarker i västra delen av Dalleröd och det stora slåtterområden söder om Hovdala slott.

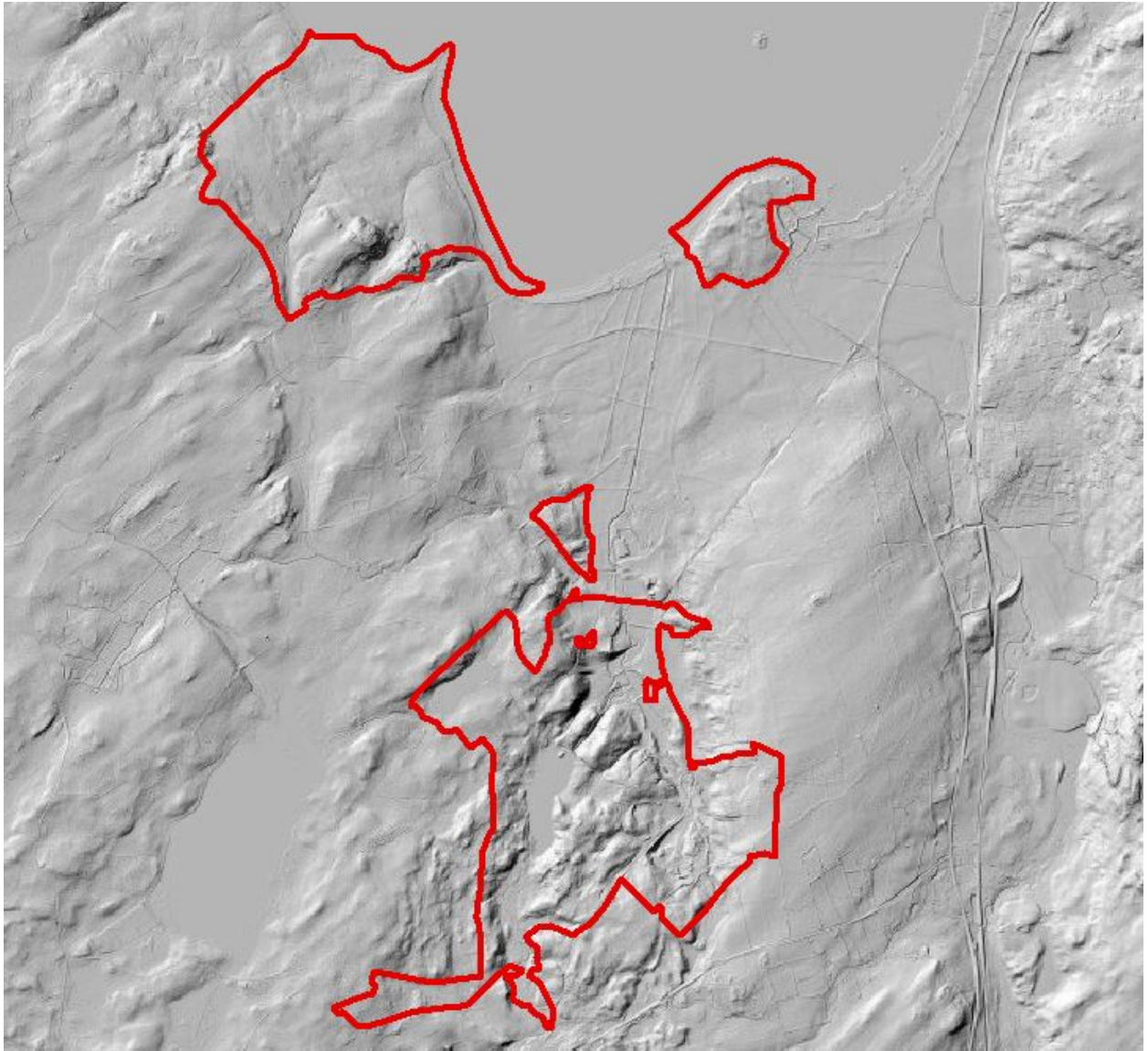
Figur 8 Flygbild från år 1947. Området mellan Mjölmsjön och Hovdala slott var i princip trädritt med undantag av en bokbacke och träd längs med Hovdalaån. Det mörka området, i området som senare blev täktverksamhet, utgjordes av en barrplantering.

Figur 9 Ekonomiska kartan från år 1971. En intressant detaljbild som fortfarande visar ett relativt öppet landskap mellan Mjölmlån och Hovdala slott. Mjölmlölevång nyttjades som åker.

Figur 10 Ortofoto från år 2018. Trädsiktet har nu slutit sig på tidigare slättermarker. Tåktområdet är under igenväxning.

Figur 11 Terrängskuggningskarta. Notera hur inlandsisen har gått ifrån sydväst mot nordost, syns väldigt tydligt bl.a. på Äspethöjden och området söder därom. Dallerödsklack och ravinen vid Hammarmölledamm framträder också mycket tydligt. Liksom inlandsisens rörelse åt nordost.

2.2.3 Biologi

Skogarna inom området har varit extensivt brukade fram till HIBABs övertagande år 2004. Även därefter har stora områden varit undantagna från skogsbruk, vilket medfört att området har mycket höga naturvärden idag. I dagsläget uppgår virkesförrådet till cirka 69.500 m³. Marken har en produktionsförmåga som ligger på cirka 6,1 m³sk/ha och år.

Dallerödsskogen har inte varit föremål för skogsbruksåtgärder sedan andra världskriget då merparten av de äldre träden högs till ved som sändes till Malmö. Dallerödsskogen domineras av en mosaik av naturtyperna näringsrik bokskog (9130) och näringsrik ekskog (9160), med inslag av avenbok och lövsumpskogar längs med bäckar ner till Finjasjön. Längs en av bäckarna växer signalarten strutbräken. I Dallerödsskogen finns stora arealer med en imponerande trädslagsblandning, här växer ek, bok, björk, al, apel, hassel, avenbok, tall, ask (EN), alm (CR),

skogslönn, hagtorn, hägg, fågelbär och gran om vartannat helt i motsats till ”produktionsskogsläran”. Mängden död ved är riklig. Fältskiktet utgörs bl.a. av gulsippa, lungört, nässelklocka, ormbär, aklejruta, sydlundarv, skogsbingel, gulplister och gullpudra. Moss- och lavförekomsten är riklig med bl.a. askvårtlav(EN), stor bandmossa (NT) och västlig husmossa. I området finns bl.a. grönsångare (NT), entita (NT), ärtsångare (NT), duvhök (NT), rödvingetrast (NT), mindre hackspett (NT), och spillkråka (NT). Området är unikt både ur ett nationellt och ett internationellt perspektiv.

Hovdalaån är en starkt slingrande å i en ädellövsskogsklädd dalgång. Ån utgör naturtypen mindre vattendrag (3260). I ån hittades vid inventering år 2019 flodpärlmussla (EN) på flera lokaler. Totalt uppskattas antalet flodpärlmusslor i området till 100-talet exemplar. Beståndet är tyvärr under minskning och riskerar att försvinna. I ån finns även allmän dammussla och skal av spetsig – och tjockskalig målarmussla har påträffats. Vidare finns här kungsfiskare (VU), strömstare, forsärla och utter (NT). Alsumpskogen närmst ån är tidvis översvämmad och här finns alar med socklar. Naturtypen enligt Natura 2000 utgörs av svämlövskog (91E0). Här växer bl.a. signalarterna gullpudra och skärmstarr. Dalgångssidorna är främst bevuxen med senvuxen bok och avenbok. Naturtypen enligt Natura 2000 utgörs av nordlig ädellövskog (9020) och näringsrik bokskog (9130). Här växer bl.a. gulplister, desmeknopp (NT) och rikligt med mossor och lavar, däribland rosa lundlav (VU), bokvårtlav (NT), bokkantlav (NT) och koralltaggschamp (NT). I skogen häckar skogsduva och stenknäck. Områdets äldre ädellövskog utgör en viktig livsmiljö för bl.a. bechsteins fladdermus (EN) och omfattas av artskyddsförordningen. Bechsteins fladdermus är enbart är känd från ett mycket begränsat antal lokaler i Sverige, främst på Nävlingeåsen. Inom området bedöms en handfull individer befinna sig. Dess status för området är icke fullgod bevarandestatus. Det samma gäller för barbastell (NT) som har en icke fullgod bevarandestatus i området. Längs med ån finns också bitvis berg i dagen med lodytor. I övrigt utgörs skogen i huvudsak av hedbokskog, naturtypen näringsfattig bokskog (9110) som tyvärr inom stora ytor har genomgallrats det senaste åren.

Området vid Björkviken utgörs av en näringsrik ekskog (9160) med inslag av äldre tall. Fältskiktet är mycket rikt med många arter, som bl.a. gökärt, tvåblad, ekorrbar och liljekonvalj. Här flyger bl.a. bechsterins fladdermus (EN), sydpipistrell (VU) och mindre brunfladdermus (VU).

Totalt för området utgör naturtyperna näringsfattig bokskog (9110) 36,6 hektar (bedömd år 2015 som fullgod bevarandestatus), nordlig ädellövskog (9020) 9,3 hektar (ej bedömd år 2015), näringsrik bokskog (9130) 71,6 hektar (bedömd år 2015 som fullgod bevarandestatus), näringsrik ekskog (9160) 10,5 hektar (bedömd år 2015 som fullgod bevarandestatus) och svämlövskog (91E0) 24,5 hektar (bedömd år 2015 som fullgod bevarandestatus) och mindre vattendrag (3260) 4,2 hektar (bedömd år 2015 som fullgod bevarandestatus).

Hovdalaåns dalgång med omgivningar är en av Sveriges artrikaste fladdermuslokaler. 17 av de 19 arter som är noterade i Skåne är påträffade här¹. Här finns utöver bechsteins fladdermus (EN) bl.a. större musöra (EN), sydpipistrell (VU), mindre brunfladdermus (VU), barbastell (NT),

sydfladdermus (NT), nordfladdermus (NT), fransfladdermus (NT), brunlångöra (NT), dammfladdermus (NT), trollpipistrell, dvärgpipistrell och större brunfladdermus.

2.2.4 Friluftsliv

Naturreservatet utgör del i ett större friluftsområde som lanserats som ”Hovdala Naturområde & Vandringscentrum”. I detta område finns flera vandringsleder, däribland Skåneleden, Hovdalaleden (57 km), Finjasjöleden (20 km), Höjdarnas höjdarled (22 km), Jakten på Gullspiran (21 km), I Posta-Nillas spår (26 km) och Dammslingan (4 km) samt en hundsling (6 km). Hovdala är ett uppskattat område för mountainbikecykling och lockar cyklister från ett stort geografiskt område.

I närheten till naturreservatet ligger Hovdala slott med trädgård som är ett stort besöksobjekt. Inom naturreservatet finns angöringsplatsen Boketorp med nyrenoverade byggnader som både utgör undervisningslokal och har faciliteter. Flera leder passerar denna plats. Tidigare har det förekommit enduroträning i delar av den tidigare grustäkten och på mark som ligger utanför naturreservatet, öster om Äspethöjden. Denna verksamhet ligger nere sedan 30 juni 2019 då miljö- och stadsbyggnadsnämndens dispens gick ut och beslutet om förlängning överklagats.

I området med fornåkrar väster om Mjölmöllan finns ett block med skålgropsförekomst. Vidare finns ett antal skålgropar i östra delen av naturreservatet och i östligaste delen ligger Ellestorps gamla bytomt utan synlig anläggning.

Öster om Hammarmölledamm har en tjocknackig flintyxa påträffats.

Figur 13 Del av tegelbruksruinen vid Finjasjön

3 Natura 2000

Delar av texten under rubrik 3 Natura 2000, utgör dubbelskrivning jämfört med beslut och övriga delar i skötselplanen. Detta beror på att Naturaområdet har en annan geografisk utbredning än naturreservatet och att all information om Natura 2000 behöver vara på ett ställe. Planförfattare avseende kapitel 3 är Marie Björkander och Alexander Regnér.

3.1 Allmänt om Natura 2000

I samband med inträdet i Europeiska unionen har Sverige accepterat att delta i arbetet med att etablera ett nätverk av skyddade områden i Europa kallat Natura 2000. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen i enlighet med två direktiv inom naturvårdsområdet, EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (habitatdirektivet) och EU-rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) inklusive direktivens uppdateringar.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning om områdesskydd m.m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom naturreservatet kräver samråd och i vissa fall tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

Naturtypernas fullständiga namn med tillhörande koder redovisas i tabellen på sidan 22, medan naturtypernas kortnamn används i den beskrivande texten.

3.2 Vad är bevarandestatus?

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *fullgod bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *fullgod bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *fullgod bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig.

3.3 Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000-områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska i stället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen eller den kombinerade bevarandeplanen och skötselplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. Vid tillståndsprövning är det viktigt att utnyttja den nya kunskapen som finns i reviderade bevarandeplaner eller kombinerade bevarande- och skötselplaner även innan dessa planer har beslutats. Området blev beslutat som Natura 2000-område 2020-12-17 och detta är en kombiplan som slår ihop skötselplanen för naturreservatet och bevarandeplanen för Natura 2000-området. Ingen separat bevarandeplan kommer att framställas. Denna kombiplan gäller för ett av de områden som berörs av den nationella planen för omprövning av vattenkraft enligt Regeringens beslut (se 11 kap 28§ Miljöbalken). Länsstyrelsen har på uppdrag av Regeringen genomfört en översyn av bevarandeplanen. När bevarandeplanen förändras medför det oftast att den måste fastställas på nytt. Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument.

3.4 Motivering till och syfte för Natura 2000-området

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa fullgod bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller habitatsdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

3.4.1 Motivering till områdets betydelse

Natura 2000-området Hovdala är beläget söder om Hässleholm och Finjasjön och utgör ett vidsträckt och variationsrikt område med åkrar, betesmark, större skogar och dungar med träd och

buskar, rinnande vatten och en sjö och dammar. Förekomsten av äldre bokskogar med lång skoglig kontinuitet har också skapat förutsättningar för många skogliga arter.

I Hovdalaån, som är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten, finns den sällsynta och starkt hotade flodpärlmusslan. I norra Skåne är förekomst av flodpärlmussla känd från Almaån, Vramsån och Helgeåns vattensystem. Utöver flodpärlmussla har även allmän dammussla och skal av både spetsig och tjockskalig målarmussla påträffats i området. På lågor i vattendraget har den starkt hotade bladlevermossan *timmerskapania* noterats.

Hovdala är särskilt rikt på fladdermöss – här har man funnit 18 av de 19 fladdermusarter som finns i Sverige, däribland de sällsynta Natura 2000-arterna barbastell, Bechsteins fladdermus och dammfladdermus.

3.4.2 Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden för Natura 2000-området

Det övergripande bevarandesyftet med Natura 2000-området Hovdala är att bevara det variationsrika området vid Hovdala med både artrika skogar och värdefulla vattendrag.

Naturtyperna utgörs av vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260), *Boreonemoral äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020), Trädklädd betesmark (9070), Lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080), Bokskog av fryle-typ (9110), Bokskog av *Asperulo-Fagentum*-typ (9130), Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160) och Alluviala lövskogar med *Alnus glutinosa* eller *Fraxinus excelsior* (91E0, 9750). Natura 2000-arterna Barbastell (1308), Bechsteins fladdermus (1323), Dammfladdermus (1318), Flodpärlmussla (1029), Citronfläckad kärrtrollslända (1042), Större vattensalamander (1166) och Utter (1355) är alla prioriterade bevarandevärden.

Samtliga naturtyper och Natura 2000-arter utgör prioriterade bevarandevärden i detta värdefulla område.

3.5 Naturtyper och arter enligt Natura 2000

3.5.1 Utpekade Natura 2000-naturtyper och arter

Tabell 1. Hovdalas naturtyper med arealer 2021 och Natura 2000-arter. Natura 2000-koder inom parentes.

Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Utvecklingsmarker kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		
	Fullgod	Icke fullgod	Totalt
Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)		4,2	4,2
*Boreonemoral äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020)	25,1		25,1
Trädklädd betesmark (9070)	2,6	0,30	2,9
*Lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080)		0,57	0,57
Bokskog av fryle-typ (9110)		4,8	4,8
Bokskog av Asperulo-Fagentum-typ (9130)	20,3	53,8	74,1
Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)	17,3	1,7	19,0
*Alluviala lövskogar med <i>Alnus glutinosa</i> eller <i>Fraxinus excelsior</i> (91E0, 9750)	25,9	8,9	34,8
Total areal naturtyper	165,5		
Utvecklingsmark			
Lövblandad barrskog (905) utvecklas mot 9160 Ekskog	19,5		
Total areal Natura 2000-område	255,1		

Arter	Bevarandestatus
Barbastell (<i>Barbastella barbastellus</i> , 1308)	Fullgod
Bechsteins fladdermus (<i>Myotis bechsteinii</i> , 1323)	Icke fullgod
Flodpärlmussla (<i>Margaritifera margaritifera</i> , 1029)	Icke fullgod
Citronfläckad kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia pectoralis</i> , 1042)	Icke fullgod
Större vattensalamander (<i>Triturus cristatus</i> , 1166)	Icke fullgod
◆Dammfladdermus (<i>Myotis dasycneme</i> , 1318)	Icke fullgod
◆Utter (<i>Lutra lutra</i> , 1355)	Icke fullgod
◆ Art som inte beslutats av regeringen ännu	

3.5.2 Beskrivning av Natura 2000-naturtyper och arter samt bevarandestatus

Områdesbeskrivning

Hovdala naturområde är ett vidsträckt och variationsrikt område med åkrar, betesmarker, större skogar och dungar med träd och buskar, rinnande vatten, en sjö och dammar. Området ligger söder om Hässleholm och Finjasjön. Militärens över 50-åriga närvaro har lagt grunden för ett unikt och oexploaterat landskap med en mångfald av artrika miljöer. Resterna av byn Broslätt finns kvar efter att militären utplånade byn när de tog över området på 1940-talet. Förekomsten av äldre bokskogar med lång skoglig kontinuitet har också skapat förutsättningar för många skogliga arter.

I Hovdalaån (MS_CD: WA20617889 VISS EU_CD: SE621492-136635) som är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten, finns den sällsynta och starkt hotade flodpärlmusslan. I norra Skåne är förekomst av flodpärlmussla känd från Almaån, Vramsån och Helgeåns vattensystem. Hovdalaån hyser flera bestånd av flodpärlmussla och här har man även funnit allmän dammussla samt skal från både spetsig och tjockskalig målarmussla. Tjockskalig målarmussla är en Natura 2000-art men då endast skal har återfunnits är arten inte utpekad för området. Det samma gäller för ekoxe som nämns i Hässleholms kommuns naturvårdsprogram men saknar källa och arten har därför inte pekats ut för området.

I Hovdala finns lämpliga miljöer för flera fladdermusarter och här har hela 17 av landets 19 fladdermusarter noterats, däribland de sällsynta Natura 2000-arterna barbastell, Bechsteins fladdermus och dammfladdermus. Även den starkt hotade arten större musöra har noterats i området.

Vid Hovdalaån kan man få se den färgglada kungsfiskaren och i Dalleröds skogsområde häckar mindre hackspett. Området kring ån har höga naturvärden och har även ett stort värde ur rekreationssynpunkt. Omgivningen domineras till största delen av lövskog, öppen mark, och åkermark. Den södra delen är kraftigt utdikad och på ett flertal sträckor i ån finns problem med igenslamning. Hovdalaån och dess vattenlevande arter påverkas negativt av kraftverket i Hammarmölledamm som utgör ett definitivt vandringshinder (Hammarmölla), vilket innebär att inga vattenlevande arter kan passera dämmet i uppströms riktning (möjligen undantaget ålyngel). Ån har korttidsregleras vilket påverkar hydrologin, med tidvis mycket låga flöden som följd. Flodpärlmusslan påverkas både genom att de blir strandade vid låga flöden samt av att deras värd fiskar inte kan röra sig fritt i vattendraget. Mark- och miljödomstolen har beslutat den 10 februari 2022 att avslå ansökan om vattenkraftanläggning.

Under de senaste två decennierna har en allt livligare vandringsverksamhet etablerats i Hovdalaområdet med omnejd.

Naturtyper

Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)

Hovdalaån (MS_CD: WA20617889 VISS EU_CD: SE621492-136635) som är ett biflöde till Helge å rinner norrut och mynnar i Finjasjön. Vattnet förs vidare via Almaån och Helge å ut i Hanöbukten.

Om vi följer Brönnestadsåns/Hovdalaåns lopp från bygränsen nedströms till slottet finner man att vattnet i stort följer den gamla sträckningen som finns på äldre kartor med meandring och kurvighet. En stor förändring är dock den sjö som har uppkommit genom Hammarmölledämnet. Efter dämnet finns en fallsträcka på 25 meter. Sträckan nedströms Hammarmölledamm har fina, naturliga inslag och vattnet når så småningom fram till Hovdala slott, där ån rinner förbi alldeles intill slottsbyggnadernas västra sida. Vattenförekomstens tillrinningsområde är 63,46 km² stort och utgörs till ca 24 % av jordbruksmark och resterande del främst skog.

I Hovdalaån finns den sällsynta och starkt hotade arten flodpärlmusslan. Hovdalaån är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten med avseende på dess naturvärden. Förutom flodpärlmusslan har allmän dammussla och även skal av både spetsig och tjockskalig målarmussla påträffats.

I Hovdalaån finns fiskarterna öring, grönlång, mört, ål och bäcknejonöga. Även om Hovdalaån hyser öring tyder de låga tätheterna av öringyngel vid elprovfisken på att beståndet är stationärt och inte havsvandrande. Detta kan bero på att det finns tre stora sjöar, Finjasjön, Araslövssjön och Hammarsjön, nedströms Natura 2000-området, men det kan också bero på den bristfälliga konnektiviteten i Hovdalaån och nedströms belägna vattenförekomster. Flodpärlmusslan finns i ån men lyckad reproduktion kräver en viss täthet hos värdfisken öring.

Kungsfiskare, strömstare och forsärla kan ses i och längs med Hovdalaån. I området runt vattendraget och dammen födosöker även flera fladdermusarter, t.ex. vattenfladdermus, större brunfladdermus, dvärgpipistrell, mustasch-/tajgafladdermus, nordfladdermus och brunlångöra. Större vattensalamander och utter rör sig också vid vattendraget.

I fallsträckan nedströms Hammarmölledamm finns en smal ravin där ån forsar fram över stora block och klippor. Ravinens sidor är klädda av gammal bokskog med många döda och döende träd. Hög luftfuktighet, kraftig fors och smal ravin med gammal skog medför en artrik kryptogamflora. Det finns både småforsande sträckor och lugnt framflytande partier.

Ofta finns många och ganska stora stenblock mitt i den relativt breda åfåran. Arter som savlundlav, dvärgbägarlav, slät rutlungmossa och stor bandmossa finns här. På en stock i ån har den sällsynta mossarten timmerskapania noterats. Även på stenar i forsen finns många kryptogamer. I och nära vattnet finns arter som hårslinga, kabbleka, bäckbräsa, frossört, strutbräken, majbräken, aklejruta, strätta, strandlysing, strandklo, smörboll, svärdsilja, stor igelknopp, fackelblomster, rörflen, vasstarr, kärrfibbla, klotgräs, vit näckros, gökblomster och svalört. Vid dammarna finns

arter som säv, bredkaveldun, vit näckros, gul näckros, skogssäv, vasstarr, fackelblomster, älgört, rankstarr och skogsfräken.

Det av SMHI modellerade bedömda värdet för totalfosfor (TP) för Hovdalaån under perioden 2013–2017 är 29 µg TP/L. Fosforhalten är lägre än gränsvärdet mellan god och måttlig status (31,0). Statusbedömningen resulterar i god status för näringsämnen. Modellerat periodmedelvärde för totalkväve är måttligt högt 1,61 mg TN/L för området och det tenderar att öka svagt under perioden 1999–2017. Den totala årliga externa näringsämnesbelastningen på Finjasjön uppgår enligt SMHI till ca 180 ton kväve och 4 ton fosfor. Av dessa kommer i storleksordningen 75 ton kväve och 1,4 ton fosfor från Tormestorpsån samt 46 ton kväve och 1,1 ton fosfor från Hovdalaån. En stor del av sjöns tillförsel av dessa ämnen kommer således från de två åarna.

Kiselalgsinventeringar visar att IPS-indexet i Hovdalaån motsvarar klass 1 för kvalitetsfaktorn påväxt, dvs. hög status men det ligger rätt nära den nedre klassen god status. Årsmedelvärdet för pH bör vara högre än 7,3.

Naturtypen har endast måttlig ekologisk status idag, men vattendraget behöver ha hög ekologisk status eftersom den hyser flodpärlmussla vilket motiverar att statusen är den högsta. Gällande miljökvalitetsnorm för vattenförekomsten Hovdalaån är en god ekologisk status 2027 och en god kemisk ytvattenstatus (beslutad 2017). Undantag görs för bromerade difenyletrar och kvicksilver. Här föreslås att MKN:s mål ställs högre än idag.

Naturtypen har i området icke fullgod bevarandestatus. Detta beror på den dåliga ekologiska statusen i vattendraget. För mindre vattendrag (3260) finns i bilaga D en fördjupad beskrivning av bevarandemålen.

***Boreonemorala äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020)**

I Dalleröd i nordvästra delen av Natura 2000-området finns ett stort sammanhängande område med ädellövskog i en sluttning ner mot Finjasjöns strand. Ek, bok och avenbok dominerar tillsammans med måttligt inslag av björk, fågelbär, hassel, asp och enstaka lind och lönn. Gamla grova bokar finns främst längs stenmurar och blockiga impediment. På äldre flygbilder ser man att bokarna som idag står i skogen har vuxit upp i brynmiljöer. Bokarna är grövre än ekarna och har riklig påväxt med mossor och lavar. Det finns gott om senvuxna bokar. Flerstammig avenbok finns längs med stenmurar. Flera senvuxna avenbokar finns men inga grova. Eken är främst yngre medelålders. Vid fuktstråk finns en del klenare klippal som i princip samtliga är döda. Alticka noterades. Skogen är varierad och relativt opåverkad av sentida skogsbruksåtgärder. Det finns skogscontinuitet sedan åtminstone 1800-talets början. Skogen är flerskiktad och olikåldrad. Det finns en del gamla träd och en del senvuxna träd. Det finns måttligt till tämligen allmänt med död ved i naturtypen. Längs områdets bäckdalar finns fina alskogar med rörligt markvatten. Längs stranden finns välutvecklade skogsbryn.

Arter som lungört, hässleklocka, skogsbingel, bokvårtlav, skriflav, bokkantlav, dvärgbägarlav, gullocksmossa, kuddticka, gulplister, stensöta, harsyra, lundviol, skogsviol, liljekonvalj, kransrams och vårlök förekommer. Dvärgpipistrell, blåsvart brunbagge och skogsödla finns också här.

Naturtypen har fullgod bevarandestatus då det finns en del gamla grova träd och död ved.

Trädklädd betesmark (9070)

Vid orangeriet norr om Hovdala slott finns en fin lund med trädklädd betesmark. Trädslagen är mycket varierande och visar på delområdets ursprung som park med arter som hästkastanj, klibbal, avenbok, korallkornell, hassel, trubbhagtorn, benved, bok, vitt mullbär, doftschersmin, hägg, skogsek, måbär, pimpermöt, syren, skogslind och skogsolvon. Många av träden är grova och hyser förmodligen en fin kryptogamflora. Denna är dock inte undersökt.

Det finns en lundflora med lundarv, desmeknopp, luktviole, styvmorsviole, teveronika, liten blåklocka, långsvingel, gulplister, liljekonvalj, storrams, knölklocka, murgröna och stor ormrot. På torrare delar av området finns gul fetknopp, harklöver, oxtunga, gråfibbla, prästkrage, knippfryle och knylhavre.

Naturtypen har fullgod bevarandestatus då det finns många grova och gamla träd med håligheter.

***Lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080)**

Ett litet parti med lövsumpskog finns i Dalleröd. Där finns al, med enstaka inslag av flerstammighet och sockelbildning. Lövsumpskogen består till allra största delen av ett ungt och rakstammigt klibbalsbestånd som följer en liten bäck. I norra delen av naturtypen finns enstaka hassel, ask och avenbok. Det finns några klena torrakor med hackspettshål. Död ved finns allmänt men endast klenare ved, dock finns det mer död ved och grövre död ved i den norra delen av lövsumpskogen. Arter inom området utgörs av bl.a. skärmstarr, blekbalsamin, harsyra, grönmussling, husmossa och bäckbräsa. Sexfläckig blombeck och kortvingen *Plectophloeus nubigena* har noterats i anslutning till naturtypen. Fladdermössen som nämns under t.ex. 9130 rör sig också över lövsumpskogen regelbundet.

Naturtypen har icke fullgod bevarandestatus på grund av trädskiktet ännu är ungt och inte har utvecklat värdefulla karaktärer som socklar i tillräcklig omfattning.

Boskog av fryle-typ (9110)

Dagens lövskogar söder om slottet är i stort dominerade av ganska höguppväxta lövträd, främst bok. Det finns en stor mängd grova och gamla träd och åldern uppgår till ca 120 år. Dessa marker har dock inte alltid varit beskogade med ett tätslutande och högrest trädskikt. Tvärtom har dessa marker varit hagmarker med ursprung i utmarker som under 1700-talet bestod av öppna ljungbevuxna betesmarker med enbuskar och inslag av björk, al och klenare bok. I naturtypen växer idag ganska sparsamma med förekomster av ekorrbär, bergslök, skogsstjärna, kruståtel och blåbärsris. Marken täcks av ett lager lövförna.

Naturtypen har icke fullgod bevarandestatus då det saknas död ved.

Boskogen av Asperulo-Fagentum-typ (9130)

Boskogen består av bok, ek och avenbok med inslag av skogsalm, ask, gran och nära ån finns albestånd. Buskar av bl.a. olvon förekommer. Ett flertal högstubbar och lågor hittas i boskogen. Bokarna visar på sina håll upp stor variation i utseende och form, inte minst när de växer nära dammarnas vatten och i vissa höjdparter. På andra håll står mer grova, rakstammiga exemplar, som nära Biblioteksruinen och vid den kraftiga stenmur som ingärdar en intilliggande mark. Flera partier är blockrika och det finns också förekomst av berg i dagen öster om Hammarmölledammen.

Ett flertal ganska grova träd, huvudsakligen bok men också en del ek, finns söder om slottet. Här finns också flera fina högstubbar och lågor som ger livsmiljöer för olika mossor, svampar och lavar. Det finns raviner med vattendrag i botten som håller ett gynnsamt mikroklimat med hög fuktighet och god luftkvalitet där mossor och lavar trivs. På äldre träd finns en riklig mängd kryptogamer med arter som rosa lundlav, liten lundlav, liten hornflikmossa, stor bandmossa, timmerskapania, gullocksmossa, röd pysslingslav, orangepudrad klotterlav, bokfjädermossa, gul hårgräsmossa, stiftklotterlav, mjölig lundlav, bokkantlav, bokvårtlav, koralltaggsvamp, kandelabersvamp och oxtungsvamp.

Vegetationen i boskogen är örtrik med arter som lundslok, desmeknopp, lundgröe, lundarv, gulplister, smånunneört, skogsbingel, gullklöver, gulvial, ängskavle, gullviva, bergslok, ekbräken, kransrams, brunskära, storrams, ekbräken, grönvit nattviol, strutbräken, stjärnstarr, örnbräken, myskmalva, gökärt, dvärghäxört, gulplister, långsvingel och kransrams.

I Dalleröd finns också boskogen. Några gamla bokar vid stenmurar har tydlig hagmarkskaraktär. Bland bokarna finns ett betydande inslag av medelålders ek. Många torrakor och vedlevande svampar förekommer. Det finns rikligt med lavar och mossor på bokarna. Fältskiktet består av bl.a. gulplister, myskmadra, stensöta och harsyra.

Fladdermöss som gråskimlig fladdermus, sydfladdermus, nymffladdermus, brunlångöra, större brunfladdermus, dvärgpipistrell, trollpipistrell, nordfladdermus, mustasch-/tajgafladdermus, fransfladdermus, barbastell och vattenfladdermus förekommer i boskogen.

Naturtypen har icke fullgod bevarandestatus då den till större delen utgör en produktionskog med brist på död ved, grova träd och senvuxna träd. Avverkningar utfördes under 2020 nordost om Hammarmölledammen där en del träd plockades ut.

Ek-avenboskogen av buskstjärnblomma-typ (9160)

I Dalleröd i nordvästra delen av Natura 2000-området finns ett stort sammanhängande område med ädellövskog i en sluttning ner mot Finjasjöns strand. Skogen är varierad och relativt opåverkad av sentida skogsbruksåtgärder. Det finns skogskontinuitet sedan åtminstone 1800-talets början. Skogen är flerskiktad och olikåldrad. Skogen domineras av ek och avenbok men har också inslag av grova bokar. Det finns en del gamla träd och en del senvuxna träd. Det finns rikligt med död ved.

Längs områdets bäckdalar finns fina alskogar med rörligt markvatten. Mot stranden finns välutvecklade skogsbryn.

I de centrala delarna av Dalleröd består skogen av näringsrik ekskog (9160). Trädskiktet här består bl.a. av ek, alm, hassel, lind, avenbok, sälg, al, bok och hassel. Vissa delar består dock bara av ek och bok. Där finns också fornåkrar med en rad av tall. Vid utsiktspunkten i Dalleröd finns blockrika sluttningar som domineras av ek, varav många är senvuxna och har krattekskarraktär och är rikligt mossbelupna. Här finns gott om barklös kärnved, spärrgreniga träd och död ved.

I fältskiktet finner man arter som lundslok, liljekonvalj, skogskovall, buskstjärnblomma, skogsbingel, strutbräken, gulsippa, lungört, gulplister, ältranunkel, läkevänderot, lundarv, vitsippa, kabbleka, svalört, bäckbräsma, gullpudra, skogsvinbär, älgört, humleblomster och ekorrbar. Bland kryptogamerna och svamparna är bl.a. gullockmossa, bokvårtlav, platticka, raggsinn, fnöskticka, kantarellmussling, pulverklubba, ribbgryna och skriftlav noterade.

Flera fladdermusarter är noterade i naturtypen: brunlångöra, mustasch-/tajgafladdermus, gråskimlig fladdermus, fransfladdermus, vattenfladdermus, trollpipistrell, dvärgpipistrell, större brunfladdermus och nordfladdermus. Det finns en uppgift om Natura 2000-arten ekoxe i området men då ingen källa har angivits har arten inte pekats ut för området.

Nära slotten finns en liten skog med ekskog med inslag av ask och avenbok. Här finns många grova träd och flera hålträd.

Naturtypen har många gamla träd och mycket död ved och har fullgod bevarandestatus. En utvecklingsmark kan på sikt öka arealen ekskog.

***Alluviala lövskogar med *Alnus glutinosa* eller *Fraxinus excelsior* (91E0, 9750)**

Själva Hovdalaån och omgivningarna runt ån är ofta mycket tilltalande och alar av olika storlek växer närmast vattnet. Vid lågvatten kan man studera alarnas socklar med månggreniga trädbaser. Skogen består av träd som klibbal, ask, skogsalm, björk och bok. Det finns bitvis rikligt med hägg i buskskiktet.

I bäckravinen finns arter som skogsvinbär, lundelm, gullpudra, storrams, dvärghäxört, grönvit nattviol, desmeknopp, gulsippa, mannagräs, humleblomster, skogssäv, majbräken, majsmörblomma, smånunneört, kärrviol, hässlebrodd, strandklo, sjöfräken, svärdsilja, bäckbräsma, strandlysing, skärmstarr och strutbräken. Liten sönderfallslav och korallticka har också noterats. Fåglar som skogssnäppa, gärdsmyg, strömstare, mindre hackspett, kungsfiskare och försärla förekommer nära vattendraget.

Det finns ett örtrikt bäckdrag med ask- och alskog sydväst om Äspehöjden med mindre partier klibbal som översilas av rikliga vattenmängder. Här finns även ett mindre område med avenbok. Skogen är olikåldrig, ogallrad och tät med rikt buskskikt och rik kärlväxtflora.

Naturtypen har fullgod bevarandestatus då det finns alsocklar, vattenspeglar, död ved och äldre träd. För svämlövskogar (91E0) finns i bilaga D en fördjupad beskrivning av bevarandemålen.

Icke naturtyper

Utvecklingsmark med lövblandad barrskog (905) mot näringsrik ekskog (9160)

Guldkusten eller Björkvik kallas den östra delen av Natura 2000-området och den utgörs av en flack sandstrand med vass och sly och enstaka lövträd av ek i en lund. Här ges utblickar över Finjasjön. Området kan utvecklas till 9160 ekskog på sikt.

Öppen kultiverad betesmark (6911)

På det öppna övningsfältet dominerar arter som åkerfibbla och fingerhirs men det finns också rödklint, vittätel, dvärgjohannesört, och stor käringtand. Det finns en rik insektsfauna av bin och fjärilar bestående av ölandsgökbi, violettekantad guldvinge, väddgökbi, ängsmetalvinge, åkerväddsantennmal, mindre bastardsvärmare, *Atheta laticept* och *Myopa hirsita*.

Fuktäng (6915)

Söder om slottet har en gammal ängsmark åter tagits i bruk som äng. Den sköts med slätter med slätterbalk som dras av häst. I fuktängen dominerar oftast älgört och rörflen, men även kåltistel, tuvätel, vallört, bredkaveldun och brunstarr växer här. Ingen av dessa arter är dock slätterindikerande växter.

Dammen (3920)

I våtmarker intill ån samt i dammen finns bl.a. skogssnäppa och smådopping.

Natura 2000-arter

Barbastell (*Barbastella barbastellus*, 1308)

Barbastellen är en fladdermus som vanligtvis påträffas i gamla kulturlandskap i form av byar med flera tätt närliggande gårdar och ladugårdar, men i Skåne är arten mer knuten till gamla bokbestånd för födosök, yngelkolonier och dygnsvila. Den kan också finna kolonimiljöer som karaktäriseras av naturbetesmarker och ängar, ofta med god tillgång på grova lövträd. En viktig jaktbiotop utgörs av trädgårdar av äldre typ som inte är allt för intensivt skötta, och öppna kärr och översilningsmarker är också vanliga biotoper för arten.

Arten jagar ofta nära kolonierna, men kan ibland flyga långa sträckor för jakt i skogar eller naturbetesmarker. Flera undersökningar visar att arten regelbundet kan flyga minst 4 km ut i omgivningarna vid jakt. Arten är speciellt inriktad på att äta fjärilar, inte minst småfjärilar, men tar även andra smådjursgrupper, så som t.ex. tvåvingar och spindlar.

Från år 2000 till 2015 bedömdes barbastell som EN (Starkt hotad) men klassades därefter om till VU (Sårbar). I den senaste rödlistan från 2020 är arten klassad som NT (Nära hotad). Artens

utbredning i Europa minskar dock fortfarande. Den svenska populationen uppskattas till 2000–3000 vuxna djur. Arten har expanderat i Skåne och Halland sedan slutet av 1990-talet.

Arten har observerats i Dalleröd och det finns förmodligen flera stycken ex ca 10–15 st och arten har i Natura 2000-området fullgod bevarandestatus.

Bechsteins fladdermus (*Myotis bechsteinii*, 1323)

Bechsteins fladdermus är en medelstor fladdermus med långa öron som i Sverige bara hittats på ett fåtal platser i Skåne. I övriga delar av Sverige saknas arten. I Norden finns den också på Bornholm där det finns en liten reproducerande population. Artens dagtillhåll är i hålträd och de övervintrar i grottor, håliga träd, gruvor och klippsspringor. Arten är mycket sällsynt och lever i skog med lång kontinuitet. Arten är rödlistad som starkt hotad.

Bechsteins fladdermus är stationär och rör sig inte över stora avstånd. De är bundna till skog för sitt födosök men de kan även röra sig över öppen mark. Till ca 85% består deras bytesdjur av icke-flygande insekter som tvestjärtar, spindlar, lockespindlar, dubbelfotingar och fjärilslarver.

Arten missgynnas när skog med lång kontinuitet avverkas och deras jaktbiotoper samt viktiga hålträd försvinner. Den svenska populationens storlek är okänd men uppskattas till färre än 50 individer även om antalet observationer har ökat på senare år.

Hovdala-området är varierat och nästan alla inslag som anses positiva för fladdermöss förekommer. Grova ädellövträd och ädellövskog är kanske de viktigaste inslagen, men stora ytor med betesmark gör också sitt till för tillgång på byte (dyngbaggar). Finjasjön, dammarna och sumpskogarna bidrar även de med insektrikedom. Slottet och flera andra gamla byggnader är också positiva inslag. Bokskogen är sannolikt av särskilt värde.

Bechsteins fladdermus är otroligt sällsynt och endast enstaka exemplar har påträffats av arten trots inventeringar som specificerar sig på arten. 1–10 individer är en trolig populationsstorlek i Hovdala. Arten har icke fullgod bevarandestatus då den är så sällsynt.

Flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*, 1029)

I Hovdalaån finns Natura 2000-arten (1029) flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*) som bara förekommer i ett fåtal skånska vattendrag. Arten är fredad enligt fiskelagstiftningen, och bedöms vara starkt hotad (EN) enligt den svenska rödlistan 2020. Flodpärlmusslan är en av åtta sötvattenlevande stormusslor som förekommer i svenska vatten och förekommer i västra och nordvästra Europa samt i östra USA och Kanada. Flodpärlmussla är typisk art för naturtyper Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ (3210) och Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260). Musslan sitter typiskt sett nedgrävd till två tredjedelar i bottenstratum och filtrerar sin föda (sannolikt främst findetritus) ur vattnet med en sifon.

Kunskapen är generellt sett dålig kring vilken föda musslan egentligen behöver. Den kan bli upp till 16 centimeter lång men blir vanligtvis inte längre än 13 centimeter. Skalet är kraftigt, mörkt och

njurformat, medan unga musslor är gulbruna. Musslan är försedd med en så kallad fot med vilken den långsamt kan röra sig korta sträckor till exempel ner i djupa höljor om vattennivån skulle sjunka och riskera att blottlägga musslan.

Flodpärlmussla förekommer i större delen av Sverige och finns i allt från älvar till skogsbäckar. Den är knuten till strömmande eller forsande vattendragssträckor med grus och stenbottnar (mer sällan i sand) samt påträffas i sel och i sjöar. Arten förekommer i följande vattendragstyper (s.k. hydromorfologiska grundtyper): branta vattendrag med block och sten (grundtyp B), vattendrag med riffle-poolsystem (grundtyp C), vattendrag med flera parallella fåror (grundtyp D), och kustmynnande vattendrag påverkad av saltvatten (grundtyp G).

För flodpärlmusslan är det viktigt med naturliga vattenståndsvariationer, flöden och morfologi, och vattnet ska vara klart, syrerikt, näringsfattigt och med stabila pH-värden. Arten är beroende av vattendragssträckor där strömhastigheterna är tillräckligt höga för att inte igenslamning eller pålagring av sediment ska ske. Syresättningen behöver vara god då musslorna ligger nedgrävda i grusbotten under sina första levnadsår. Musslor behöver en god beskuggning och är känsliga för vattenföroreningar som verkar gödande och som fungerar som gifter. För att arten ska kunna fortplanta sig behövs ett reproducerande bestånd av öring (*Salmo trutta*) eller lax (*Salma salar*), vilka tjänar som mellanvärdar i flodpärlmusslans reproduktionscykel.

I likhet med andra sötvattenlevande stormusselararter har flodpärlmussla en komplicerad livscykel med ett utvecklingsstadium, i form av millimetersmå larver (s.k. glochidier), som hakar sig fast som parasiter på värdfiskens gälar. Även om mussellarver kan fästa på flera arter av fisk är det enbart på lax och öring som de kan utvecklas vidare (i Sverige är öring den i särklass vanligaste värdfisken för flodpärlmussla). Efter 9 till 11 månader har larven utvecklats till en liten mussla som släpper taget om fisken, faller till botten och gräver ned sig. Endast en av hundra miljoner larver beräknas etablera sig som liten mussla i botten. Flodpärlmusslorna växer långsamt och kan bli mycket gamla. Först efter 15–20 år den köns mogen och har då uppnått en längd på cirka 5 cm. Flodpärlmusslan är skildkönad och könskvoten är i regel jämn. Under särskilda omständigheter, främst i samband med minskande populationstäthet, kan dock honor fungera som hermafroditer och befrukta sig själva. En hona producerar uppemot 200 miljoner mussellarver under sitt liv.

Huruvida mussellarverna lyckas fästa in på någon fisk är till viss del beroende av fiskbeståndens täthet samt den lokala förekomsten av årsungarna av öring eller lax. Är värdfisktätheter för låga blir antalet infesterade värdfiskar mycket litet och rekryteringen kan då upphöra. Det är således avgörande att värdfiskbeståndet är starkt och att värdfiskens livsmiljö är god. Flodpärlmusslans spridningsförmåga är dåligt känd, men värdfiskarna har potential att sprida mussellarverna flera kilometer (det är främst unga individer som är värdfiskar). Då artens reproduktion och spridning är beroende av värdfisk är det således avgörande att det finns fria vandringsvägar för värdfisken så att den kan vandra fritt i vattensystemet och därigenom sprida flodpärlmusslor till historiska utbredningsområden där arten av olika skäl slagits ut, beståndet försvagats eller livsmiljön inte finns kvar.

Vad gäller flodpärlmusslan har inte någon liten (<5 cm) individ hittats i de inventerade vattnen de senaste tio åren (muntligen Marie Eriksson, Länsstyrelsen Skåne). Orsakerna kan vara flera. Eftersom flodpärlmusslan är beroende av värdfiskar för sin livscykel behöver det finnas både tillräckligt många individer av rätt sorts fisk och rätt åldersklasser. Lax och öring är värdfiskar till flodpärlmusslan, men det kan skilja sig inom och mellan åar vilken art som är den viktigaste. Eftersom vandringshinder förekommer på flera håll hindras värdfisken att vandra fritt i vattendragen och därmed påverkas även flodpärlmusslan. De unga musslorna lever också nedgrävda i grus-och sandbottnar (så kallade musselbottnar) under sina första år. För att musslorna ska trivas måste grusbotten genomströmmas av friskt och syresatt vatten. Många lämpliga bottenar är idag förstörda på grund av att de har slammat igen och kvävts av lera och andra partiklar.

Flodpärlmussla finns i ett relativt stort bestånd i Hovdalaån ca 200 individer. De är tyvärr inte reproducerande utan består av gamla exemplar - den äldsta individen som är funnen i Hovdalaån var ca 120 år gammal. Arten har icke fullgod bevarandestatus då det inte förekommer någon reproduktion. För att reproduktionen ska fungera behöver vattenkvalitén, konnektiviteten och livsmiljöerna för värdfisk i Hovdalaån förbättras.

För flodpärlmussla finns i bilaga D en fördjupad beskrivning av bevarandemålet.

Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*, 1042)

Citronfläckad kärrtrollslända lever i vegetationsrika dammar, myrgölar, mindre sjöar och i deltaområden, samt i tät bevuxna vikar av större sjöar. I södra Sverige kan arten lokalt vara tämligen allmän i igenväxande torvgravar. Förekomst av öppna vattenytor är nödvändigt under äggläggningen. Frånvaro av fisk är gynnsamt för arten.

Larven förekommer i strandnära vatten där den lever som rovdjur på vatteninsekter och kräftdjur. Larvutveckling är som regel 2-årig, men varierar från 1–3 år beroende på klimat och födotillgång. Larverna kläcks till aduler under försommaren och arten har sin flygtid från slutet av maj till mitten av juli. De fullbildade trollsländorna är goda flygare och kan förflytta sig mer än 10 km mellan olika vattensystem. Det vanliga beteendet är dock att hålla sig i närheten av uppväxtplatsen. En mycket stor del av det europeiska beståndet finns i de södra delarna av Sverige, sydöstra Norge och södra Finland.

Arten citronfläckad kärrtrollslända finns i dammar i området men kunskapen är bristfällig om arten. Enstaka individer av arten finns i området och arten har icke fullgod bevarandestatus.

Större vattensalamander (*Triturus cristatus*, 1166)

Större vattensalamander lever större delen av sitt liv på land, och hittas egentligen bara i vatten under lek- och larvperioden. På land tycks den ha väldigt specifika val av livsmiljö, t.ex. murkna trädstammar och stubbar, smågnagargångar, under mossbeklädda stenar och i blockterräng. Vanligen finns de i fuktig huvudsakligen lövdominerad skog, men de påträffas sällsynt även på öppen mark, t.ex. i fuktiga hagar med högvuxet gräs.

I vatten lever den i vattensamlingar som är permanenta och solbelysta, och finns sällan i vattensamlingar som är mindre än 10 meter i diameter och/eller grundare än 0,5 meter. Lekvatten bör vara fiskfria, för larverna är utsatta för en stark predation från dessa. Dessutom innebär frånvaron av fisk att det finns mer föda i form av fler evertebrater i vattnet. Det är viktigt att det finns lämpliga habitat på land nära lekvatten, för studier har visat att en majoritet av individerna i en population sällan vandrar längre än 100 meter från vattnet.

Arten större vattensalamander finns i dammar i området och det rör sig om enstaka individer som har observerats och arten har icke fullgod bevarandestatus beroende på kunskapsbrist.

Dammfladdermus (*Myotis dasycneme*, 1318)

Dammfladdermus är mycket sällsynt i Sverige men observeras så gott som årligen i södra och sydöstra Sverige upp till Norrlandsgränsen. Sommaren 1985 påträffades vid Svaneholm en yngelkoloni som 1986 innehöll upp till cirka 60 dammfladdermöss. Kolonin höll till i hålträd och i ett obebott hus. Efter det att huvudsakliga tillhålet för kolonin, ett gammalt lövträd, blåste ner i en vinterstorm 1989 tycks kolonin ha flyttat eller splittrats. Troligen har också störningar spelat in. Ett mindre antal dammfladdermöss har dock observerats jagande inom området. Inga kolonier är kända under senaste 15-årsperioden, men av observationer att döma finns troligen åtminstone ett tiotal, bl.a. i Västsverige där nya fynd av jagande individer gjorts. Antalet reproduktiva individer skattas till 100 (75-150).

Dammfladdermus är en medelstor, mörk fladdermus med stora, fria fötter. Kolonier har anträffats i bostadshus, kyrkor, hålträd och övervintring sker framför allt i gamla gruvor och grottor. Genom märkningar har man påvisat flyttningar på upp till 300 km mellan sommar- och vintertillhållen. Dammfladdermusen jagar insekter över sjöar och vattendrag samt även långt ute till havs. Den jagar stundom även över land. Till skillnad från vattenfladdermusen utnyttjar dammfladdermusen sällan mindre vattendrag och mycket små dammar utan snarare floder, större sjöar och vid Östersjön ses de regelbundet jaga över vikar och fjärdar.

Dammfladdermus finns på flera ställen längs Finjasjön strand och det verkar röra sig om mellan 1 och 5 individer. Lämpliga övervintringslokaler för flera fladdermusarter finns i Ignabergagrottorna ca 10 km från Hovdala-området. Arten har icke fullgod bevarandestatus då det finns så få exemplar av arten.

Utter (*Lutra lutra*, 1355)

I Hovdalaån förekommer Natura 2000-arten (1355) utter (*Lutra lutra*). Arten bedöms vara nära hotad (NT) enligt den svenska rödlistan 2020, och är numera fredad enligt jaktlagstiftningen samt upptagen i Bernkonventionens bilaga II över strängt skyddade arter. Utter förekommer i Europa (undantaget Island eller Färöarna), stora delar av Asien samt i nordvästra Afrika. Uttern är ett mårddjur med stark anknytning till vatten och dess närområde, och särskilt strömmande vatten där den jagar inom relativt grunda vatten.

I likhet med övriga Europa minskade antalet uttrar i Sverige dramatiskt efter 1950-talet, och i Sverige visade en inventering under 1970-talet att situationen för uttern i stora delar av landet var ytterst allvarlig. Inventeringar utförda under 1990-talet och framåt visar emellertid på en återhämtning av utterbeståndet i både antal och utbredning. Dessutom har antalet uttrar som sänts in som statens vilt ökat och det har inkommit döda uttrar från områden som under 1980-talet helt saknade förekomst. I dagsläget finns utter i princip i hela landet, men med en svagare population i söder som emellertid också befinner sig i en positiv utvecklingsfas. Skattningar av utterbeståndet är dessvärre ytterst svåra att utföra.

Sannolikt kan merparten av tillbakagången av utter i Sverige under 1950-talet förklaras av en påverkan från miljögifter på vattendragen och dess fauna, i synnerhet från PCB (polyklorerade bifenyler). Detta då ökningen av PCB-halten i den svenska miljön sammanfaller med utterns tillbakagång. Den svenska utterstammen har fortfarande en relativt hög belastning med PCB, vilket bedömts kunna försvåra eller omöjliggöra dess reproduktion, i synnerhet i södra Sverige och i våra kustvatten där artens tillbakagång varit särskilt märkbar. PCB har experimentellt visat sig ha en stark inverkan på reproduktionen hos mink, och analysresultat från svenska uttrar visar i allmänhet på högre halter av PCB än vad som i laboratoriet framkallat reproduktionsstörningar hos mink. Eftersom uttern är en toppredator i näringskedjan är den extra utsatt för de miljögifter som lätt ansamlas i kroppen, vilket i sin tur kan påverka utterns reproduktionsförmåga negativt. I södra delen av Sverige återfinns uttern främst i eutrofa vatten, vilket skulle kunna förklaras av att miljögiftsbelastningen av fettlösliga ämnen är lägre i eutrofa vatten jämfört med i oligotrofa. Över tid har halten PCB minskat i den svenska miljön, men efter 1990 finns ingen signifikant minskning. Det finns dessutom andra miljögifter i den svenska miljön som kan kräva särskild uppmärksamhet, däribland organiska bromföreningar t.ex. polybromerade difenyletrar (PBDE) och perfluoroktansulfoner och närbesläktade perfluorinerade substanser (s.k. PFOS). Detta då t.ex. egenskaperna hos PBDE liknar de hos PCB kombinerat med att PBDE tycks finns lagrat i ekosystemen i såväl sediment från Östersjön som i ett flertal djurarter (såsom säl, sillgrissla, sill, insjöfisk, ren, älg och fiskgjuse), vilket tyder på att PBDE kommer ut i naturen och ackumuleras i näringskedjorna.

Utterns livsmiljö har förstörts eller förändrats genom t.ex. utdikning av sjöar och våtmarker, täckdikning, regleringar och utbyggnad av vattendrag. Därtill har näringsunderlaget för uttern reducerats genom bl.a. kräftpest och försurning. Samtidigt har eutrofieringen markant ökat näringstillgången för utter i andra vattendrag som ett resultat av ett ökat närsaltsutflöde från reningsverk och jordbruk.

Uttern är beroende av vatten som ger den tillgång till rikligt med föda under hela året samt till landområden där uttern kan vila ostört eller ha sina gryt (boplats). Vintertid är uttern beroende av isfria, strömmande vatten, för att hitta föda. Livsmiljön ska helst bestå av stora mer eller mindre sammanhängande vattensystem. För att gynna utterpopulationen i Hovdalaån måste födan vara tillräcklig och tillgänglig. Åtgärder som ökar mängden fisk i Hovdalaån kommer troligen gynna uttern i området.

En utterhona behöver cirka 28 kilometer strandlängd som hemområde för att föda upp en kull ungar, och honornas hemområden överlappar inte. Hanarnas hemområden kan bli så stora som 45 kilometer långa, men kan överlappa honornas hemområden. Storleken på hemområdena kan dock variera ganska mycket. Uttern kan förflytta sig flera mil, både på land och i vatten, när den uppsöker nytt revir eller en partner.

Uttern förekommer huvudsakligen i följande vattendragstyper (hydromorfologiska grundtyper): brant vattendragssträcka med block och sten (grundtyp B), vattendrag med riffle-poolsystem (grundtyp C), vattendrag med flera parallella fåror (grundtyp D), vattendragssträcka i finkorniga sediment (grundtyp E), kustmynnande vattendragssträcka påverkad av saltvatten (grundtyp G), vattendragssträcka i torv (grundtyp T).

Uttern är en utmärkt simmare men när den stöter på vandringshinder som exempelvis dammar, vägtrummor eller svårpasserade vägbroar så måste den ta sig förbi på land, och om det finns en väg löper uttern en risk att bli överkörd. Svårpasserade vägpassager över vattendrag kan således få negativa konsekvenser för arten, vilket motiverar fortsatt arbete med att åtgärda kvarvarande vandringshinder för uttrar. Vägtrummor får inte fyllas med vatten vid högt medelvattenstånd.

Uttern jagar huvudsakligen inom strömmande vatten, på förhållandevis grunt vatten. Dess föda består huvudsakligen av fisk, men även groddjur, fåglar, insekter och mindre däggdjur kan ingå i dieten. Vattenreglering (onaturligt hydrologisk regim) har viss negativ effekt på utter, främst i och med att det begränsar dess tillgång till fisk. Om vattnet däms upp minskar strömhastigheten och fisksamhällets sammansättning förändras från strömvattenanknutna fiskarter till arter som vanligtvis förknippas med sjöar och som lever på ett djup som gör att de blir svårare för uttern att fånga. Även torrfåror får konsekvenser för fiskfaunan och påverkar i sin tur uttern negativt. Ytterligare exploatering av vattendrag och biflöden kan således få negativa konsekvenser för arten.

Utter har observerats i området och det beräknas finnas 1-3 individer i åarna vid Hovdala. Arten har icke fullgod bevarandestatus. För utter finns i bilaga D en fördjupad beskrivning av bevarandemålet.

3.6 Bevarandemål och prioriterade bevarandeåtgärder

3.6.1 Bevarandemål

Arealer

Arealen mindre vattendrag (3260) ska vara minst 4,2 hektar. Arealen boreonemorala äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020) ska vara minst 25,1 ha. Arealen trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 2,9 ha, arealen lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080) ska vara minst 0,57 ha, arealen bokskog av fryle-typ (9110) ska vara minst 4,8 ha, arealen bokskog av *Asperulo-Fagetum*-typ (9130) ska vara minst 74,1 ha, arealen ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160) ska vara minst 19,0 ha men på sikt när utvecklingsmarken har fått rätt kvalitéer kan arealen vara 38,5 ha, arealen alluviala lövskogar med *Alnus glutinosa* eller *Fraxinus excelsior* (91E0, 9750) ska vara minst 34,8 ha.

Strukturer och funktioner limnisk miljö 3260

Vattenförekomsten Hovdalaån (WA20617889 / SE621492-136635) ska motsvara minst hög ekologisk status och god kemisk status. Miljökvalitetsnormen (MKN) som är aktuell nu är för cykel 3 (2017-2021) men förslag på ny MKN visar att Hovdalaån ska ha god ekologisk status 2027. Den ekologiska statusen har bedömts vara måttlig idag. Anledningen till att kraven behöver ställas högre är artrikedomen med känsliga arter som bl.a. flodpärlmussla liksom att vattnet är ett nationellt särskilt värdefullt vatten. God kemisk status ska uppnås med undantag för bromerade difenyletrar och kvicksilver. Åns ekologiska och kemiska status måste förbättras och får inte försämrats.

I vattendraget ska det finnas en naturliknande hydrologisk regim. Anslutande svämplan ska översvämmas med en för vattendraget naturlig frekvens. Det ska finnas en naturliknande vattenståndsvariation som skapar en variation av strandmiljöer med hög biologisk mångfald. Strandzonen ska präglas av en återkommande störning i strandzonen med periodvis blottlagda stränder och en årlig kortskottsvegetation.

Det ska finnas god kontakt för djur, växter, sediment och organiskt material till anslutande svämplan och i upp- och nedströmsriktning i vattendraget. Inga konstgjorda vandringshinder ska finnas, varken innanför eller utanför området.

Vattendraget ska vara naturligt eller naturliknande med avseende på rätning och rensning samt innehålla naturliga strukturer. I vattendraget ska det finnas meandrande sträckor, kvillar, forsar och fall, erosionspartier, branter och sedimentation. Det ska finnas en funktionell buffertzon i anslutning till vattendraget. Både erosion och sedimentationen ska vara naturlig, med försumbar antropogen påverkan, och får inte inverka negativt på karakteristiska och typiska arter i naturtypen. Det ska finnas sträckor som präglas av erosion och sedimentation som skapar blottlagd jord/strandzon och strandbrinkar. Det ska finnas förutsättningar för fiskars lek- och uppväxt för såväl arter knutna till strömvatten- som till lugnvattenmiljöer. Flodpärlmusslan ska kunna fortsätta att leva i vattendraget och reproduktion ska ske.

För vattensystemet främmande arter och främmande fiskstammar ska ej introduceras då de riskerar att påverka värden inom Natura 2000-området. Förekommande främmande arter ska ej inverka negativt på artsammansättningen eller variation av arter genom ändrade konkurrensförhållanden, genetik och/eller smittspridning.

Naturtyperna vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260), alluviala lövskogar med *Alnus glutinosa* eller *Fraxinus excelsior* (91E0, 9750) och Lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080) är extra känsliga för ändringar i grundvattennivå samt ändring av grundvattnets kemiska egenskaper och temperatur.

Vattenkvaliteten ska vara god. Syrgashalten ska vara god. Försurning ska inte förekomma.

Strukturer och funktioner terrestra miljöer

*Ädellövskogen - Boreonemorala äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020), Bokskog av fryle-typ (9110), Bokskog av Asperulo-Fagentum-typ (9130) och Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)

- I ädellövskogen ska småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning påverka dynamik och struktur.
- Naturlig hydrologi och grundvattennivåer som skapar markfuktighet alternativt rörligt markvatten ska påverka dynamik och struktur.
- Vattenståndet ska variera naturligt och översvämningar som sker regelbundet och/eller säsongvis ska påverka dynamik och struktur.
- Ädellövträd ska utgöra ett påtagligt inslag. Lövträd ska utgöra ett måttligt inslag i hela området. Krontäckningen ska variera mellan tätare och glesare beskogad mark.
- Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av följande trädarter: bok, ek, lind, alm och avenbok.
- Trädsnittet ska vara olikåldrigt och flerskiktat.
- Det ska finnas ett buskskikt med olika växtarter.
- Det ska finnas följande strukturer/substrat: gamla träd (rikligt); liggande död ved och stubbar (rikligt); stående döda eller döende träd (rikligt); död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddegar (rikligt); träd med socklar (måttligt); träd med hackspettsbohål (enstaka); gamla träd med grov bark, skador, håligheter, mulm eller döda delar (måttligt); gamla hävdpräglade träd (enstaka).
- Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett måttligt inslag genom en mosaik av/variation mellan täta resp. öppna och glest beskogade delar, samt bryn, i delar av området.
- Fuktig till blöt mark, t.ex. vid stränder/våtmarker/surdrag/källor/utströmningsområden, ska utgöra ett måttligt inslag i delar av området.
- Vindskyddade skogsmiljöer med en hög och jämn luftfuktighet ska utgöra ett måttligt inslag i delar av området.
- Blommande örter, buskar och träd ska utgöra ett påtagligt inslag i delar av området.
- Gran, och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området.

Alluviala lövskogar med *Alnus glutinosa* eller *Fraxinus excelsior* (91E0, 9750) och lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080)

- I den alluviala lövskogen och i lövsumpskogen ska det ske småskaliga naturliga processer, t.ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand som påverkar dynamik och struktur.
- Naturliga hydrologi och grundvattennivåer som skapar markfuktighet, alternativt rörligt markvatten ska påverka dynamik och struktur.

- Vattenståndet ska variera naturligt och översvämningar som sker regelbundet och/eller säsongvis ska påverka dynamik och struktur.
- Lövträd ska utgöra ett påtagligt inslag i delar av området. Krontäckningen ska variera mellan tätare och glesare beskogad mark.
- Det ska finnas gamla träd och förnygring av nya träd som efterträdare av följande trädarter: al (tämligen allmän); ask (enstaka);
- Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat.
- Det ska finnas ett buskskikt med olika växtarter.
- Det ska finnas följande strukturer/substrat: gamla träd (rikligt); liggande död ved och stubbar (rikligt); stående döda eller döende träd (rikligt); död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar; träd med socklar (måttligt); träd med hackspettsbohål (enstaka); gamla träd med grov bark, skador, håligheter, mulm eller döda delar (enstaka).
- Fuktig till blöt mark, t.ex. vid stränder/våtmarker/surdråg/källor/utströmningsområden, ska utgöra ett påtagligt inslag i delar av området.
- Vindskyddade skogsmiljöer med en hög och jämn luftfuktighet ska utgöra ett måttligt inslag i delar av området.
- Gran, buskar och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området.

Trädklädd betesmark (9070)

- Regelbundet bete ska påverka området.
- Hydrologin ska vara naturlig med naturliga grundvattennivåer som skapar markfuktighet. Vattenståndet ska variera naturligt och översvämningar sker regelbundet och/eller säsongvis. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår eller andra avvattande anläggningar, som medför negativ påverkan.
- Naturliga störningsprocesser i form av tramp, periodisk torkstress, sanddrift, erosion, etc. ska påverka delar av området.
- Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma.
- Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan påverka dynglevande organismer negativt.
- Fysiska strukturer i form av blå bård, sandblottor, busksnår, bryn, stenmurar, småvatten etc. ska förekomma allmänt.
- Solexponerade varma/vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett påtagligt inslag i delar av området.
- Träd- och/eller buskskikt ska förekomma i riklig mängd. Det ska finnas gamla träd och förnygring av nya träd som efterträdare av följande trädarter ek, lind och hassel. Värdefulla buskar t ex bärande och blommande buskar och snår- och brynbildande buskar ska finnas. En mosaik av busksnår och öppen mark ska utgöra ett påtagligt inslag.
- Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut.
- Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara naturlig/karakteristisk för naturtypen.

- Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året.
- Det ska finnas död ved t.ex. torrträd, hålträd, liggande död ved etc. av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier.
- Det ska finnas solexponerad bark/ved.
- Ingen igenväxningsvegetation som är vedartad ska förekomma mer än i begränsad utsträckning.

Typiska arter

Typiska arter ska förekomma i livskraftiga populationer inom Natura 2000-området. Se vilka de är under målindikatorer.

Natura 2000-arter

Barbastell (1308)

Barbastell ska ha en reproducerande, stabil eller ökande population i området. Arten ska ha förutsättningar att spridas och vara knuten till gamla bokbestånd för födosök, yngelkolonier och dygnsvila. Den kan också finna kolonimiljöer som karaktäriseras av naturbetesmarker och ängar, ofta med god tillgång på grova lövträd. En viktig jaktbiotop utgörs av trädgårdar av äldre typ som inte är allt för intensivt skötta och översilningsmarker är också vanliga biotoper för arten.

Barbastellen ska kort sagt finnas i livskraftigt bestånd. Populationen av barbastell ska utöka sin nuvarande population i området.

Bechsteins fladdermus (1323)

Bechsteins fladdermus ska ha en reproducerande, stabil eller ökande population i området. Arten ska ha förutsättningar att spridas och vara knuten till dagtillhåll i hålträd och övervintring i grottor, håliga träd, gruvor och klippspringor. De är bundna till skog för sitt födosök men de kan även röra sig över öppen mark. Bechsteins fladdermus ska kort sagt finnas i livskraftigt bestånd. Populationen av Bechsteins fladdermus ska utöka sin nuvarande population i området.

Flodpärlmussla (1029)

Flodpärlmusslan ska ha en reproducerande, stabil eller ökande population i området. Arten ska ha förutsättningar att spridas och vara knutna till strömmande vattendrag med grus- och stenbotten eller i partier med sandbotten. För att föryngringen ska fungera krävs reproducerande bestånd av lax eller öring, ett permanent vattenflöde, relativt hög vattenhastighet och klart, syrgasrikt, näringsfattigt vatten med stabila pH-förhållanden. Arten är beroende av ett stort bestånd av värd fiskar av lax och öring. Flodpärlmusslan ska finnas i livskraftigt bestånd.

Citronfläckad kärrtrollslända (1042)

Citronfläckad kärrtrollslända ska ha en reproducerande, stabil eller ökande population i området. Arten ska ha förutsättningar att spridas och vara knutna till vegetationsrika dammar, myrgölar, mindre sjöar och i deltaområden, samt i tät bevuxna vikar av större sjöar. I södra Sverige kan arten lokalt vara tämligen allmän i igenväxande torvgravar. För att föryngringen ska fungera är förekomst

av öppna vattenytor nödvändigt under äggläggningen. Frånvaro av fisk är gynnsamt. Citronfläckad kärrtrollslända ska kort sagt finnas i livskraftigt bestånd. Populationen av citronfläckad kärrtrollslända ska utöka sin nuvarande population i området.

Större vattensalamander (1166)

Större vattensalamander ska ha en reproducerande, stabil eller ökande population i området. Arten ska ha förutsättningar att spridas och vara knutna till t.ex. murkna trädstammar och stubbar, smågnagargångar, under mossbeklädda stenar och i blockterräng. Vanligen finns de i fuktig och huvudsakligen lövdominerad skog, men de påträffas sällsynt även på öppen mark, t.ex. i fuktiga hagar med högvuxet gräs.

För att reproduktion ska lyckas måste det under lek- och larvperioden finnas vattensamlingar som är permanenta och solbelysta och tillräckligt stora, dvs över 10 meter i diameter och/eller djupare än 0,5 meter. Lekvattnen bör vara fiskfria då larverna annars är utsatta för en stark predation från fisk. Större vattensalamander ska kort sagt finnas i livskraftigt bestånd. Populationen av större vattensalamander ska utöka sin nuvarande population i området.

Dammfladdermus (1318)

Dammfladdermus ska ha en reproducerande, stabil eller ökande population i området. Arten ska ha förutsättningar att spridas och vara knutna till bostadshus, kyrkor, hålträd och övervintring sker framför allt i gamla gruvor och grottor. Dammfladdermusen jagar insekter över sjöar och vattendrag. Dammfladdermus ska kort sagt finnas i livskraftigt bestånd. Populationen av dammfladdermus ska utöka sin nuvarande population i området.

Utter (1355)

Utter ska ha en reproducerande, stabil eller ökande population längs vattendraget. Arten ska ha förutsättningar att spridas och förekomma utmed hela vattendraget ända ner till Finjasjön. Utter ska på ett säkert sätt kunna passera under större korsande vägar för att minska risken för trafikdöd. Uttern är beroende av välmående vattendrag, och naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260) ska ha en fullgod bevarandestatus enligt de bevarandemål som är formulerade för naturtypen. Uttern ska kort sagt finnas i ett livskraftigt bestånd. Populationen av utter i området ska utöka sin nuvarande population i området.

3.6.2 Målbildikatorer

Arealer

Se under bevarandemål ovan

Ekologiska strukturer och funktioner

Limnisk miljö

Vattendraget (3260)

- Vattenförekomsten Hovdalaån (Helge å: Hovdalaån, MS_CD: WA20617889 / VISS EU-CD: SE621492-136635) ska ha minst hög ekologisk status och god kemisk status. Miljökvalitetsnormen (MKN) som är aktuell är för cykel 3 (2017-2021) men förslag på ny MKN anger att Hovdalaån ska ha god ekologisk status 2027. Idag har den ekologiska statusen bedömts att vara måttlig. Anledningen till att kraven behöver ställas högre är den artrikedom med flodpärlmussla m.m. som finns i ån samt att vattnet är ett nationellt särskilt värdefullt vatten. Undantag görs för bromerade difenyletrar och kvicksilver. Statusen måste förbättras och får inte försämrans.
- För vattenförekomsten ska kvalitetsfaktorn hydrologiska regimen i vattendrag motsvara minst god status med avseende på de underliggande parametrarna specifik flödesenergi, volymsavvikelse, flödets förändringstakt samt vattenståndets förändringstakt enligt gällande föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25).
- De hydrologiska förhållandena i vattendraget och den långsiktiga förekomsten av habitat inom Natura 2000-området får inte försämrans över tid genom mänsklig påverkan på grundvattennivån, till exempel genom markavvattning eller genom vattenuttag i eller i anslutning till vattendraget.
- För vattenförekomsten ska kvalitetsfaktorn konnektivitet i vattendrag motsvara minst god status med avseende på de underliggande parametrarna upp- och nedströms konnektivitet samt sidleds konnektivitet enligt gällande föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25).
- Inom Natura 2000-området ska vattendragets lopp (planform) och vattenfårans form var naturliga, eller så naturliknande som möjligt, samt innehålla naturliga strukturer, detta utifrån avvägningar gentemot tillståndsgivna verksamheter och andra värden såsom kulturmiljövärden inom Natura 2000-området.
- Mängden träd i kantzonen får inte minska över tid inom Natura 2000-området.
- Mängden död ved i vattendraget får inte minska över tid inom Natura 2000-området. Död ved kan dock, efter samråd med länsstyrelsen, justeras om det finns risk för skada på ekonomiska eller rekreationella värden, till exempel om brötbildning orsakar översvämning av jordbruksmark.

- Flodpärlmusslan ska kunna fortsätta att leva i vattendraget och reproduktion ska ske.
- För vattenförekomsten ska vattenkvaliteten motsvara minst god status med avseende på kvalitetsfaktor för näringsämnen, siktdjup, syrgas samt försurning enligt gällande föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25).
- För vattenförekomsten ska kemisk ytvattenstatus motsvara minst god status, med undantag för bromerade difenyleter och kvicksilver.
- I vattenförekomsten får halterna av miljögifter i vattnet inte öka över tid, utan ska helst minska. I synnerhet organiska klorerade föreningar kan försämra förutsättningarna för utterns fortlevnad.
- För vattenförekomsten får vattenkvaliteten inte försämrats över tid.
- För vattensystemet främmande art och främmande fiskstammar ska inte introduceras om de riskerar att påverka värden i Natura 2000-området. Förekommande främmande arter ska inte inverka negativt på artsammansättningen eller variation av arter genom ändrade konkurrensförhållanden, genetik och/eller smittspridning.

Terrestra miljöer

Ädellövskogen - Boreonemorala äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020), Bokskog av fryle-typ (9110), Bokskog av Asperulo-Fagentum-typ (9130) och Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)

- Trädskiktets krontäckningsgrad ska vara 50–100 %.
- Minst 50 % av träden ska vara lövträd.
- Den boreonemorala skogen ska i normalfallet bestå av minst 30 % ädellövskog. Inget av trädslagen ek, bergesk, avenbok eller bok får utgöra mer än 50 % av grundytan, varken var för sig eller tillsammans.
- Grov död ved (grövre än 50 cm i diameter) skall finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, döda stående träd, träd med döda grenar och högstubbar och volymen död ved ska i genomsnitt uppgå till minst 30 m³/hektar för att området ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av rödlistade arter.
- I den boreonemorala ädellövskogen (9020) ska nyckelarterna i trädskikten finnas i minst två skikt. I alla skikt skall nyckelarterna utgöra minst 50% av skiktet. Nyckelarter i 9020 är alm lind, lönn, ek och ask.
- Antalet grova ädellövträd med en minimiålder på 150 år uppgår till mer än 10 st/ha för varje naturtyp. De gamla träden kan omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd. En del träd är vidgreniga och spärrgreniga. Trädkontinuiteten säkerställs genom att eftersträva en varierad åldersstruktur. Alla gamla, ihåliga och rötskadade träd skall bevaras
- Alla gamla och spärrgreniga ekar skall friställas. För att skapa kontinuitet bör framtida ersättningsträd utses.
- Bok utgör nyckelart i bokskogshabitaten (9110, 9130).

- Ek eller avenbok, tillsammans eller var för sig, ska utgöra minst 50 % av grundytan i ekskogen.
- Skogen får utvecklas i huvudsak utan större ingrepp. Naturvårdsåtgärder såsom borttagande av granföryngring och försiktigt friställande av äldre värdefulla träd m.m. kan dock ske.
- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området. Idag finns död ved i form av hålträd med mulm samt som ädellövträd med grova döda delar.
- I bokskogen ska det finnas kontinuitet av bok och andra lövträd i en varierande ålder, inklusive gamla träd. Föryngringar av bok ska förekomma. Olikåldrighet i bestånden eftersträvas.
- Ett rikt buskskikt ska finnas
- Föryngringar av ek ska förekomma i ekskogen. Olikåldrighet i bestånden eftersträvas. Minst 7 st yngre ersättningsträd av ek/ ha ska finnas.
- Efterträdare till grova och vidkroniga ekar ska finnas, vara frihuggna och finns i nära anslutning till befintliga vidkroniga, gamla ekar
- Det ska finnas naturliga störningar i skogen.
- Gran ska inte förekomma i naturtypen.
- Skogarnas betydelse för naturupplevelser och friluftsliv ska tas till vara.
- Virkes- eller veduttag liksom åtgärder som medför betydande markpåverkan skall inte utföras.
- Hydrologin ska vara ostörd.

Alluviala lövskogar (91E0=9750 eller Svämlövskog (91E0=9750))

- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området. Död ved skall förutom i skogshabitaten också finnas kontinuerligt i bäckmiljön.
- I svämlövskogen ska det finnas träd i olika åldersskikt och generationer.
- Flödesregleringen ska minst uppfylla klass 1 eller 2 enligt hydromorfologiska bedömningsgrunder med avseende på hydrologi.
- Bäckens naturliga hydrologi ska bevaras.
- Partier med klibbal och ask ska få utvecklas fritt.
- I svämlövskogar ska hydrologin vara ostörd. Vattendraget ska ha god status vad gäller vattenståndsvariationer enligt vattendirektivets bedömningsgrunder.
- Svämlövskogar är särskilt känsliga för ändringar i grundvattennivå samt ändring av grundvattnets kemiska egenskaper och temperatur.
- I svämlövskogen (91E0/9750) ska hydrologin vara ostörd.
- Naturtypen ska översvämmas vid högvatten.
- Träd med socklar ska bevaras.

- För alluviala skogarna (91E0) gäller att de ska översvämmas regelbundet och att vattendraget ska ha god status vad gäller vattenståndsvariationer enligt vattendirektivets bedömningsgrunder.
- Hydrologin ska vara ostörd. För vattenförekomsten ska kvalitetsfaktorn hydrologiska regimen i vattendrag motsvara minst god status med avseende på de underliggande parametrarna specifik flödesenergi, volymsavvikelse, flödets förändringstakt samt vattenståndets förändringstakt enligt gällande föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25).
- I partier med svämlövskogar (91E0) ska den interna dynamiken i huvudsak få utvecklas fritt.

Lövsumpskog (9080)

- Trädsiktets krontäckningsgrad är normalt 50 – 100 %, där ask/klibbal/triviallöv utgör minst 50 % av grundytan.
- Lövsumpskogen skall ha en ostörd hydrologi, avvattnande diken skall ej förekomma.
- Årliga översvämningar ska förekomma.
- I lövsumpskogen (9080) ska hydrologin bevaras ostörd och den interna dynamiken få utvecklas fritt. Den långsiktiga förekomsten av habitatet ska säkerställas genom en hög grundvattennivå med god vattenkvalitet, utan tillförsel av näringsämnen.
- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området.
- Träd med socklar ska bevaras.
- I lövsumpskogen (9080) ska hydrologin bevaras ostörd och den interna dynamiken få utvecklas fritt. Det parti som ingår i betesmarken ska även fortsättningsvis göra det. Den långsiktiga förekomsten av habitatet ska säkerställas genom en hög grundvattennivå med god vattenkvalitet, utan tillförsel av näringsämnen.
- I partier med lövsumpskog (9080) ska den interna dynamiken i huvudsak få utvecklas fritt. Naturvårdsanpassad skötsel i 9080 får dock ske.

Trädklädd betesmark (9070) -som utgör del av slottsparken och ska ej blandas ihop med skötselområdet lövrik betesmark i naturreservatet.

- Vegetationen i den trädklädda betesmarken ska domineras av hävdgynnade, lågvuxna arter, typiska för betesmark. Vegetationen ska vara väl avbetad varje år vid vegetationsperiodens slut.
- Ingen tillförsel av näringsämnen (t ex gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av rötslam, stödutfodring m.m.) får ske.
- Bete ska förekomma i naturtypen. Vegetationen ska vara väl avbetad varje år vid vegetationsperiodens slut.

- Minst 7 träd/ha är äldre än 150 år. De gamla träden kan omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd.
- Minst 30 m³ död ved/ha finns, varav 15 m³/ha är grövre än 30 cm i diameter. Den döda veden ska finnas i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier.
- I de trädklädda betesmarkerna (9070) ska det finnas minst 4 grova träd eller hålträd per ha och minst 6 yngre ersättningsträd per ha.
- I de trädklädda betesmarkerna, naturtyp 9070, skall träden ha en krontäckning på mellan 30 – 40 % och det skall finnas en bibehållen ålderskontinuitet av olika trädslag och trädåldrar.
- Förekomsten av konkurrenskraftiga ohävdarter såsom t.ex. björnbär får förekomma väl utspritt på högst 5 % av arealen.

Typiska arter

Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)

I naturtypen *Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)* skall de typiska arterna förekomma i minst 2 exemplar i genomsnitt per provyta. De typiska arterna hårslinga, flodpärlmussla, bäcknejonöga, grönling och öring har påträffats inom naturtypen.

Boreonemoral äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020)

I naturtypen *Boreonemoral äldre naturliga ädellövskogar (9020)* skall de typiska och karaktäristiska (K) arterna förekomma i minst 2 exemplar i genomsnitt per provyta. De typiska arterna kransrams, ek (K), lind (K), hassel (K), lungört, hässleklocka, skogsbingel och gulplister har påträffats inom naturtypen.

Trädklädd betesmark (9070)

I naturtypen *Trädklädd betesmark (9070)* skall de typiska och karaktäristiska arterna förekomma i minst 2 exemplar i genomsnitt per provyta. De typiska arterna teveronika, knippfryle (K) och liten blåklocka har påträffats inom naturtypen.

Lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080)

I naturtypen *Lövsumpskogar (9080)* skall de typiska och karaktäristiska (K) arterna förekomma i minst 2 exemplar i genomsnitt per provyta. De typiska arterna al (K), skärmstarr och bäckbräsma har påträffats inom naturtypen.

Boskog av fryle-typ (9110)

I naturtypen *Boskog av fryle-typ (9110)* skall de typiska och karaktäristiska arterna förekomma i minst 2 exemplar i genomsnitt per provyta. De karaktäristiska arterna krustätel, bok, ekorrbär och blåbär har påträffats inom naturtypen.

Bokskog av Asperulo-Fagentum-typ (9130)

I naturtypen *Bokskog av Asperulo-Fagentum-typ (9130)* skall de typiska och karaktäristiska (K) arterna förekomma i minst 2 exemplar i genomsnitt per provyta. De typiska arterna bok (K), lundarv, myskmalva, gulplister, lundslok, långsvingel, storrams, kransrams, smånunneört, skogsbingel, stiftklotterlav, bokvårtlav, rosa lundlav och bokkantlav har påträffats inom naturtypen.

Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)

I naturtypen *Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)* skall de typiska och karaktäristiska (K) arterna förekomma i minst 2 exemplar i genomsnitt per provyta. De typiska arterna gulsippa, lungört, skogsbingel, gulplister, buskstjärnblomma, lundslok och guldlocksmissa har påträffats inom naturtypen.

Alluviala lövskogar med Alnus glutinosa eller Fraxinus excelsior (91E0, 9750)

I naturtypen *Alluviala lövskogar med Alnus glutinosa eller Fraxinus excelsior (91E0/9750)* skall de typiska arterna förekomma i minst 1 exemplar i genomsnitt per provyta. De typiska och karaktäristiska (K) arterna klibbal (K), ask (K), alm (K), bäckbräsma, gulsippa (K), strutbräken, majbräken, strandklo (K), skärmstarr, humleblomster (K), hägg och mindre hackspett har påträffats inom naturtypen.

Natura 2000-arter

Barbastell (Barbastella barbastellus, 1308)

- Populationen av barbastell i området ska bibehållas eller öka i antal i området.
- Det ska finnas mellan 1-10 individer av barbastell i området.
- Livsmiljön för barbastell, i form av grova lövträd (se bilaga 3) och trädklädda naturbetesmarker och ängar, ska bevaras och förekomsten ska gynnas för att säkerställa den långsiktiga existensen av arten inom området.
- Det ska finnas minst 25 grova träd i anslutning till yngelkolonin för barbastell i området.
- Barbastellen och Bechsteins fladdermus ska ha goda förutsättningar för att nyttja området vid födosök.
- Äldre bokbestånd och grov lövdominerad gammelskog ska bevaras.
- Vind- och regnskyddade "lövtunnlar" i form av markvägar ut mot skogen som är omgivna av tätt lövverk såsom hasselbuskage ska bevaras.

Bechsteins fladdermus (Myotis bechsteinii, 1323)

- Populationen av Bechsteins fladdermus i området ska bibehållas eller öka i antal i området.
- Det ska finnas mellan 1-5 individer av Bechsteins fladdermus i området och antalet ska öka.
- Bechsteins fladdermus ska ha goda förutsättningar för att nyttja området vid födosök.
- Det ska finnas minst 25 grova träd i anslutning till yngelkolonin för bechsteins fladdermus i området.
- Äldre bokbestånd och grov lövdominerad gammelskog ska bevaras.

- Skog med Bechsteins fladdermus ska helst aldrig gallras eller röjas. De vill ha ogallrad skog.
- Övervintringen sker i t.ex. grottor och jordkällare, eller milda år under barken på ett träd. Mellan 5-20 individer ska övervintra i Ignabergagrottorna/år.
- Populationen i Skåne bör öka från dagens ca 50 individer.

Dammfladdermus (Myotis dasycneme, 1318)

- Populationen av dammfladdermus i området ska bibehållas eller öka i antal i området.
- Det ska finnas mellan 1-5 individer av dammfladdermus i området
- Dammfladdermus ska ha goda förutsättningar för att nyttja området vid födosök.
- Det ska finnas minst 25 grova träd i anslutning till yngelkolonin för dammfladdermus i området.
- Äldre bokbestånd och grov lövdominerad gammelskog ska bevaras.
- Övervintringen sker i t.ex. grottor och jordkällare, eller milda år under barken på ett träd. Dammfladdermus och andra fladdermusarter ska kunna övervintra årligen i Ignabergagrottorna.

Flodpärlmussla (Margaritifera margaritifera, 1029)

- Det behövs minst 10 st en- och tvåsomrig öring per 100 m² för att föryngringen ska lyckas (Åtgärdsprogram Flodpärlmussla).
- En livskraftig population av flodpärlmussla har >20 % <50 mm och >0 % <20 mm, >500 individer.
- Arten flodpärlmussla (1029) ska förekomma i området med ca 200 exemplar och det ska finnas reproducerande individer.
- Flodpärlmusslan ska minst ha skyddsvärdesklass II (Högt skyddsvärde-8-17 p enligt tab. 3 i Åtgärdsprogrammet).
- pH ska vara högre eller lika med 6,2. Flodpärlmussla är känslig för lågt pH, speciellt i kombination med höga halter av oorganiskt aluminium.
- Oorganiskt aluminium ska vara mindre än 30 µg/l.
- Totalfosfor ska vara mindre än 8 µg/l.
- Nitrat, NO₃ ska vara mindre än 125 µg/l.
- Turbiditet (grumlighet) ska vara lägre än 1FNU (medelvärde vårflod).

Citronfläckad kärrtrollslända (Leucorrhinia pectoralis, 1042)

- Förekomsten av citronfläckad kärrtrollslända ska bevaras så att individerna kan föryngras i långsiktigt livskraftiga populationer.
- Artens behov av öppna vattenspeglar ska tillgodoses genom att förhindra eutrofiering och igenväxning.

Större vattensalamander (Triturus cristatus, 1166)

- Antalet fiskfria lekvatten för större vattensalamander ska vara minst 4 vattensamlingar/km² i området.
- Det ska finnas minst 0,2 hektar passande livsmiljöer för större vattensalamander på ett avstånd inte längre än 100 meter från artens lekvatten.
- Arten större vattensalamander (1166) ska förekomma i området med mellan 1 och 10 individer och det ska finnas reproducerande individer.
- I de vattenförekomster där större vattensalamander finns får pH inte understiga 5,0.
- Vattenförekomsterna får inte vara påverkade av övergödning, något som kan leda till syrebrist. Det får inte finnas mer än 0,13 mg nitrat/l eller 0,25 mg ammonium/l.
- Vattensamlingar med större vattensalamander ska vara helt fria från fiskar och kräftdjur.
- Lek- och yngelvattnen för större vattensalamander ska vara solbelysta, fiskfria dammar med viss vegetation i omgivningen för lek- och yngelperioden. Vattnen ska inte vara allt för beskuggade av träd- och buskvegetation.

Utter (Lutra lutra, 1355)

- Populationen av utter i området ska bibehållas eller öka i antal i området.
- Vattendraget ska ha minst hög ekologisk status och god kemisk status i området.
- Mink kan hota fågellivet och ska förekomma i så pass liten utsträckning att det inte påverkar häckningsframgången märkvärt. Utter kan oavsiktligt fångas i minkfällor om ingångshålet är för stort på fällan.
- Det ska finnas minst 1 ynglande hona av utter i området. Populationen ska minst bestå av 1-3 individer.

3.6.3 Prioriterade bevarandeåtgärder

Hovdalas ädellövskogar med stort inslag av gamla träd och död ved hyser mycket höga naturvärden. För att upprätthålla dessa värden behövs röjningar av främmande trädslag och för att öka och förbättra områdets naturvärden ska granplanteringar avverkas och omföras till ädellövskog. I vissa delområden behöver mer död ved skapas genom bl.a. ringbarkning och veteranisering. Frihuggning av vidkroniga träd, huvudsakligen ek, behövs i skogspartier som har blivit alltför tätslutna. För att gynna uppkomst av nya ekar kan det bli aktuellt med plantering och eventuellt inhägnad för att skydda plantorna från viltbete. Ek som planteras ska vara av lokalt material. Stödplantering av avenbok, hassel, fågelbär och lönn kan också bli aktuellt.

Vidare är det viktigt att Hovdalas öppna och halvöppna naturtyper fortsätter att hävdas med bete och/eller slåtter för att förhindra igenväxning. Flera rödlistade skalbaggar och fladdermöss i området är beroende av fortsatt tillgång till öppna, örtrika miljöer. För att stärka fladdermuspopulationerna i området bör holkar för fladdermöss placeras ut i området, liksom holkar för fåglar, bl.a. skogsduva. Mulmholkar kan med fördel placeras ut för att gynna områdets rödlistade skalbaggar såsom blåsvart brunbagge, ädelguldbagge och bokstumpbagge.

Den södra delen av Natura 2000-området är kraftigt utdikad och på ett flertal sträckor i Hovdalaån finns problem med igenslamning. Inom ett område med stor förekomst av flodpärlmussla måste dikningar förbjudas. Hovdalaån och dess vattenlevande arter påverkas negativt av kraftverket i Hammarmölledamm som utgör ett definitivt vandringshinder. Ån korttidsregleras vilket påverkar hydrologin, med tidvis mycket låga flöden. Flodpärlmusslan påverkas både genom att de blir strandade vid låga flöden samt av att deras värdfiskar inte kan röra sig fritt i vattendraget. Kraftverket kommer att prövas i miljödomstolen för att få moderna miljövillkor och hänsyn behöver tas till bl.a. flodpärlmussla.

Det är även viktigt att vandringshinder åtgärdas för att gynna fiskarter som utgör lämplig födoresurs för utter samt kan bidra till att sprida flodpärlmusslans glochidier. Vissa studier visar att det finns fler glochidier på havsvandrande fisk än på stationär fisk så troligen skulle det gynna förnyring av flodpärlmusslan om havsvandrande fisk fick vandra upp i vattendraget (Havs och Vattenmyndigheten, 2020). Eftersom det framför allt är unga fiskar som fungerar som värd är det dessutom viktigt att det i vattensystemet finns lämpliga lek- och uppväxtområden för öring och gärna också för lax. Det skulle vara värdefullt att förbättra situationen för flodpärlmussla i Hovdalaån, t ex genom att lägga i sten och kanske grus på sträckor där det försvunnit, att luckra de kompakta bottarna, att skapa fria vandringsvägar från havet till Hovdalaån för lax och öring, och helst också till områden uppströms.

Åtgärder som ökar mängden fisk i Hovdalaån kommer troligen gynna uttern i området. För att minska risken att utter trafikdödas behövs vägpassager anläggas.

3.7 Hotbild – Vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Nedan redovisas exempel på åtgärder som riskerar att påverka utpekade naturvärden negativt. För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller skogsbruksåtgärder ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Observera att dessa hot ej är föreskrifter som t.ex. för naturreservat utan är tänkta att användas som ett verktyg vid tillståndsprövning samt för att påvisa vad som påverkar Natura 2000-området. OBS hoten är oftast reglerade i föreskrifterna för beslutet om naturreservat. Ingen försämring får ske med utgångspunkt från den status arter och livsmiljöer i Natura 2000-områden hade vid utpekandet, eller från statusen efter det att förbättringar skett. Förbudet mot försämring innefattar inte krav på förbättring men pågående långsamma försämringar faller in under förbudet att försämma. Detta gäller även för verksamheter som pågick när området pekades ut till Natura 2000-nätverket.

De största hoten för områdets naturtyper och Natura 2000-arter är:

Naturtyper

Terrestra miljöer

- Förändringar i områdets hydrologi från både inom och utanför området genom t.ex. markavvattning. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvaliteten genom t.ex. utsläpp av föroreningar och gifter i vattendrag, försurning eller eutrofiering. Rensning, dikning, muddring, breddning, utfyllnad eller strandskoning av vattendragen i området.
- Avfall och avlopp från hushåll, faciliteter och campingboende, t.ex. husbilar eller husvagnar, inom och utanför området. Nedskräpning kan också utgöra ett problem under perioder med högt besöksstryck.
- Tillförsel av främmande giftiga eller reproduktionsstörande ämnen såsom tungmetaller och hormoner.
- Användning av bekämpningsmedel och kemikalier i de omkringliggande skogarna och åkrarna.
- Exploatering av strandområdet är negativt för möjligheten att upprätthålla naturliga strandmiljöer och riskerar att öka framtida efterfrågan om översvämningsskydd.
- Gödsling eller annan tillförsel av näringsämnen (t.ex. gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av rötslam, stödutfodring m.m.) från annan källa än från betande djur som skadar mark och vegetation. Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran. Betesmarkerna får inte sambetas med gödslade marker och tillskottsutfodring av betesdjur får endast ske i samband med övergångsutfodring vid betessläpp och installning.
- För svag eller utebliven hävd som leder till att de betade och slåtrade naturtyperna växer igen. En allt för intensiv hävd kan också skada vegetationen.
- Användning av avmaskningsmedel med samma miljöpåverkan som avermectin är negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt. Avmaskningsmedel bör inte användas utom när det sker på Veterinärens inrådan.
- Nedfall av luftföroreningar och luftburet kväve påverkar bl.a. områdets lavflora negativt. Luftföroreningar, främst bilavgaser från angränsande större vägar, kan utarma den känsliga epifytfloran av lavar och svampar som är knutna till gamla och senvuxna bokar
- Avverkning av skog inom området eller i omkringliggande områden.
- Igenväxning som gör att de gamla grova träden utskuggas och dör. Igenväxning som minskar hålträdens livslängd och hindrar rekrytering av nya hålträd, vilket leder till kontinuitetsbrott.
- Brist på föryngring av nya träd som ska ta över efter de gamla träden i skogen.
- Avverkning av hålträd och kvarstående döda eller döende träd inom området eller i omkringliggande områden.
- Avverkning av grova träd, senvuxna träd, socklar, hålträd, döda eller döende träd inom området eller i omkringliggande områden. Borttagning och bortforsling av markliggande död ved.
- Brist på dynamik i skogen. Trädslagen förekommer ofta bara i några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på

något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller bland annat klimat- och väderfenomen, översvämning och utbrott av vissa skadeorganismer.

- Höga tätheter av klövvilt kan försvåra föryngring av lövträden.
- Konkurrens från främmande trädslag som gran och tysklönn.
- Plockning eller annan exploatering av den rödlistade floran eller av vedlevande svampar i området.
- Terrängkörning och mountainbike-cykling utanför anvisade spår skadar bl.a. känsliga mossor och lavar.
- Spridning av invasiva arter.
- Nya sjukdomar och skadeorganismer som redan är införda eller har potential att bli ett problem om de införs.

Limniska miljöer

- Förändringar i områdets hydrologi från både inom och utanför området genom t.ex. markavvattning. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvaliteten genom t.ex. utsläpp av föroreningar och gifter i vattendrag, försurning eller eutrofiering. Rensning, dikning, muddring, breddning, utfyllnad eller strandskoning av vattendragen i området.
- Vattenreglering i vattendragen har en negativ påverkan på populationerna av öring och bäcknejonöga, och är ett hinder för deras möjlighet att sprida sig. Vattenreglering har också en viss negativ effekt på utter, främst i och med att det begränsar utterns tillgång till fisk.
- Vattenuttag under perioder med lågvattenflöde innebär risk för uttorkning, förhöjda vattentemperaturer och syrgasbrist. Vattenuttagen och dess påverkan på grundvattentillförseln och vattentillgången i ån behöver undersökas och åtgärdas. Vid bevattning undviks erosion från finkornig sand i största möjliga mån.
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering. Införande av den i svenska vatten främmande arten signalkräfta eller främmande fisk som inte förekommer naturligt i de akvatiska miljöerna.
- Utfiskning av fiskbeståndet.
- Infrastrukturanläggningar kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag. Broar och vägtrummor över in- och utflöden kan orsaka vandringshinder.
- Läckage av näringsämnen från omkringliggande jordbruksmark kan påskynda eutrofiering (övergödning).
- Exploatering av strandområdet är negativt för möjligheten att upprätthålla naturliga strandmiljöer och riskerar att öka framtida efterfrågan om översvämningsskydd.
- Tillförsel av främmande giftiga eller reproduktionsstörande ämnen såsom tungmetaller och hormoner.
- Av människan skapade hinder i vattendragen, både i området och i omkringliggande områden. Utgör ett hot för öring och utter och hindrar arternas spridning.
- Utsläpp från enskilda avlopp, hushåll, faciliteter och campingboende, t.ex. husbilar eller husvagnar, inom och utanför området.
- Låg andel död ved i vattendraget.

- Bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring, exempelvis skogsplantering och täktverksamhet, i objektet eller i angränsande områden som kan påverka naturvärdena i området negativt. Exploatering av vattendragens stränder utgör ett hot mot uttern.
- Användning av bekämpningsmedel och kemikalier i de omkringliggande skogarna.

Natura 2000-arter

Fladdermössen (barbastell 1308, Bechsteins fladdermus 1323, dammfladdermus 1318)

- För svagt bete i betesmarkerna som leder till att betesmarker växer igen. Öppna betesmarker är en viktig jaktbiotop för fladdermöss.
- Störning från människor och maskiner m.m. på övervintringsplatser (jordkällare, gruvor, valv och gångar i fästningar) eller platser för dygnsvila under sommaren.
- Renovering av byggnader med förekomst av fladdermössen.
- Avverkning som inte lämnar tillräcklig mängd gamla och döda träd med lös bark och för arten andra lämpliga håligheter. I Sydsverige gäller detta speciellt gamla bokskogar.
- Avverkning av skog utanför området kan öka risken för isolering och populationsbegränsningar av arter inom området.
- Uttag av vatten eller andra hydrologiska förändringar som kan ändra fuktighetsförhållandena.
- Tills dess att barbastellens och bechsteins fladdermus benägenhet att jaga på hög höjd vid rik insekttillgång har klarlagts bör inte vindkraftverk etableras där arterna förekommer.

Flodpärlmussla (1029)

- Det främsta problemet för flodpärlmusslan i Sverige är helt utslagen, eller dåligt fungerande, föryngring hos en stor del av bestånden. Igenslamning och annan förstörelse av lämpliga grus- och stenbottnar drabbar både musselbestånd och värd fisk.
- Igenslamning kan ske både direkt genom ökad transport och sedimentation, och indirekt genom att ökad växtlighet i vattendragen fungerar som sedimentfällor.
- Modernt skogs- och jordbruk utan tillräcklig hänsyn orsakar skada genom avverkningar, markberedning, dikning samt genom användning av gödnings- och bekämpningsmedel i tillrinningsområdena. Effekten blir att vattenkvaliteten försämras, bottenarna slammar igen samt att hydrologin förändras. Även andra aktiviteter såsom grustäkter och annan markavvattning kan orsaka igenslamning och dåligt fungerande föryngring hos en stor andel av bestånden.
- Avverkning av trädridaer kan även leda till ändrade in- och utstrålningsförhållanden vilket i sin tur leder till ändrade temperaturförhållanden. Detta ger en direkt negativ inverkan på såväl värd fiskbestånden som på musslor samt uttern. I ån finns sträckor med dålig beskuggning som gör att vattendraget blir fragmenterat och musslan och dess värd fiskar har svårt att sprida sig.
- Flodpärlmusslelokaler skadas ofta vid vägbyggnation och under körning med maskiner i vattendrag. Rójningar och sprängningar i vattendrag (bl.a. för vattenkraftsändamål, tidigare även i samband med storskalig flottledsrójning) har skadat många musselbiotoper.

- Hydrologisk påverkan som vattenreglering med stora flödesvariationer innebär en fysiologisk stress som riskerar att slå ut musselpopulationer. Flodpärlmusselbestånden i vattendraget är uppdelade i två populationer p.g.a. vandringshindret Hammarmölledammen,
- Stenar och stora block är strukturer som skapar dynamik i vattendraget. Det samma gäller förekomsten av död ved i vattendragen
- Minskade värdfiskpopulationer påverkar flodpärlmusslans föryngring negativt.
- Fysiska förändringar i form av vandringshinder och biotopförsämringar bedöms som de främsta orsakerna till värdfiskens tillbakagång.
- Försurning gör att musslorna får problem med kalkupptag och skalbildning. Vid pH-värden under 5 i kombination med höga halter fria aluminiumjoner är risken stor att musslorna dör. Ju yngre individ desto större känslighet mot låga pH och glochidielarverna är känsligast.

Citronfläckad kärrtrollslända (1042)

- Beskuggning av småvatten genom tillväxt av skog är en sannolik hotfaktor mot enskilda populationer. Arten är starkt gynnad av solexponering.
- Eutrofiering där vegetationen blir så tät att inga vattenspeglar återstår är negativ för arten men detta är ingen stor påverkansfaktor i Sverige.
- Igenläggning av småvatten och exploatering av mark är ett hot i urbana områden.

Större vattensalamander (1166)

- Större vattensalamander hotas främst av habitatförstöring i form av att dammar läggs igen eller växer igen, förändringar i vattenkvalitet och inplantering av fisk och/eller kräftor.
- Arten är känslig för avverkning av gammal lövdominerad skog.
- Arten försvinner ofta när pH understiger 5,0.
- Övergödning kan bidra till perioder av syrebrist vilket har en negativ inverkan för överlevnaden av ägg och larver.
- Införande av fisk eller kräftor i de akvatiska miljöerna.
- Rensning, dikning, muddring eller breddning av diken/vattendrag i anslutning till området som kan påverka våtmarkerna negativt.
- Spridning av invasiva arter, t.ex. sjögull, vattenpest och signalkräfta.

Utter (1355)

- Förändringar i områdets hydrologi från både inom och utanför området genom t.ex. markavvattning. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvaliteten genom t.ex. utsläpp av föroreningar och gifter i vattendrag, försurning eller eutrofiering.
- Vattenreglering (onaturligt hydrologisk regim) har viss negativ effekt på utter, främst i och med att det begränsar utterns tillgång till fisk.
- Exploatering av vattendragens stränder.
- Fasta fiskeredskap som uttrar fastnar i.

- Utfiskning av fisk som utgör viktiga bytesdjur för utter.
- Införsel och förekomst av signalkräftor och för naturtypen främmande fiskar som kan skada känsliga organismer i vattendragen. Detta är ett indirekt hot mot uttern då det riskerar att rubba ekosystemet i utterns livsmiljö.

3.8 Skydd och regleringar

Hela området

Delar av Natura 2000-området Hovdala ingår i naturreservatet med samma namn som kommer att tas beslut om när remissen är klar och inarbetat år 2022. Enligt reservatets föreskrifter är det bl.a. förbjudet att bedriva täktverksamhet eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi såsom att borra, spränga, gräva, schakta, markbereda eller dika. Det är även förbjudet att t.ex. uppföra byggnader, att avverka levande eller döda träd, plantera träd och att åstadkomma körskador ädellöv- och sumpskogsbestånd. Hela Natura 2000-området ingår i riksintresse för friluftsliv (Hovdala-Finjasjön).

Vattendraget

Alla vattenförekomster berörs av vattendirektivet. Natura 2000-området Hovdala omfattas av Vattendirektivets Artikel 6, bilaga IV (Direktiv 2000/60/EG). Miljökvalitetsnormer för vatten fastställs med stöd av 5 kap miljöbalken, vattenförvaltningsförordningen och Havs- och vattenmyndighetens författningssamling. Normerna ställer krav på vattnets kvalitet. Skyddet av hela Hovdalaån behöver stärkas så att åns kärnvärden bevaras långsiktigt.

Arter

- Flodpärlmusslan är fridlyst enligt §5 Artskyddsförordningen (2007:845). Enligt artskyddsförordningen är det förbjudet att för fångst eller dödande använda medel eller metoder som inte är selektiva och som lokalt kan medföra att populationen av arten försvinner eller utsätts för en allvarlig störning.
- Uttern är fridlyst enligt 4 § Artskyddsförordningen (2007:845). Enligt artskyddsförordningen är det inte tillåtet att avsiktligt fånga, döda eller störa uttrar. Det är ej heller tillåtet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden.

Länsstyrelsen anser att de nödvändiga bevarandeåtgärderna i Hovdala är reglerade, men för att bevara flodpärlmusslorna långsiktigt behövs åtgärder i Hovdalaån både innanför och utanför Natura 2000-området.

4 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning

4.1 Övergripande bevarandemål

Bevarandemålen är långsiktiga och det som gäller när området har gynnsam bevarandestatus. Det är viktigt att påpeka att de måste revideras allt eftersom ny kunskap kommer fram.

Ett övergripande bevarandemål för typiska arter i området är:

- Artrikedomen och arttätheten i områdets befintliga habitat ska bevaras och utvecklas.
- Förekomsten av rödlistade växt-, svamp- och djurarter, som är knutna till området, ska bevaras och utvecklas, så att de kan förnyra sig i långsiktigt livskraftiga populationer.

Området ska, inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer, bevara och utveckla upplevelsevärdena i ett välbesökt naturområde som har stor betydelse som ett friluftss- och rekreationsområde

4.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder

- Friställ vidkroniga träd.
- Skapa mer död och döende lövved.
- Vidta åtgärder för att stärka hotade arter.

4.3 Konsekvenser av klimatförändringar

Den prognostiserade ökade nederbördsmängden (15%) framförallt vintertid, kan komma att gynna utvecklingen lövsumpskogarna i området. De befäradе torrare somrarna kan dock motverka denna utveckling. Ädellövs skogen kan komma att gynnas genom ett varmare klimat, men träd och fältskikt kan likväl drabbas av omfattande torkskador med artförsvinnande som följd. Låga vattenflöden sommartid medför uttorkning, uppvärmda vatten, syrebrist och fiskdöd. Ett varmare klimat kommer att gynna spridning av invasiva arter till naturreservatet som slår ut den inhemska floran och faunan.

Figur 14 Bestånd med parkslide längs vägen Hovdala slott-Dalleröd

4.4 Populationsstärkande åtgärder

Populationsstärkande åtgärder kan behöva utföras för de arter som enligt Natura 2000 inte har gynnsam bevarandestatus i området. Därutöver behöver särskilda åtgärder ske för:

4.4.1 Åtgärder för Bechsteins fladdermus

Bechsteins fladdermus är i stort behov av hålträd för överdugning och yngling. Hålträd bör därför tillskapas. Under en övergångsperiod innan det finns tillräckligt med hålträd bör holkar lämpade för

bechsteins fladdermus sättas upp. Ett riktvärde bör vara minst 20 funktionella holkar. Dessa bör vara mycket välisolerade och sättas upp i gammal ädellövskog i närheten till vattendrag. Även många andra fladdermusarter kommer kunna nyttja dessa holkar.

4.4.2 Åtgärder för skogsduva.

Skogsduva är en karaktäristisk art för äldre bokskogar. Den var tidigare rödlistad (2005). Skogsduvan kräver hålträd för sin häckning. Studier har visat att det är just avsaknaden av lämpliga bohål som är begränsande för arten. Holkar med ingångshålet 10 cm utgör en utmärkt bostad för dessa fåglar. Totalt bör minst 32 holkar sättas upp.

4.5 Hydrologisk restaurering

I området finns några diken, mer eller mindre vattenförande beroende av nederbördsmängd och årstid. Förvaltaren får enligt föreskrift B4 efter utredning, lägga igen diken inom naturreservatet som ej påverkar utanför naturreservatet liggande mark.

5 Specifika mål och skötselåtgärder för skötselområdena

Naturreservatet har delats in i 14 olika skötselområden,

5.1 Skötselområde Naturskogslignade ädellövskog cirka 121 hektar

5.2.1 Beskrivning:

Fem olika områden, Dalleröd, östra branten vid Hovdalaån, områden öster om Hammarmölledamm, skogsparti nordöst om grustäkten och sjösänkingsmark norr om Solhem.

Dallerödsskogen har tex inte varit föremål för skogsbruksåtgärder sedan andra världskriget då merparten av de äldre träden höggs till ved som sändes till Malmö. Trädskiktet är likväl i genomsnitt 130 år enligt skogsbruksplanen. Dallerödsskogen domineras av en mosaik av naturtyperna näringsrik bokskog (9130) och näringsrik ekskog (9160), med inslag av avenbok och lövsumpskogar längs med bäckar ner till Finjasjön. Längs en av bäckarna växer signalarten strutbräken. I Dallerödsskogen finns stora arealer med en imponerande trädslagsblandning, här växer ek, bok, björk, al, apel, hassel, avenbok, tall, ask (EN), alm (CR), skogslönn, hagtorn, hägg, fågelbär och gran om vartannat helt i motsats till ”produktionsskogsläran”. Mängden död ved är riklig. Fältskiktet utgörs bl.a. av gulsippa, lungört, nässelklocka, ormbär, aklejruta, sydlundarv, skogsbingel, gulplister, vätteros och gullpudra. Moss- och lavförekomsten är riklig med bl.a. askvårtlav (EN), stor bandmossa (NT) och västlig husmossa. Området är unikt både ur ett nationellt och ett internationellt perspektiv.

Den östra branten vid Hovdalaån utgör ett mycket svårtillgängligt område med flera mossbeklädda lodytor ner mot ån. Skogsbruk har tills nyligen bedrivits så långt ut mot kanten som det har varit

möjligt. I området finns mycket senvuxna träd, bl.a. bokar. Den stabila fuktigheten medför att här växer en mängd mossor däribland stor bandmossa (NT), gul hårgräsmossa (NT), klippfrullania, piskbaronmossa och råttsvansmossa. På de senvuxna trädstammarna finns savlundlav (EN), rosa lundlav (VU), stiftklotterlav (NT) och orange pudrad klotterlav (NT) och timmerskapania (EN). Arten är en primärkolonisator med svag konkurrenskraft och lever på omkullfallna trädstammar intill vattendrag. Hovdala utgjorde den enda kända lokalen i Skåne.

Här har via autobox konstaterats barbastell (NT), nordfladdermus (NT), sydfladdermus (NT), fransfladdermus (NT), brunlångöra (NT), större brunfladdermus, mustachfladdermus, gråskimlig fladdermus m.fl.

Områdena öster om Hammarmölledamm utgörs av branta eller kraftigt sten förekommande ytor där det ej bedrivits något skogsbruk. Skogen är väldigt senvuxen och gammal, men smal till utseendet. Områdena utgör en utmärkt livsmiljö för bechsteins fladdermus. Träden utgörs främst av bok. På stammarna växer bl.a. bokvårtlav (NT), bokkantlav (NT), blåmossa, platt fjädermossa och koralltaggvamp (NT).

Området nordöst om grustäkten utgörs av näringsrik äldre skog dominerad av ek, med inslag av ask (EN), apel, tall, avenbok, bok, asp, björk och gran samt hassel. Fältskiktet utgörs bl.a. liljekonvalj, harsyra och ormbär. Mängden död ved är begränsad. Områdets artsammansättning, struktur och skötselåtgärder medför att området läggs till detta skötselområde, om än att det ännu inte till fullo har åldern inne.

Sjösänkningen norr om Solhem uppkom i samband med sänkningen av Finjasjön. Finjasjön sänktes i två omgångar. Först mellan åren 1847-55 med en meter och sedan mellan åren 1887-99 med ytterligare två meter. I området norr om Solhem torde igenväxningen påbörjat tämligen omgående och träden är i dagsläget kring 110 år. Det faktum att trädslagsblandningen är så varierad och att viss mängd död ved har börjat levereras samt att det ej finns någon anledning till mer omfattande skötselåtgärder har placerat området i detta skötselområde.

I samtliga områden förekommer bl.a. grönsångare (NT), entita (NT), duvhök (NT), rödvingetrast (NT), mindre hackspett (NT), spillkråka (NT), större hackspett, rödhake, gårdsmyg, lövsångare och svarthätta.

Marken har en produktionsförmåga som ligger på cirka 6,1 m³sk/ha och år.

Figur 15 Naturskogsliknade miljöer i Dalleröd. Träd av olika sorter, ålder och nedbrytning

Figur 16 Lodytor ner mot Hovdalaån be vuxna Koralltaggvamp indikerar områden med höga naturvärden med sällsynta kryptogamer och mossor.

Figur 17 Extremt senvuxen bokskog på sluttningen ner mot Hammarmölledamm, livsmiljö för bechsteins fladdermus Oxtungsvamp indikerar områden med höga naturvärden

5.2.2 Bevarandemål:

- Flerskiktad naturskogsliknande ädellövskog bestående främst av bok, ek, avenbok och tall, med inslag av björk, al, apel, hassel, ask (EN), alm (CR), skogslönn, hagtorn, hägg, fågelbär.
- Antalet grova träd bör vara minst 20 per hektar, där dessa förutsättningar finns.

- Mängden död ved i olika nedbrytningsstadier och olika grovlekar i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig, ett riktvärde bör vara minst 40 m³sk/ha.
- Fullgod livsmiljö för bechsteins fladdermöss.
- Arter som bokvårtlav, stiftklotterlav och koralltaggsvamp bör förekomma.
- Skogsduva bör häcka årligen i området.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.
- Invasiva och eller främmande arter ska inte förekomma inom skötselområdet.
- Området får vara mycket svårframkomligt, med undantag där leder går.

5.2.3 Restaureringsåtgärder:

- Ringbarkning eller röjning av förekommande granar.
- För Bechsteins fladdermus, uppsättning av minst 10 holkar i Dalleröd och 10 holkar i naturskogsliknande miljöer kring Hammarmölledamm.

5.2.4 Skötselåtgärder:

När restaureringsåtgärderna är vidtagna och området uppnått god bevarandestatus vidtar skötselåtgärderna.

- Ersätta holkar, vid behov, lämpliga för bechsteins fladdermus.
- Inplantering av arter som lever i andra naturskogsliknade ädellövskogar i Södra Sverige får ske. Ett lämpligt sätt är att lägga ut stockar från Hovdala på vintern i andra ädellövreservat, med kända höga värden och återföra stockar både efter midsommar (insekter) och något/några år senare (svamp). Utläggning får ej ske i områden med kända phytoftera förekomster. Ett alternativ och ur phytoftera synpunkt säkrare sätt är att direkt utplantera de naturskogsarter som är i behov av detta.
- Borttagande av invasiva och eller främmande arter.

5.2 Skötselområde Ädellövskog som ska övergå till naturskogsliknade ädellövskog cirka 89,5 hektar, varav granplantering som ska omföras 4,4 hektar

5.2.1 Beskrivning:

Stora sammanhängande ädellövskogsområden med en historik av produktionsskog där stora delområden genomgallrats under de senaste åren. Kvarvarande träd är enligt skogsbruksplanen mellan 110-140 år gamla. Där de olika bestånden har något olika ålder. Området öster om naturskogarna vid Hammarmölledamms östra sida och ut mot reservatsgränsen är cirka 120 år gammal. Området nordväst om Hammarmölledammsdämnet är cirka 130 år. Vilket även området väster om Hammarmölledamm är. Området sydväst om Hammarmölledamm ut mot reservatsgränsen är cirka 110 år. Området i slänten väster om Skogdamm är cirka 140 år. I detta område förekommer bl.a. skogsduva.

Bok dominerar nästan helt dessa områden och föryngringen av bok efter genomförd gallring är genomgående mycket riklig. I de olika områdena kan framförallt ek också påträffas. Mängden död ved är synnerligen låg. Fältskiktet utgörs bl.a. gulplister. Fåglar som förekommer är främst bofink, nötskrika, taltrast och koltrast.

Marken har en produktionsförmåga som ligger på cirka 6,1 m³sk/ha och år.

Figur 18 Tidigare brukad ädellövsskog med i princip ett trädslag i samma ålder.

Område ska på sikt övergå till naturskogsliknade ädellövsskog.

För att det ska kunna ske behövs många olika åtgärder.

5.2.2 Bevarandemål:

- Flerskiktad naturskogsliknande ädellövskog bestående av främst av bok, ek, lönn, avenbok, lind och hassel med inslag av lönn, björk och fågelbär.
- Antalet grova träd bör vara minst 20 per hektar.
- Mängden död ved i olika nedbrytningsstadier och olika grovlekar i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig, ett riktvärde bör vara minst 40 m³sk/ha. Tillförseln av död ved bör ligga kring 1-2 m³sk/ha och år.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.
- Invasiva och eller främmande arter ska inte förekomma inom skötselområdet.
- Området får vara mycket svårframkomligt, med undantag där leder går.
- Skogsduva bör häcka årligen i området.

5.2.3 Restaureringsåtgärder:

- Successiv ringbarkning av förekommande granar. Mängden kvarlämnad död barrved bör inte stå i strid med Skogsvårdslagens skogsskyddsparagraf på maximalt 5 m³sk/ha och år. Granar som står nära leder ska fällas.
- Røjningar i uppkommande boksly och då prioritera andra ädla lövträd, före bok, likväl som bokdominansen ska bestå.
- Återkommande røjningar, gallringar och avverkningar i syfte att uppnå bevarandemålet.
- Nyskapa cirka 1-2 m³sk/ha död och döende ved och år främst genom ringbarkning, veteranisering, eller knäckning av del av träd.

- Luckor bör skapas i större sammanhängande bokområden. Luckorna bör göras så pass stora att föryngring av framförallt ek och tall kan ske. Vissa träd bör fällas så att kronorna kan användas som skydd för uppväxande träd emot vilt. Troligen behövs likväl inhägnad, stödsådd / eller plantering ske.
- Stödplantering och eller sådd bör ske av främst lönn, ek, fågelbär, avenbok och hassel. Troligen behöver inhägnad ske för att skydda mot viltbete. Lokalt frö och plantmaterial ska användas.
- Uppsättning av minst 25 holkar lämpliga för skogsduva.

När restaureringen är genomförd övergår området till skötselområdet naturskogsliknande ädellövskog.

5.3 Skötselområde– Tall och björkskog som ska återskapas efter granplantering, cirka 0,8 hektar

5.3.1 Beskrivning:

Skötselområdet består av en cirka 80 årig granplantering på torvmark. I området finns enstaka tallar och alar. På flygbilden från år 1947 synes skogen utgjorts av en blandskog troligen främst bestående av tall och björk.

Enligt undantag till föreskrifter får gallring och slutavverkning ske. Markägaren äger rätten till virket. Granskogen ska tas ner före 2025-12-31. När åtgärderna är slutförda upphör undantaget att gälla. Om avverkning inte sker före utsatt tid får länsstyrelsen låta avverka barrbestånden eventuellt rotnetto utgår då till markägaren. Eftersom marken har dålig bärighet bör åtgärderna vidtas vid tjäle eller med omfattande risning, vilken borttas efter utförd åtgärd.

Figur 19 80 årig granplantering

5.3.2 Bevarandemål:

- Flerskiktad tall- och björkskog med inslag av klibbal.
- Mängden död ved i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig, ett riktvärde bör vara minst 40 kbm/ha. Tillförseln av död ved bör ligga kring 1-2 m³sk/ha och år.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.
- Invasiva och eller främmande arter ska inte förekomma inom skötselområdet.
- Området får vara mycket svårframkomligt.

Bevarandemålet bedöms kunna vara uppnått om cirka 150 år.

5.3.3 Restaureringsåtgärder:

- Befintligt granplantering avverkas och saluförs.
- Förekommande tallar och lövträd inom granplanteringen ska värnas och i möjligaste mån sparas.
- Skogsmaskiner får ej skada kulturlämningar, ex röjningsrösen. Markskador i övrigt ska begränsas så långt möjligt. Förekommande surdråg få ej köras sönder.
- Stödplantering kan behöva ske av tall. Inhägnad behöver troligen ske pga viltbete. Lokalt frö och plantmaterial ska användas.
- Kontinuerlig röjning i det uppväxande trädbeståndet för att gynna ökad grovnod hos träden.

Figur 20 I området finns områdesvis partier med björk, al och tall.

5.4 Skötselområde Lundmiljö cirka 7,3 hektar, varav restaurering cirka 7,3 hektar

5.4.1 Beskrivning:

Två områden där det östliga området på flygfoto från år 1947 utgjorde trädklädd betesmark och det västliga utgjorde en blandning mellan trädklädd betesmark och åker. I dessa områden finns den största ansamlingen av de grövsta träden i naturreservatet. I det östliga området finns flera grova ekar och extremt grova avenbokar igenväxning håller dock på att ske med uppkommande sly av främst avenbok och hassel. Fältskiktet utgörs av gräsvegetation med inslag av skogskovall, skogsklöver. I förna intill ekarna kan *Batrissodes adnexus* (VU) påträffas då den finns vid den grova eken vid grustakten.

I det västra området dominerar grova bokar, som enligt skogsbruksplanen är 165 åriga, med inslag av ek, avenbok, asp, fågelbär och hassel. Fältskiktet utgörs av harsyra, ekorrhör, kransrams, liljekonvalj, skogstjärnblomma och getrams. Fågellivet utgörs bl.a. gransångare, lövsångare och spillkråka. I området har övervintringsplatser för barbastell (NT) och brunlångöra (NT) påträffats.

Lundmiljöer är i sig ingen stabil naturtyp utan utgör en fas i ett område, som ligger på näringsrik mark, övergång från trädklädd betesmark till skogsmark. Denna halvöppna skogsfas hyser en artrik flora.

Figur 21 Grova bokar som tidigare har stått betydligt ljusare

Figur 22 Mycket grov ek

Mycket grov avenbok, troligen en av de grövsta i mellanskåne

5.4.2 Bevarandemål

- Lundmiljö bestående av gamla grova bokar, avenbokar och ekar, med inslag av hassel, fågelbär och asp. Naturtypen enligt Natura 2000 utgörs av näringsrik ekskog (9160).
- Grova träd ska friställas så att kronan är fri från andra träd (om dessa träd inte utgörs av andra grova träd).
- Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett påtagligt inslag genom en mosaik av/variation mellan täta resp. öppna och glest beskogade delar, samt bryn, i hela området.
- Mängden död ved bör minst ligga kring 20 m³sk/ha.
- Fältskiktet ska vara rikt och tämligen sammanhängande. Arterna ska bl.a. utgöras av lundarter som harsyra, ekorrhår, kransrams, liljekonvalj, skogsstjärnblomma och getrams.
- Skogsduva bör årligen häcka i det västra skötselområdet.

5.4.3 Restaureringsåtgärder

- Frihuggning av vidkroniga träd, i synnerhet av ek. Frihuggningen ska ske med försiktighet och successiv utglesning, då särskilt ekar annars kan bli mycket stressade och till och med dö.
- Gallring och veteranisering så att krontäckningen ligger kring 70-80% i syfte att gynna ett rikt fältskikt. Gallring sker enklast genom ringbarkning. Grova träd (över 40 cm i diameter i brösthöjd) får ej tas ned. Vid nedtagning av träd som riskerar att falla på väg eller stängsel, ska stubbe lämnas i den höjd att risken undanröjs, men att kvarvarande stubbe är så hög som möjligt. Allt avverkat material ska ligga kvar i skötselområdet.
- I det fall luckor uppstår, tillse att nya träd som efterträdare kan komma upp i området. Ek och avenbok ska då prioriteras.
- Uppsättning och underhåll av minst fem ekmulmholkar och minst två skogsduveholkar i det västra skötselområdet.

5.4.4 Skötselåtgärder

- Återkommande röjning och avverkning för att kunna uppnå bevarandemålen. Avverkningarna ska spridas i tid för att kontinuerligt skapa ny död ved. Allt avverkat material ska lämnas kvar i naturreservatet.
- -Avverkning av eventuellt inkomna granar, vilken ska lämnas som död ved.
- -Inplantering av arter som lever i ädellövskogar i Södra Sverige får ske.

5.5 Skötselområde Ekskog cirka 34,1 hektar, varav restaurering cirka 34,1 hektar, varav 10,5 hektar granplantering som ska omföras.

5.5.1 Beskrivning:

Området består av fyra skötselområden, Solhem intill Finjasjön, ett område norr om grustäkten och ett område söder om grustäkten samt ett område längst i sydöst. Solhem har fått namnet av det hus som byggdes år 1907 och under åren 1907 inhyste kafé- och pensionatsrörelse fram tills det revs år 1947. Idag finns endast delar av ruinen och en minneskylt kvar av denna epok.

Skogen i Solhem utgörs främst av ek med ett högt inslag av tall, framförallt i de västra delarna och i hela området underifrån kommande ränn, gran och bok. Den nordvästra delen består av betydligt yngre träd som utöver ovan även innehåller salix. Träden är enligt skogsbruksplanen cirka 110 år gamla. Mängden död ved är mycket låg. Fältskiktet utgörs bl.a. av vitsippa, örnbräken, gökärt, ekorrhår, liljekonvalj och tvåblad. Fågellivet utgörs bl.a. av hornuggla (NT), björktrast (NT), rödvingetrast (NT), trädkrypare, svarthätta och härmsångare. Fladdermössen sydpipistrell (VU), mindre brunfladdermus (VU), sydfladdermus (NT), nordfladdermus (NT), fransfladdermus (NT) har detekterats via autobox.

Figur 23 Ekskog uppe vid Solhem

Tallförekomsten ökar i den nordöstra delen av området vid Solhem

Området norr om tåkten utgörs främst av ek som enligt skogsbruksplanen är 119 år, med underväxt av avenbok och hassel. Fältskiktet består främst av liljekonvalj och harsyra. Mängden ved är mycket begränsad.

Området söder om tåkten och längst i sydost är mycket likartade de utgörs av en betydligt tätare ekskog som enligt skogsbruksplanen är 90 år med en kraftig underväxt av hassel. För området i sydost finns även flera vidkroniga ekar. Mängden död ved är begränsad. Fältskiktet är rikt med mattor av liljekonvalj, med inslag av gulplister, ekorrbar, ormbär, ekbräken, ängskovall och kransrams. Fågelarterna utgörs bl.a. av grönsångare, trädkrypare, större hackspett, nötväcka, nötskrika och lövsångare.

Figur 24 Näringsrikare ekskog öster om gruståkten

Figur 25 Orkidén grönvit nattviol

5.5.2 Bevarandemål

- Flerskiktad ekdominerad ädellövskog bestående av främst av ek, avenbok, hassel med inslag av bok, lönn, lind, björk och fågelbär.
- Krontäckningen bör ligga kring 75%.
- Antalet grova träd bör vara minst 20 per hektar.
- Mängden död ved i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig, ett riktvärde bör vara minst 40 kbm/ha. Tillförseln av död ved bör ligga kring 1-2 kbm/ha och år.
- Vidkroniga ekar ska frihuggas.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.
- Invasiva och eller främmande arter ska inte förekomma inom skötselområdet.
- Området får vara mycket svårframkomligt, med undantag där leder går.

5.5.3 Restaureringsåtgärder

- Avverka cirka 10,5 hektar gran inom två områden. Markägaren har möjlighet, efter samråd med förvaltaren, att nedta dessa senast 31 december 2025. Därefter får länsstyrelsen låta avverka granen med eventuellt rotnetto till markägaren. Körskador ska minimeras och kvarvarande lövträd sparas. Lövträd som skadas av påfällning eller dylikt ska stå kvar.
- Återkommande röjningar, gallringar och avverkningar i syfte att uppnå bevarandemålet.
- Nyskapa cirka 1-2 kbm död och döende ved /ha och år främst genom ringbarkning, veteranisering, eller knäckning av del av träd.
- Successiv ringbarkning av förekommande granar. Mängden kvarlämnad död barrved bör inte stå i strid med Skogsvårdslagens skogsskyddsparagraf på maximalt 5 m³sk per hektar och år. Granar som står nära leder ska fällas.
- I Solhemsområdet: Skapa några luckor som är så pass stora att föryngring av framförallt ek och tall kan ske. Vissa träd bör fällas så att kronorna kan användas som skydd för uppväxande träd emot vilt.
- I Solhemsområdet: Stödplantering och eller sådd främst lönn, ek, fågelbär, avenbok och hassel. Troligen behöver inhägnad ske för att skydda mot viltbete. Lokalt frö och plantmaterial ska användas.
- Uppsättning och underhåll av minst fem ekmulmholkar och minst fem skogsduveholkar.

5.5.4 Skötselåtgärder

- Återkommande röjning och fällningar för att kunna uppnå bevarandemålen. Fällningarna ska spridas i tid för att kontinuerligt skapa ny död ved. Allt fällt material ska lämnas kvar i naturreservatet.
- Avverkning av eventuellt inkomna granar, vilken ska lämnas som död ved.
- Tillse att uppsatta holkar uppfyller sitt syfte.
- Inplantering av arter som lever i andra naturskogsliknade ädellövskogar i Södra Sverige får ske. Ett lämpligt sätt är att lägga ut ekstockar från Hovdala på vintern i andra

ekmiljöer, med kända höga naturvärden och återföra stockar både efter midsommar (insekter) och något/några år senare (svamp).

- Borttagande av invasiva och eller främmande arter.

5.6 Skötselområde Nektarrikt område, cirka 8,1 hektar, varav 1,9 hektar tallplantering som ska omföras

5.6.1 Beskrivning:

Fem skötselområden, Mjölmllevång med backe, ett större område mellan Hammarmölledamm och tåkten, ett mindre område norr om gruståkten, ett område i sydöstra delen av Dalleröd vid garaget och ett område öster om Dalleröd.

Alla områden, utom det mindre området öster om Dalleröd som vallskördats, ligger ohävdade och igenväxning med träd pågår. På backen intill Mjölmllevång står cirka 20 årig tall med inslag av björk och salix. Genom att restaurera detta område till nektarrikt område så binds

Mjölmlleområdet ihop med den trädbevuxna betesmarken och arter kan åter börja röra sig dessa områden emellan och i förlängningen upp till de nektarrika områdena som finns vid Dalleröd.

I området mellan Hammarmölledamm och tåkten har det tidigare legat en skjutbana, med skjutvallen i riktning mot Hammarmölledamm. I detta område har enstaka träd och buskar börjat etablera sig. Områdena är blomrika med arter som åkervädd, blåmunkar, stor blåklocka, ängsvädd, gulmåra, vitmåra, mindre blåklocka, rölleka, knylhavre, lentåtel, hundkex, kärringtand och ljung. Områdena är fjärilsrika med bl.a. åkerväddantennmal (NT), mindre bastardsvärmare (NT), bredbrämada bastardsvärmare (NT), sexfläckig bastardsvärmare (NT), ängsmetallvinge (NT), hedpärlemofjäril (VU), violett kantad guldvinge (NT), sotnätfjäril (NT), glansspinnare (NT), humlerotfjäril (NT) och sälgskimmerfjäril. Dessutom finns här väddsandbi och humlebagge.

Området sydöst om Dalleröd ligger ohävdad men enbart delarna i norr har kraftig igenväxningen av träd. Floran utgörs här av vårbrodd, ängskavle, lentåtel, ängsvädd, nysört, kärringtand, hundkex, johannesört, vitmåra, vallört, blåmunkar, brunört och höskallra. I området påträffades minst ett 100-tal bredbrämada bastardsvärmare, ett 10-tal metallvingesvärmare, slättergräsfjäril och mindre tåtelsmygare.

Området öster om Dalleröd utgörs av en vallskördad gräsmark. De enda kvarvarande blommorna var blåmunkar och brunört. Området har stor potential att bli ett nektarrikt område, vilket skulle gynna de pollen och nektarberoende arterna i Dalleröds skogen.

Figur 26 Mjöllevången samtliga bilder

5.6.2 Bevarandemål:

- Hävdade örtrika marker med en mångfald av inhemska örter och gräs och med buskage av blommande arter som slån och hagtorn. Täckningsgraden av buskar bör ligga kring 5%.
- Intakt bryn främst bestående av blommande buskar och hassel gentemot angränsande trädbevuxna skötselområden.
- Området ska i princip hållas fritt från träd. Enstaka sälgar och någon tall ska finnas på backen vid Möllevången. Ute i Möllevången ska apeln bevaras.
- Området ska hävdas så att förnaansamlingen kan anses vara ringa.
- Främmande och eller invasiva arter ska inte förekomma inom skötselområdet.

5.6.3 Restaureringsåtgärder:

- Avverkning av tall och björk, cirka 1,9 hektar, på backen vid Möllevången inklusive grot i markägarens regi senast 2025-12-31, därefter får länsstyrelsen låta avverka träden, ev. rotnetto tillfaller markägaren. Stubbarna ska brytas upp, ihopsamlas i bunke för avsandning och sedan transporteras bort från naturreservatet. Någon enstaka tall och större sälgar ska sparas.
- Borttagande av träd från skötselområdena och tryck tillbaka inväxande träd från omgivande skötselområde. Anläggande av både öppna och slutna bryn gentemot omgivande marker.
- Anläggande av brandgator, cirka 1 meters bredd, runt skötselområdet samt indelning i fyra parceller, emellan vilka brandgator är etablerade. Brandgatorna bör helst bestå av plöjd yta, vilket gynnar sandlevande bin som bor i tiltorna eller hårdklippt yta.

- Stödinplantering av åkervädd och andra inhemska örter. I området närmast tåkten samt på backen vid Møllevången bör bl.a. backsippa och tjärblomster inplanteras. I området sydöst om Dalleröd är det angeläget om att snarast stärka upp floran för bastardsvärmarna med arter som kärringtand och stånds.

Figur 27 Del av ståndsplanta som totalt hade cirka 50 stycken bredbrämade bastardsvärmare och några metallvingesvärmare på sig.

5.6.4 Skötselåtgärder:

- Vid behov röjning under månaderna september- mars av igenväxningsvegetation som får utläggas i skötselområde ädellövskog som ska övergå till naturskogsliknade ädellövskog eller transportereras bort från naturreservatet.
- Vårbränning med en parcell per delområde per år, större bränningar kan skada övervintrande puppor etc. De parceller som ej bränns slåtraras med skärande redskap i slutet av september när fjärlssäsongen är över. Den vårbrända ytan slåtraras ej samma år som den brändes. Året därpå roterar skötseln, så att alla parceller efter fyra år är avbrända.
- Underhåll av brandgator så att de uppfyller sitt syfte, både som brandbegränsning och biboplats.
- Om besvärande björnbärsuppslag eller annan oönskad vegetation etablerar sig får denna tas bort genom bortgrävning eller mekanisk bekämpning.

5.7 Skötselområde Sandområde, cirka 13,2 hektar, varav restaureringsmark 13,2 hektar, varav tallplantering cirka 2,7 hektar som ska omföras

5.7.1 Beskrivning:

Under den militära tiden togs här grus och sand för olika ändamål. På flygfotot från år 1947 låg här en gård vid vägen (som går igenom tåkten) i det norra tåktområdet där övrig mark utgjordes av åker och igenväxande betesmark. Tåktområdet söder om vägen (som går igenom tåkten) utgjordes då troligen av igenväxande betesmark i norr och tallplantering i söder. Tåktområdet har dragit till sig en mängd arter som är beroende av öppna sandiga och grusiga miljöer och då främst i den södra delen som är mycket mer sandig. Den norra delen innehåller mest grus och sten där bottenskiktet utgörs av raggmossa och islandslav. Efter tåktverksamhetens avslutande har enduromaskiner och

hästar bidragit till att behålla delar av området öppet. Andra delar har planterats igen med tall. Vid slamsugningen av Finjasjön på tidigt 1990-tal dumpades slam i en grävd håla i den södra delen av täktområdet söder om vägen som går igenom området. Näringspåverkan är fortfarande mycket påtaglig här med växter som vallört och brännässla. En mindre damm kvarstår i detta område. Lite längre norrut finns ett grundvattenutflöde från ett betongrör, möjligen härrörande från en rörlagd bäck. Ytterligare en bit norrut finns en mindre vattensamling som utgörs av grundvatten. I södra delen av området finns en geologiskt mycket intressant framspolad berggrundsytta bestående av gnejs. I närheten till den stora eken i området finns ett slukhål som är cirka en meter djupt. Möjligen finns det en havererad kulvert under. Detta bör undersökas och åtgärdas. I området har Institutet för rymdfysik ett instrument (50 cm högt som står cirka 30 meter från byggnaden) som mäter jordmagnetiska fält. Instrumentet tål ej vibrationer, varför fordon ej får köra i närheten av denna.

Ur ett ekologiskt perspektiv är detta ett mycket viktigt område att behålla öppet då mängden blommande konkurrenssvaga örter ger både de sandlevande insekterna som de vedlevande insekterna i de naturskogsliknande miljöerna mat i form av nektar och pollen.

Fältskiktet utgörs bl.a. av ullört, blåeld, fibblor, däribland åkerfibbla (VU), rölleka, gulsporre, gulmåra och blåmunkar. I området växer även de invasiva arterna blomsterlupin och kanadensiskt gullris som påverkar den övriga floran mycket negativt.

Insekter som finns i området är bl.a. rödnarvsvivel (NT), violettekantad guldvinge (NT), långarmssäckbagge (NT), mosshumla (NT), ängspärlemofjäril, bålgetingkortvinge, asplodmätare, större poppelglasvinge och röllekamalmätare och grön sandjägare. I området finns även många arter vildbin däribland: slättersandbi (VU), nyponsandbi (VU), hedsidenbi (NT), sälggökbi, smågökbi, strimgökbi, gullgökbi, skogsgökbi, vidgökbi, fibblesmalbi, hedsmalbi, skogsmalbi, blanksmalbi, hagsmalbi, smalnagbi, sandsmalbi, punktsmalbi, dynsmalbi, metallsmalbi, storblodbi, mellanblodbi, långhornbi, småblodbi, vialsandbi, ärttapetserarbi, konkägelbi, vårsidenbi, skogsbandbi, kustbandbi, ärtsandbi, sobersandbi, vårsandbi, åssandbi, trädgårdssandbi och lundsandbi.

Vid den mindre grundvattendammen har mindre strandpipare tidigare påträffats. När tåkten var i drift förekom backsvala (VU) här. Kvarvarande material bedöms som alltför stenigt för att passa backsvalan. Däremot häckar backsvala även i jordhögar, vilket skulle vara lämpligt att införskaffa.

Markomrörning i detta skötselområde är positivt och en förutsättning för att behålla naturvärdena. Markomrörning kan ske med olika maskinella redskap och till viss del av tramp av tyngre djur som häst. Enligt terrängkörningslag och -förordning samt Naturvårdsverkets allmänna råd kopplade till dessa bedömer länsstyrelsen att det finns möjlighet att inom ramen för områdets naturvårdsförvaltning att uppdra till ex enduroklubb att utgöra skötselåtgärder. Föreskrifterna möjliggör också detta. Fördelen med dessa maskiner, som på sikt behöver övergå till eldrift för att minska bullernivån och klimatpåverkan, är att de kan utgöra åtgärder i olika terränglutning. Vidare är kostnaden att låta tex en grävmaskin utföra dessa återkommande åtgärder hög.

I området förekommer de främmande arterna, som har potential att komma att klassas som invasiva, kanadensiskt gullris och harris. Båda dessa arter behöver plockas bort innan de tar överhand.

Om åtgärder vidtas i Hammarmölledamm som innebär att sediment ska bortköras, får det som i huvudsak består av oorganiskt material uppläggas i tåkten norr om vägen. Bedömningen är att denna grusiga och steniga miljö har de i närområdet lägsta naturvärdena.

Figur 28 Motorcyklarnas omrörning har bidragit till att naturvärdena har kunnat hålla sig kvar i området

Figur 29 Bild på utgångsläget år 2021

Institutet för rymdforsknings anläggning som ej får utsättas för vibrationer. Foto från yttrande från IRF.

5.7.2 Bevarandemål:

- Området ska hållas helt fritt från träd och buskar, med undantag av blommande träd och buskar som står i kant mot väg eller annat skötselområde.

- Området ska skötas så att förnaansamlingen är ringa.
- Mellan 20-30% av området ska årligen utgöras av nyomrörd grus och sand. Det nyomrörda området ska utgöra nya områden varje år varför det aldrig uppstår någon tät grässvål.
- Området ska vara kuperat, med slänter och hak, lämpade för bin att bo i.
- Vegetationen ska domineras av sandlevande arter som blåeld, blåmunkar och fibblor av olika slag.
- Området ska utgöra en hotspot för sandlevande bin.
- Två mindre grunda dammar, cirka 100-150m² stycket, ska finnas i området försedda med djuphåla för flerårigt vattenlevande trollsländelarver.
- Främmande och eller invasiva arter ska inte förekomma inom skötselområdet.

5.7.3 Restaureringsåtgärder:

- Avverkning av tallplantaget inklusive grot i markägarens regi senast 2025-12-31, därefter får länsstyrelsen låta avverka tallplantaget, ev. rotnetto tillfaller markägaren.
- Avverkning av träd och buskar inklusive grot samt stubbrytning. Allt avverkat material borttransporteras från området. Eventuellt rotnetto tillfaller markägaren.
- Tillse att skötselområdena binds ihop genom att avverka alla träd och buskar inom en sträcka på cirka 50 meter längs med vägen som delar områdena södra del.
- Hopsamling och bränning av kvarlämnade avverkningsrester.
- Bränning av förnaansamlingar.
- Stödinplantering/sådd av inhemska blommande örter som lever i torra grusiga miljöer, tex tjärblomster.
- Utredda och åtgärda slukhållet.
- Anlägga två mindre dammar, cirka 100-150m² stycket.
- Införskaffa matjordsbunke åt backsvalorna. Bunken bör läggas i området norr om vägen, i områdets södra del, där det finns en gammal vändplan. Bunken bör vara cirka 5 meter hög och 10x15 meter. Innebärande cirka 500m³ jordmassor.

5.7.5 Skötselåtgärder:

- Återkommande markomrörning i syfte att skapa bar sand och grus samt reducera förnaansamling. Fordon får ej framföras i närheten av Institutet för rymdfysiks anläggning. Åtgärder får vidare inte ske mellan tidsperioden 15 april till 15 augusti då bina och fjärilarna flyger i området samt eventuell häckning sker av mindre strandpipare.
- Vid behov får vårbränning ske av cirka 30% av förekommande igenväxt yta. Fläckvis bränning är att föredra.
- Borttagande av inväxande träd och buskar samt ta bort icke blommande träd och buskar som växer upp intill vägar och gentemot andra skötselområden. Det avverkade materialet får bortköras från naturreservatet eller utspridas i skötselområde Ädellövskog-som ska övergå till naturskogslignade ädellövskog.
- Tillse att dammarna uppfyller sitt syfte.
- Hålla den grova eken fri från inväxande träd och buskar.
- Var och vartannat år gräva till bunken för backsvalor så att ny slänt iordningsställs senast 1 april.

5.8 Skötselområde Slätteräng cirka 1,4 hektar

5.8.1 Beskrivning:

Ängsmark längs med Hovdalaån uppe vid slottet. Ytan är uppdelad i två delområden. Området har historiskt nyttjats som slåttermark och för ett 10-tal år sedan återupptogs slåtter inom ramen för ett LONA projekt. På flygbilden från år 1947 var området helt öppet. Slåttern sköts av Hässleholms kommun. Jordarten består av svämsediment bestående av ler- och silt som har god bärighet. Här växer främst starrar, med inslag av kärr- och kåltistel, kärrstjärnblomma, älgört och vallört. Särskilt tistlarna har stor betydelse för födosökande fjärilar. I området förekommer bl.a. fjärilarna ängssmygare, brunfläckig pärlemofjäril, skogsnätfjäril, kamgräsfjäril. Fågellivet utgörs bl.a. kärrensångare. I den öppna miljön födosöker bl.a. nordfladdermus (NT). Vanlig snok påträffas i området.

Figur 30 Slätterängen söder om Hovdala slott

Figur 31 slätterängens sydligaste del

58.2 Bevarandemål:

- Öppen slätteräng bevuxen med bl.a. starrar, vallört, rörflen, kärtistel och kåltistel
- Området bör på sikt ha en stabil population av smörboll.

5.8.3 Restaureringsåtgärder:

- Insådd/plantering av smörboll och på sikt även flugan som pollinerar smörboll.

5.8.4 Skötselåtgärder:

Hävd av området genom antingen sen slåtter med skärande redskap där avslaget material samlas ihop och transporteras bort från slätterängen eller vårbränning av ängsytan. Det år ängen bränns av får ej högörtängen söder om ängen brännas av samma år. Fina brandgator finns kring större delen av området i form av vägar och Hovdala å.

Slätter år 2021

5.9 Skötselområde Lövrik betesmark, cirka 4,1 hektar, varav restaureringsmark 4,1 hektar

5.9.1 Beskrivning:

Relativt nyligen restaurerad betesmark. Trädskiktet domineras av bok, ek, avenbok, hassel. I buskskiktet förekommer slån. Områdesvis är uppslaget av sly mycket högt. Floran utgörs bl.a. av rödven, blåmunkar, fibblor, ljung, brunört, större blåklocka, johannesört och dvärgmåra. I området förekommer sälgskimmerfjäril, luktgräsfjäril, kamgräsfjäril och gräshoppor. Fåglar i området är bl.a. gröngöling och trädpiplärka. Vandringsleden utanför naturreservatet som kommer fram till skötselområdet i väster bjuder på en mycket fin utsikt över Hovdala slott, Göingeåsen och Hässleholm.

Figur 32 Från utsiktspunkten har man en jättefin utsikt

Backarna har en torrare flora med bl.a. blåmunkar

5.9.2 Bevarandemål:

- Årligen betat område med tät grässvål och förekomst av träd som bok, ek, avenbok och hassel.
- Täckningsgraden av buskar bör ligga kring 5%.
- Området ska hävdas så att förnaansamlingen kan anses vara ringa.
- Området bör hävdas med nötkreatur eller häst. Vegetationen ska generellt sett domineras av hävdgynnade arter. De hävdgynnade arterna ska ges möjlighet att blomma och sprida frön.
- Stare ska årligen häcka i området.
- Utsiktsplatsen ska hållas fri från uppväxande träd och buskar.

Bevarandemålet är ej uppnått, då mängden sly är alltför påtaglig.

5.9.3 Restaureringsåtgärder:

- Fortsatt röjning av uppväxande sly.
- Bränning får ske för att reducera förnaansamlingen.
- Uppsättning av minst fem starholkar.

5.9.5 Skötselåtgärder:

- Vid behov får avverkning och bortforsling av träd och buskar ske. Avverkning och uttransport ska ske under månaderna november-februari.
- Bete ska helst ske med nöt och/eller hästar. Bete får ej ske under tidsperioden 1 december till 31 mars. Djur som används för hävd av området och som avmaskats bör ha en karenstid på 14 dagar innan betespåsläpp.
- Betesfredning i syfte att gynna blomning, fjärilar, humlor och bin bör ske årligen och ambulering med provisoriska elstaket. Det betesfredade området bör vara minst 500 kvadratmeter stort och förläggas på torrare mark med rik flora.
- Tillsä tillse att uppsatta holkar uppfyller sitt syfte.

5.10 Skötselområde Högörtäng, cirka 2,6 hektar

5.10.1 Beskrivning:

Fyra områden: Söder om Hammarmölledamm ligger två områden, ett område ligger söder om slätterängen vid Hovdala slott och ett område ligger mellan Finjasjön och område för friluftsliv.

Söder om Hammarmölledamm längs med Hovdalaån ligger stora svämområden bestående av kärrtorv på vilka främst olika arter av starr, rörflen, vallört, älgört, kärrtistel och kåltistel växer. Historiskt har dessa marker nyttjats för foderproduktion. På flygbilden från år 1947 ringlade Hovdalaån, från naturreservatets sydgräns tills det var cirka 100 meter kvar till Hammarmölledamm, nästan i en öppen dalgång med cirka 80 meters bredd där enbart enstaka träd växte. Idag återstår enbart ett lite större öppet område och några öppna mindre områden längs med ån. Hade dessa områden varit torrare hade de också troligen varit bevuxna med träd. I området flyger rikligt med fjärilar däribland älggräspärlemofjäril, silverstreckad pärlemofjäril, kvickgräsfjäril och näselfjäril. Högörtängen ger upphov till mycket insekter och utgör därför viktiga jaktmarker för fladdermöss. Det är angeläget om att utöka arealen högörtäng på bekostnad av igenväxande områden. Det går att expandera detta högört område både söderut samt något norrut på andra sidan ån från dagens område sett.

Figur 33 Det större området söder om Hammarmölledamm Restaureringsområdet norr om ån, söder om Hammarmölledamm

Området öster om den sydligaste delen av slätterängen vid Hovdalslott var även den öppna på flygbild från 1947 och nyttjades för foderproduktion. Här växer starr, rörflen, vallört, älgört, kärtistel och kåltistel. I kanten mot lövsumpskogen växer hässleklocka.

Figur 34 Hässleklocka

Området mellan Finjasjön och friluftsområde utgör egentligen en strandäng, men tas av rationaliseringsskäl och skötselsskäl upp här. Området utgörs av starrar, älgört, strandlysing och nysört

5.10.2 Bevarandemål:

- Öppen högörtäng bevuxen med bl.a. starrar, vallört, rörflen, älgört, kärtistel och kåltistel.
- I området ska det flyga pärlmofjärilar.

5.10.3 Restaureringsåtgärder:

- Avverka uppväxande träd i skötselområdet samt merparten av videbuskarna. Avverkat material utläggs lämpligast i skötselområde Tall och björkskog som ska återskapas efter granplantering. I området väster om ån får avverkat material utläggas i skötselområde ädellövskog.
- Bränning får ske i syfte att reducera mängden föna. Avbränning ska ske på våren och en större yta än en tredje del av högörtängen får, pga övervintrande puppor, ej avbrännas. Det år bränning sker på högörtängen vid Hovdala slott får inte slätterängen vid Hovdala slott brännas samma år.

5.10.4 Skötselåtgärder:

- Vid behov röjning av uppkommande träd och buskar under månaderna november-februari. Årskott kan ligga kvar i skötselområdet. Om det är äldre material läggs de ut i angränsade skötselområden eftersom de annars kan försvåra framtida skötselinsatser.

5.11 Skötselområde Hovdalaån cirka 2,1 km, Hammarmölledamm, Skogdamm och Skjutbanedammen, cirka 10,5 hektar

5.11.1 Beskrivning:

Från söder till norr genom naturreservatet flyter Hovdalaån med en sträcka på cirka 2,1 kilometer och med en medelbredd kring tre meter. Hovdalaån är en starkt slingrande å i en ädellövsskogsklädd dalgång. Ån utgör naturtypen mindre vattendrag (3260). I ån hittades vid inventering år 2019 flodpärlmussla (EN) på flera lokaler. Totalt uppskattas antalet flodpärlmusslor inom naturreservatet till 100-talet exemplar. Beståndet är tyvärr under minskning och riskerar att försvinna. I ån finns även flat allmän dammussla, kungsfiskare (VU), strömstare, forsärla och utter (NT). Över ån jagar vattenfladdermus och över ån och i kringliggande lövsumpskogar jagar fladdermössen fransfladdermus (NT), taigafladdermus och mustaschfladdermus. Intill ån växer bl.a. strutbräken. Vid Hammarmölledamm är ån fortfarande uppdämd. Mark- och miljödomstolen beslutade den 10 februari 2022-att ej lämna tillstånd till vattenkraftsanläggningen vid Hammarmölledamm. Innebärande att dammen behöver utrivs. Detta är ny information som tillkommit efter att skötselplanen varit på remiss. Initialt överklagade HIBAB mark- och miljödomstolens beslutet, men återkallade detta efter att en överenskommelse (511-8531-2022) slutits med länsstyrelsen om att låta länsstyrelsen för medel tilldelade av Naturvårdsverket anlägga vattenytor /sidovåtmarker inom området för Hammarmölledamm. Naturvårdsverkets medel var tidsatta till den 31 mars 2023. För att få slutlig klarhet i vilken areal-omfattning det är möjligt att anlägga våtmarker i området behöver dammen avsänkas. I skötselplanen har skötselområdet fått en egen färg för att förtydliga att det ännu inte är klarlagt hur ån kommer att gå, vattenytors/sidovåtmarker lokalisering och högortsängar kommer att bli. Djupet i dammen är idag kring en meter i söder och cirka 2,5 meter närmast dämmet. Mängden sediment i dammen är troligen kring en meter djupt. Dämmet omöjliggör vandring för vattenlevande organismer. I dammen förekommer bl.a. vigg, knipa, gräsand, gråhäger, forsärla och sångsvan. Vidare finns här trollsländorna bred trollslända, myrtrollslända, guldrollslända, blå kejsartrollslända och blågrön mosaikslända. Över dammen jagar vattenfladdermus och möjligen den emigrerande dammfladdermusen (NT).

Skogdamm har troligen varit dämd under lång tid för att utgöra ytterligare magasineringsskapacitet av vatten till Hammarmölledamm, men sedan några år tillbaka leds det vattnet åter i den gamla fåran ner mot Boketorp. Skjutbanedammen är anlagd efter år 1947 då området utgjordes av åkermark i vilket ett dike låg. Dammen är försedd med en vall och en munk. I Skjutbanedammen har smådopping (NT), knipa, skogssnäppa och större vattensalamander påträffats. Vegetationen domineras här av gäddnate, bladvass och vit näckros samt kanadensisk vattenpest. Det flyger rikligt med troll- och flicksländor över dammen.

Skogdamm kan knappast klassas som damm längre då hela området är igenvuxet med bredkaveldun, vattenklöver, starrar, fräken, kråklöver, videört och med ett begynnande uppslag av salix. Dock är det för tidigt att överföra den till skötselområde högörtäng.

Figur 35 Hammarmölledamm år 2021

Hammarmölledamm vid torrläggningen år 1987 (bild från "Försvunna miljöer på Hovdalafältet")

Figur 36 Skjutbanedammen år 2021

I skjutbanedammen växer den
invasiva kanadensisk vattenpest

Skogdamm 2021

Figur 37 Bilder från dämnet år 2021.

Figur 38 Hovdala ån uppströms och nedströms Hammarmölledamm

5.11.2 Bevarandemål:

- Hovdalaån ska behålla och i så hög grad som möjligt återfå sin naturlighet, vilket innebär att den tillåts meandra och svämma samt att ån inte är dämnd.
- Främmande arter ska ej förekomma inom skötselområdet. Vattenpesten är ganska svår att bli av med, vid avsänkning av dammen får avsänkingsvattnet ej rinna till Hovdalaån då växtdelar mycket lätt släpper och avsänkningen skulle kunna resultera i en icke önskad storskalig spridning istället. Det faktum att en bäck hela tiden tillför vatten medför att det blir än svårare att torrlägga dammen. Gällande signalkräftas förekomst ska nationella ställningstagande för vad som ska gälla arten följas.
- Bibehålla och förbättra möjligheterna för musslor som lever i rinnande vattendrag.
- Död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer i vattendraget med riktmärket en stock/25 meter.
- Möjliggöra årlig häckning av kungsfiskare.

5.11.3 Restaureringsåtgärder:

- Före den 31 mars 2023 projektera, genomföra erforderliga anmälningar och anlägga vattenytor/sidovåtmarker i den avsänkta Hammarmölledamm. Efter utredning och inhämtat tillstånd utriva Hammarmölledamm. De ytor som ej blötläggs kommer efter något år övergå i högörtäng. Denna äng bör övergå till skötselområde Slätteräng, kapitel 5.8. för att hålla området fortsatt öppet. Vandringsleden ska även i fortsättningen i första hand gå över det tidigare dämmet (HIBAB står kostnader härför). Om detta ej är görligt så flyttas infrastrukturen med led, bro över ån och rastplats till den nya vattenytan/sidovåtmarken.
- Genomförande av biotopförbättrande åtgärder i Hovdalaån. Vilket kan innebära återutläggning av block, flyttning av block, utläggning av bottenmaterial eller stockar, stockarna läggs då delvis på land med den andra änden i strömriktningen.
- Översyn av utloppet från skjutbanedammen i syfte att försvåra spridning av vattenpest från dammen. Vid rejält torrår, försök till att torrlägga skjutbanedammen för att reducera mängden vattenpest. Vattnet utpumpas till närliggande lövsumpskog.
- Iordningsställa minst två lämpliga häckningslokaler/bon för kungsfiskare.

5.11.4 Skötselåtgärder:

- Vid behov får utsättning av i första hand flodpärlmusslor ske eller värdfisk från Hovdalaån som infekterats med glochider.
- Om i vattendraget nedfallna träd påverkar mark utanför naturreservatet negativt ska dessa träd i första hand placeras längs med strömriktningen och i andra hand plockas upp ur vattendraget.

5.12 Skötselområde Lövsumpskog cirka 17,4 hektar

5.12.1 Beskrivning:

Lövsumpskog främst bestående av klibbal med inslag av ask, björk och hägg samt tibast i anslutning till Hovdalaån eller dess biflöden. Lövsumpskogen är i genomsnitt cirka 70 årig, med undantag av äldre träd som tidigare har stått i ett betydligt mer öppet landskap. Alsumpskogen närmast ån uppströms Hammarmölledamm är tidvis översvämmad och här finns alar med socklar. Naturtypen enligt Natura 2000 utgörs av svämlövskog (91E0). Längs med ån växer bl.a. signalarterna gullpudra, strutbräken och skärmstarr. Över ån och i kringliggande lövsumpskogar jagar fladdermusarterna fransfladdermus (NT), taigafladdermus och mustaschfladdermus. Fågellivet utgörs av bl.a. entita (NT), större hackspett, mindre hackspett (NT) och stjärtmes. Mängden död ved, främst av ask, är områdesvis mycket hög.

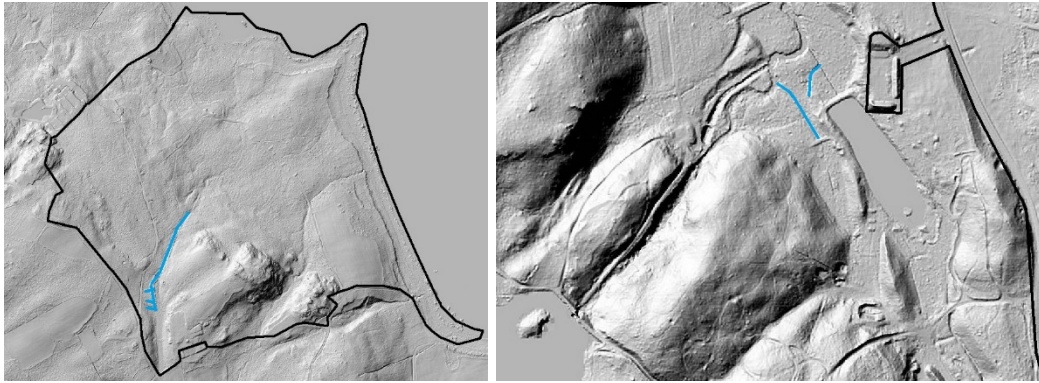
5.12.2 Bevarandemål:

- Flerskiktad lövsumpskog bestående av främst klibbal och ask med inslag av hägg och björk.
- Mängden död ved i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig, ett riktvärde bör vara minst 40 kbm/ha. Tillförseln av död ved bör ligga kring 1-2 kbm/ha och år.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.
- Området får vara mycket svårframkomligt, med undantag där leder går.
- Främmande och eller invasiva arter ska inte förekomma inom skötselområdet.

Bevarandemålet är till stora delar redan uppnått, med undantag av att mängden död ved behöver öka.

5.12.3 Restaureringsåtgärder:

- Nyskapa cirka 1-2 kbm död och döende ved /ha och år.
- Röja ner uppväxande granar.
- Utredda och eventuellt plugga diken eller återföra till stenbundna bäckar i lövsumpskogen.

Figur 39 Dike i lövsumpskog lämpligt att återföra till stenbunden bäck Dike i lövsumpskog

5.12.4 Skötselåtgärder:

- Røjning och avverkning för att kunna uppnå bevarandemålen. Avverkningarna ska spridas i tid för att kontinuerligt skapa ny död ved. Allt avverkat material ska lämnas kvar i naturreservatet.
- Avverkning av eventuellt inkomna granar, vilken ska lämnas som död ved.
- Inplantering av arter som lever i lövsumpskogar i Södra Sverige får ske.

5.13 Skötselområde Friluftslivsyta, cirka 3,7 hektar

5.13.1 Beskrivning:

Fyra mindre områden. Ett område mellan Boketorp och Broslätt som i dagsläget utgör parkeringsyta och klippta gräsmattor för picknick etc. Inom denna yta ligger stugan Wendels, som sköts av hembygdsföreningen. Från personal på Hovdala slotts sida finns tankar kring att eventuellt återföra gamla byggnader till den tidigare bytomten, undantag från föreskrifter möjliggör detta. Ett område ligger vid slätterängen söder om Hovdala slott och utgörs av klippta ytor delvis bland uppväxande sly. Området vid Mjölmöllan har också i denna skötselplan lagts in som en friluftslivsyta. Byggnaderna får ej beträdas av obehöriga. Men de klippta ytorna omkring byggnaderna kan nyttjas. Ett område utgör ett strandområde vid Finjasjön vid Solhem. Området utgörs av utställda björkar och ekar med en begynnande slyuppväxt emellan sig. I området finns en knipholk uppsatt. Området sträcker sig fram till den gamla sjökanten där skötselområde högörtäng tar vid.

Figur 40 Strandområde vid Finjasjön

Brygga ut i Finjasjön

Figur 41 Område vid Boketorp som i dagsläget nyttjas som parkeringsyta

Klippta gräsytor för picknick

5.13.2 Skötsel mål:

- Väl fungerande ytor och anläggningar anpassade för friluftslivet med inslag av blomrika områden.

5.13.3 Restaureringsåtgärder:

- Inom den klippta gräsmarken vid Boketorp, som utgör cirka 1,3 hektar, anlägga och/eller låta örter växa upp för att öka blomsterrikedomen av inhemska arter, utan att dessa oklippta områden inverkar negativt på människors rörlighet. Dessa områden klipps med start i september månad och klippt material ihopsamlas och körs bort från området.

5.13.4 Skötselåtgärder

- Området vid Solhem körs av årligen med slaghack eller motsvarande, för att motverka uppkomst av sly. Arbetet sker efter blomningssäsongen med start 1 september.

5.14 Skötselområde Åker cirka 6,5 hektar

5.14.1 Beskrivning:

Två områden med åkermark som främst medtagits av arronderingskäl och för att behålla områdets öppna karaktär. Området uppe vid Dalleröd gömmer en boplats från stenåldern. Åkern nere vid skjutbanan används periodvis som yta för större tävlingar i området.

5.14.2 Bevarandemål:

- Öppen brukad åkermark.
- Bevarande och utvecklande av bryn mot skötselområden som utgörs av skog. I brynen bör det främst finnas blommande arter som hagtorn och slån.

5.14.3 Skötselåtgärder:

- Plöjning och omläggning av vall får ske. Gödning med organiska växtnäringsämnen och insådd av 1 och 2 åriga grödor får ske. Det är förbudet att använda kemiska bekämpningsmedel.

Figur 42 Åkermark vid skjutbanan

Åkermark vid Dalleröd

5.15. Byggnader

I området finns ett flertal byggnader i varierande skick som respektive markägare/arendator ansvarar för. Markägare/arendator har enligt undantag från föreskrift rätt att sköta respektive tomt kring byggnad. De till turbinhuset hörande ladorna hyser sannolikt överdagande, möjligen, övervintrande fladdermöss. Det bör utredas om så är fallet och om det finns möjlighet att optimera ladornas och turbinhusets utformning för fladdermöss samt om länsstyrelsen i så fall skulle långtidsarrendera byggnaderna.

Figur 43 Turbinhuset vid Mjölmsjön

Uthyrtd fritidshus vid Solhem

Figur 44 Två ekonomibygnader vid Mjölmsjön

Figur 45 Tidigare mobiliseringsförråd, revs år 2022

Lantmäteriets anläggning. Cirka 30 meter norr om byggnaden finns Institutet för Rymdforsknings mätinstrument,

6 Friluftsliv

6.1 Allmän inledning

Naturreseptatet utgör del i ett större friluftsområde som lanserats som "Hovdala Naturområde & Vandringscentrum". I detta område finns flera vandringsleder, däribland Skåneleden, Hovdalaleden (57 km), Finjasjöleden (20 km), Höjdarnas höjdarled (22 km), Jakten på Gullspiran (21 km), I Posta-Nillas spår (26 km) och Dammslingan (4 km) samt en hundsling (6 km). Hovdala är ett

uppskattat område för mountainbikecykling och lockar cyklister från ett stort geografiskt område. Orientering och ridning förekommer inom området.

I närheten till naturreservatet ligger Hovdala slott med trädgård som är ett stort besöksobjekt. Inom naturreservatet finns angöringsplatsen Boketorp med nyrenoverade byggnader som både utgör undervisningslokal och har faciliteter som toalett och möjlighet att hämta dricksvatten. Flera leder passerar denna plats. Tidigare har det förekommit enduroträning och terrängkörning med bil i delar av den tidigare grustakten och på mark som ligger utanför naturreservatet, öster om Äspehöjden. Denna verksamhet ligger nere sedan 30 juni 2019 då miljö- och stadsbyggnadsnämndens dispens gick ut och beslutet om förlängning överklagats. Länsstyrelsen ser en god möjlighet att kunna anlita enduroverksamheten för skötselåtgärder i syfte att hålla de sandiga miljöerna öppna. I synnerhet buller från verksamheten behöver då begränsas kraftigt varför driften på sikt behöver övergå helt till el.

Figur 46 Ridning på stigen vid Hammarmölledamm Bro över Hovdalaån söder om Hammarmölledamm

Figur 47 Bänkar och bord i området

6.2 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

6.3 Information

Informationstavlor om naturreservatet ska sättas upp vid parkeringsplatserna och där Skåneleden angör området. Samordning ska eftersträvas med eventuellt befintliga skyltställ.

6.4 Parkering

I eller i nära anslutning till naturreservatet finns i dagsläget parkeringsmöjligheter vid Boketorp, Dallerödsladan, norra täktområdet, vid Biblioteksruinen och längs vägen norr om Biblioteksruinen. Parkeringen vid Boketorp kan, i samarbete med Hovdala slott, komma att flyttas längre österut.

Figur 48 Parkering vid Boketorp (husen syns i bakgrunden) Parkering vid Dalleröd (ladan syns till vänster)

6.5 Anläggningar och vandringsleder

Området erbjuder fina strövmöjligheter. Framöver kan det bli aktuellt att komplettera med ytterligare anläggningar och leder under förutsättning att dessa ej skadar naturvärden.

6.6 Renhållning och sanitära anordningar

Hässleholms kommun ansvarar för renhållningen i området. Toaletter finns i anslutning till Boketorp.

7 Jakt och fiske

Föreskrifterna C5 och C13 gäller ej för innehavare av jakträtten inom naturreservatet vid jakt och fångst av vilt i enlighet med jaktlagstiftningens bestämmelser. Föreskrift finns mot förbud att utfodra jaktbart vilt. Bakgrunden till denna föreskrift är att motverka utläggning av foder för att kunna hålla onormalt höga viltstammar som även kan påverka angränsade marker och ökad näringstillförsel vid foderutläggning samt att fåltskiktet kan ta stor skada vid onormalt höga viltstammar. Fiskerätten är ej inskränkt. Fisket är utarrenderat till en förening.

8 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar snarast efter att beslut om bildande av naturreservat har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov. Miljövänligt material eftersträvas för gränsutmärkningsstolpar och skyltar.

9 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

10 Dokumentation och uppföljning

10.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med naturreservatet uppnås. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder. Dokumentation ska ske när anläggningar rustas upp eller nyanläggs.

10.2 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare, dock kan uppföljning av bevarandemålen medföra att skötselåtgärder måste anpassas efter ny kunskap.

10.3 Uppföljning av kostnader

Förvaltaren ansvarar för detta.

11 Prioritering av åtgärder och kostnadsansvar

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötselområde	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet	Upplysningar
Markskötsel					
Genomförande av skötselområdenas mål	Kontinuerligt	Hela naturreservatet	Förvaltaren	1	Förvaltaren kan genom skötselavtal överföra ansvaret för vissa av ovanstående punkter.
Avverka barrbestånden	Se bilaga 7 uttag av barrbestånd	Flera olika	Markägaren efter samråd med förvaltaren, senast 31 december 2025	1	Utfallande virke tillfaller markägaren
Stubbrytning av barrträd, bränning av kvarlämnade avverkningrester	Efter avverkning	Sandområde	Förvaltaren	2	
Restaurera skogar genom öppna luckor, skapa döende/död ved	Snarast	Ädellövskog Ekskog Lövsumpskog	Förvaltaren	1	Åtgärderna görs främst motormanuellt,
Stödplantering med ek, fågelbär, avenbok, lönn etc	Vid behov	Ädellövskog Granplanteringar som ska övergå till ädellöv, Tall och björkskog	Förvaltaren	2	Kräver troligen inhägnad
Röjning, gallring och avverkningar för att uppnå bevarandemålet	Vid behov	Samtliga skogsskötselområden	Förvaltaren	2	
Borttagande av invasiva och eller främmande arter	Löpande	Hela naturreservatet	Förvaltaren	2	Inledningsvis främst i skötselområde sandområde

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötsel- område	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet	Upplysningar
Markskötsel					
Inplantering av arter som lever i andra naturskogsliknade ädellövskogar eller lövsumpskogar	Vid behov	Hela naturreservatet	Länsstyrelsen	3	
Slätter / Bränning	Årligen	Slätteräng	Hässleholms kommun	1	LONA projekt
Slätter / Bränning	Årligen när restaureringen är genomförd/ vid behov	Nektarrika områden, Högörtäng	Förvaltaren	1	
Inplantering av pollen och nektarproducerande lokala örter	När restaureringen medger det	Nektarrika områden restaurering	Förvaltaren	2	Lokalt frö/plantmaterial
Röjning av gran	Löpande	Hela naturreservatet	Förvaltaren	2	Motormanuellt
Årligt bete med nöt eller häst	Betessäsongen	Lövrík betesmark	Arrendator	2	
Röjning av sly i betesmark	Löpande	Lövrík betesmark	Den som inhämtar miljöersättningen	1	
Betesfredning	Under betessäsongen	Lövrík betesmark			500m2 stort placerat på blomrikare mark

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötsel- område	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet	Upplysningar
Markskötsel					
Avverka uppväxande träd och buskar	Löpande	Högörtäng Nektarrik mark	Förvaltaren	1	
Genomförande av biotopförbättrande åtgärder i Hovdalaån	Vid behov	Hovdalaån	Ej klarlagt	2	
Anlägga vattenyor/sidovåt marker i Hamarmölldamm	Före 31 mars 2023	Hamarmö lledamm	Länsstyrelsen	1	
Översyn av utloppet från skjutbanedammen	Snarast	Skjutbaneda mmen	Förvaltaren	1	
Gräsklippning	Löpande	Frilufsytor	Hässleholms kommun	1-2	
Brukande av åkermark	Löpande	Åker	Arrendator		
Övervakning av florans, faunans och svamparnas utveckling		Hela naturreserva tet	Länsstyrelsen	3	
Revidering av skötselplan			Länsstyrelsen	1	Vid behov
Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder			Länsstyrelsen	1	Efter anvisningar från Naturvårdsverk et
Tillsyn av naturreservatet			Länsstyrelsen	1	Kontinuerligt

Anläggningar					
Utmärkning av naturreservatets gränser	Snarast efter att beslutet trätt i laga kraft		Länsstyrelsen	1	Översyn vart 10:e år
Uppsättning av informationsskyltar	Snarast efter att beslutet trätt i laga kraft		Länsstyrelsen		4 stycken vid parkeringsplatserna och där skåneleden passerar bron över Hovdalaån
Utreda och anlägga ny parkeringsplats i samarbete med Hovdala slott		Utanför NR	Hovdala slott och länsstyrelsen		
Underhåll av parkeringsplatser	Löpande		Hässleholms kommun		
Utriva Hammarmölledamm	Efter beviljande av mark- och miljödomstolen		HIBAB	1	
Uppföra ny bro över Hovdalaån vid Hammarmölledamm	Snarast efter utrivningen genomförts	Hammarmölledamm	HIBAB	1	
Uppföra ny bro över Hovdalaån om bron ovan ej är görlig.	Snarast efter utrivningen genomförts och vattenytorna /sidovåtmarkerna anlagts	Hammarmölledamm	Länsstyrelsen	2	
Anlägga rastplats vid vattenytorna/sidovåtmarkerna	Snarast efter vattenytorna /sidovåtmarkerna anlagts	Hammarmölledamm	Länsstyrelsen	1	
Uppsättning och underhåll av holkar för bechsteins	Snarast och underhålls vid behov	Naturskogsläkande ädellövskog,	Förvaltaren	2	Bechsteins fladdermus minst 20 holkar

fladdermus, skogsduva och stare		Ädellövskog som ska övergå till naturskogsli knande ädellövskog, Lundmilö och lövrik betesmark			Skogsduva minst 25 holkar Stare minst 5 holkar
Anlägga boplatz för kungsfiskare	Snarast	Hovdalaån	Förvaltaren	2	I en för människor undanskymd plats
Anlägga jordbunke för backsvala		Sandområde	Förvaltaren		Cirka 500m ³ matjord
Underhåll av leder, spänger, broar, brygga, bänkar och bord			Hässleholms kommun		
Sophantering			Hässleholms kommun		
Underhåll av vägar, broar			Väghållaren		
Underhåll av byggnader och markområde därntill			Byggnadens ägare		

12 Rödlistade arter

RE	CR	EN	VU	NT	LC
Nationellt utdöd	Akut hotad	Starkt hotad	Sårbar	Nära hotad	Livskraftig

Fåglar

Kungsfiskare, <i>Alcedo atthis</i>	VU
Grönsångare, <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	NT
Rödvingetrast, <i>Turdus iliacus</i>	NT
Björktrast, <i>Turdus pilaris</i>	NT
Duvhök, <i>Accipiter gentilis</i>	NT
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	NT
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	NT
Svart-vit flugsnappare, <i>Ficedula hypoleuca</i>	NT
Gulspurv, <i>Emberiza citrinella</i>	NT
Gråkråka, <i>Corvus corone</i>	NT
Smådopping, <i>Tachybaptus ruficollis</i>	NT
Mindre hackspett, <i>Dryobates minor</i>	NT
Spillkråka, <i>Dryocopus martius</i>	NT
Entita, <i>Poecile palustris</i>	NT

Kärlväxter

Skogsalm, <i>Ulmus glabra</i>	CR
Ask, <i>Fraxinus excelsior</i>	EN
Åkerfibbla, <i>Hypochaeris glabra</i>	VU
Desmeknopp, <i>Adoxa moschatellina</i>	NT

Mossor

Stor bandmossa, <i>Metzgeria conjugata</i>	NT
Gul hårgräsmossa <i>Cirriphyllum crassinervium</i>	NT

Insekter

Slättersandbi, <i>Andrena humilis</i>	VU
Nyponsandbi, <i>Andrena nitida</i>	VU
Batrisodes adnexus, <i>Batrisodes adnexus</i>	VU
Flernörtskapuschongfly, <i>Cucullia scrophulariae</i>	VU
Långarmssäckbagge, <i>Labidostomis longimana</i>	NT
Violettkantad guldvinge, <i>Lycaena hippothoe</i>	NT
Rödnarvsvivel, <i>Sibinia signata</i>	NT
Hedsidenbi, <i>Colletes fodiens</i>	NT
Aspögonbagge, <i>Aderus populneus</i>	NT
Mosshumla, <i>Bombus muscorum</i>	NT
Kvadratmott, <i>Udea olivalis</i>	NT
Svart majbagge, <i>Meloe proscarabaeus</i>	NT

Fläckig glasspinnare, <i>Callimorpha dominula</i>	NT
Sexfläckig blombock, <i>Anoplodera sexguttata</i>	NT
<i>Plectophloeus nubigena</i>	NT
Bokvedblomfluga, <i>Xylota abiens</i>	NT
Ljus bronsblomfluga, <i>Callicera aenea</i>	NT

Lavar:

Askvårtlav, <i>Pyrenula nitidella</i>	EN
Rosa lundlav, <i>Bacidia rosella</i>	VU
Bokvårtlav, <i>Pyrenula nitida</i>	NT
Bokkantlav, <i>Lecanora glabrata</i>	NT
Orangepudrad klotterlav, <i>Alyxoria ochrocheila</i>	NT
Liten sönderfallslav, <i>Bactrospora corticola</i>	NT
Dvärgbägarelav, <i>Cladonia parasitica</i>	NT

Svampar:

Oxtungssvamp, <i>Fistulina hepatica</i>	NT
Koralltaggsvamp, <i>Hericium coralloides</i>	NT

Däggdjur:

Bechsteins fladdermus, <i>Myotis bechsteinii</i>	EN
Större musöra, <i>Myotis myotis</i>	EN
Sydpipistrell, <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	VU
Mindre brunfladdermus, <i>Nyctalus leisleri</i>	VU
Barbastell, <i>Barbastella barbastellus</i>	NT
Sydfladdermus, <i>Eptesicus serotinus</i>	NT
Fransfladdermus, <i>Myotis nattereri</i>	NT
Brunlångöra, <i>Plecotus auritus</i>	NT
Dammfladdermus, <i>Myotis dasycneme</i>	NT
Nordfladdermus, <i>Eptesicus nilssonii</i>	NT
Utter, <i>Lutra lutra</i>	NT

Mollusker

Flodpärlmussla, <i>Margaritifera margaritifera</i>	EN
--	----

Andra arter av intresse:

Stenknäck
Dvärgpipistrell
Större brunfladdermus
Citronfläckad kärrtrollslända
Större vattensalamander

13 Källor

13.1 Litteratur

- Strategi för formellt skydd av skog i Skåne län, Länsstyrelsen i Skåne län, rapport 2006:1
- Fakta skog 1, 2008, SLU, Gunnar Isacsson, Jörg Brunet
- Fakta skog 12, 2008 SLU, Örjan Fritz
- Restoration of beech forest for saproxylic beetles—effects of habitat fragmentation and substrate density on species diversity and distribution, *Biodivers Conserv* (2009) 18:2387–2404, Jörg Brunet & Gunnar Isacsson
- Artportalen www.artportalen.se
- Artdatabankens artfaktablad <http://www.artdata.slu.se>
- Kulturmiljöprogram för Skåne, Kulturmiljöprogram för Skåne 2006, Länsstyrelsen i Skåne län
- Naturvårdsverket 2014. *Åtgärdsprogram för barbastell, 2015–2019*. Naturvårdsverket, Stockholm
- Hässleholms kommun Naturvårdsplan (remissversion). 2021.
- Hässleholms kommuns översiktsplan 2007. Att leva, uppleva, arbeta och lära i Hässleholms kommun Utvecklingsstrategier för mark- och vattenanvändningen
- Collvin. L. 2019. Länsstyrelsen Skåne. HELGE_Å_BF19_SMHI_Hovdalaån_2019_näring
- Länsstyrelsen Skåne. 2020. GRÖN INFRASTRUKTUR I SKÅNE– NULÄGESBESKRIVNING 2020, HANDLINGSPLANEN FÖR GRÖN INFRASTRUKTUR.
- Frilagt Hässleholm 2018-04-19 hemsida, [Ny fladdermusart på Hovdala – Frilagt Hässleholm](#)
- Göingebygdens biologiska förenings hemsida: [Inventeringar | Göingebiologerna \(gbfnatur.se\)](#)
- Hansen, A. 2010. SLU. HOVDALA SLOTT - en trädgårdshistorisk studie. Examensarbete för Landskapsingenjörer.
- Länsstyrelsen Skåne, Hylander, S, Jarlman A och Eriksson M. Flodpärlmusslan i Hovdalaån/Brönnestadsån i Helge å-systemet 2006.
- Hässleholms hemsida 2021-11-01: <https://www.hassleholm.se/download/18.2362968f15a36df553a5cd70/1487078444911/17.%20Hovdala%C3%A5n.pdf>
- Länsstyrelsen Skåne. 2019. Kiselalgsundersökning i vattendrag som mynnar i Finjasjön, 2019-09-16
- Viss (Vatteninformationssystem Sverige) hemsida 2021-11-01: <https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA20617889>
- Värdeutlåtande Parason AB 2021

12.2 Kartor

- Generalstabskartan, Hässleholm J243-9-1, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Häradsekonomiska kartan, 1926-34 Mattered J112-3-49, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Flygbild från 1947, Lunds universitet
- Ekonomiska kartan. 1971-72, Hovdala J133-3D4d74, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Övriga kartor och bakgrundskartor, Lantmäteriet. © Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga Teckenförklaring till skötselområden, anläggningar och målbild

Naturreseervatsgrän s

Skötselområden

Naturskogsliknande ädellövskog

Ädellövskog som ska övergå till naturskogsliknande ädellövskog, varav gran

Ekskog, varav gran

Lundmiljö

Lövsumpskog

Tall och björkskog

Nektarrikt område, varav tall

Slätteräng

Högörtäng

Sandområde, varav tall

Lövrík betesmark

Öppen betesmark

Hovdalaån, Skogdamm och Skjutbanedammen,

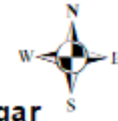
Hammamölledamm

Åker

Friluftslivsyta

Anläggningar

- Led

Skåneleden

leder som cyklister främst använder

Hundslinga

Väg

Informationsskylt

Parkering

Rastplats

Eldstad

WC

Dricksvatten

Stängselövergång

Utsiktsplats

Brygga

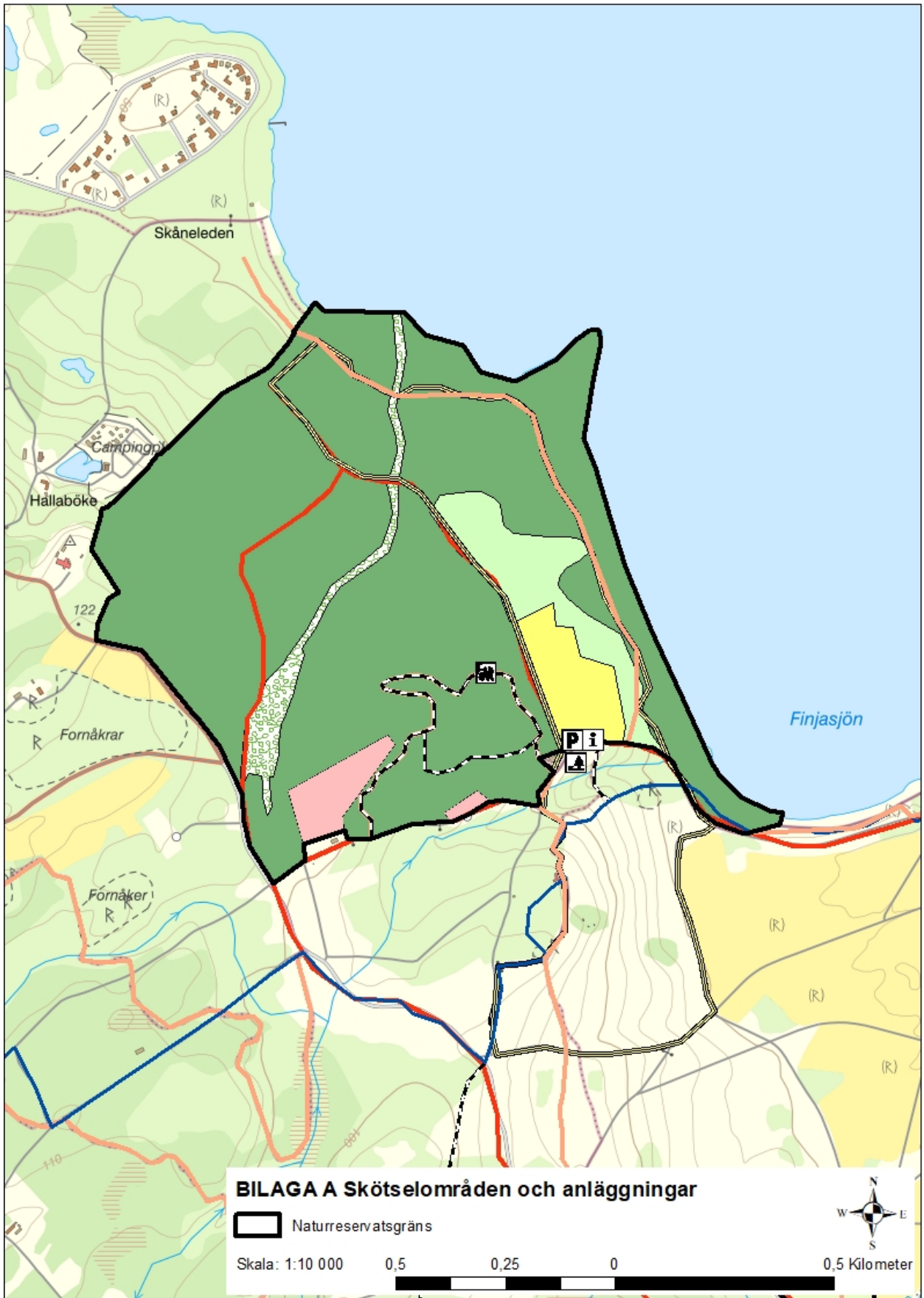

Geologisk sevärdhet

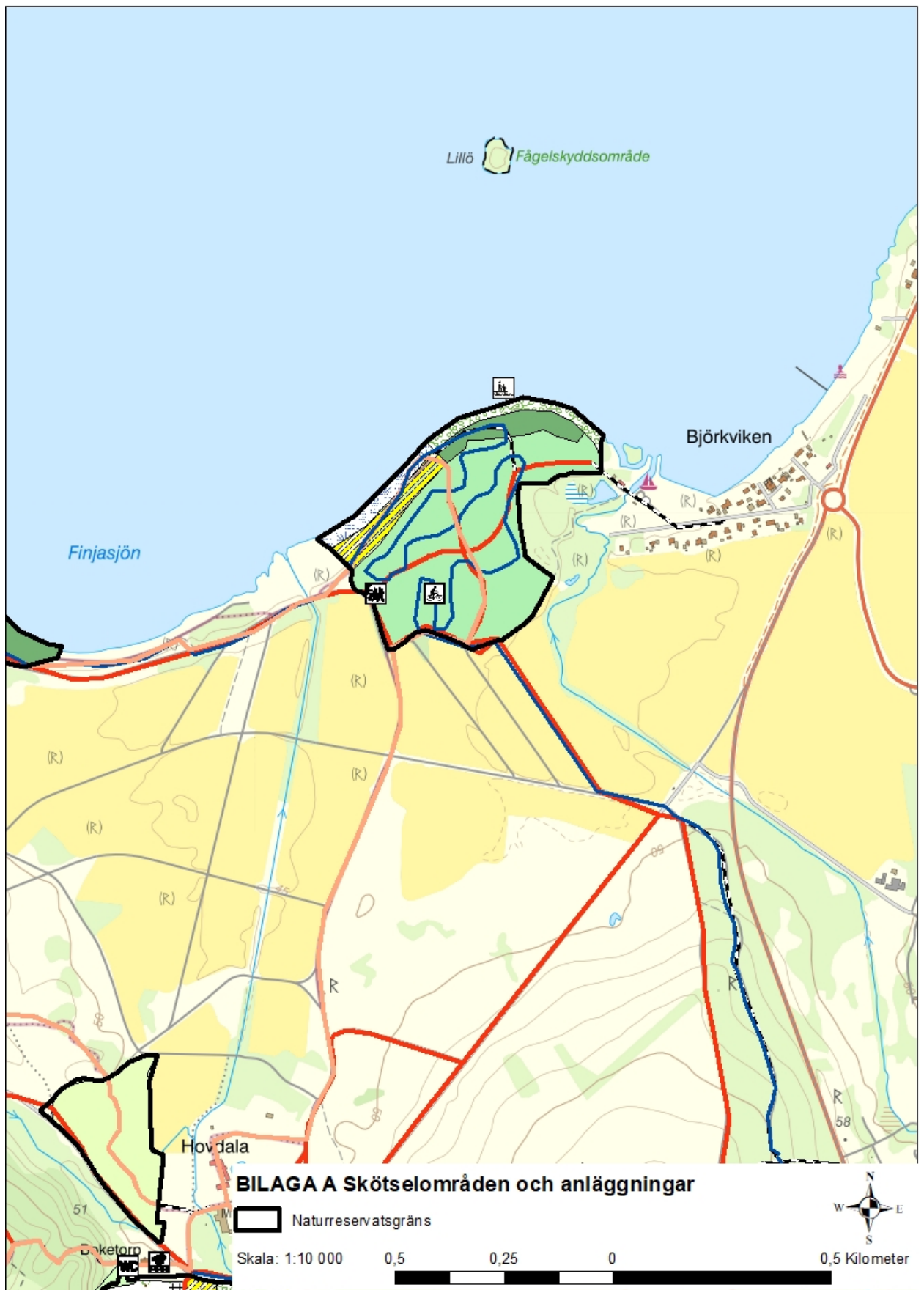

Fornlämning

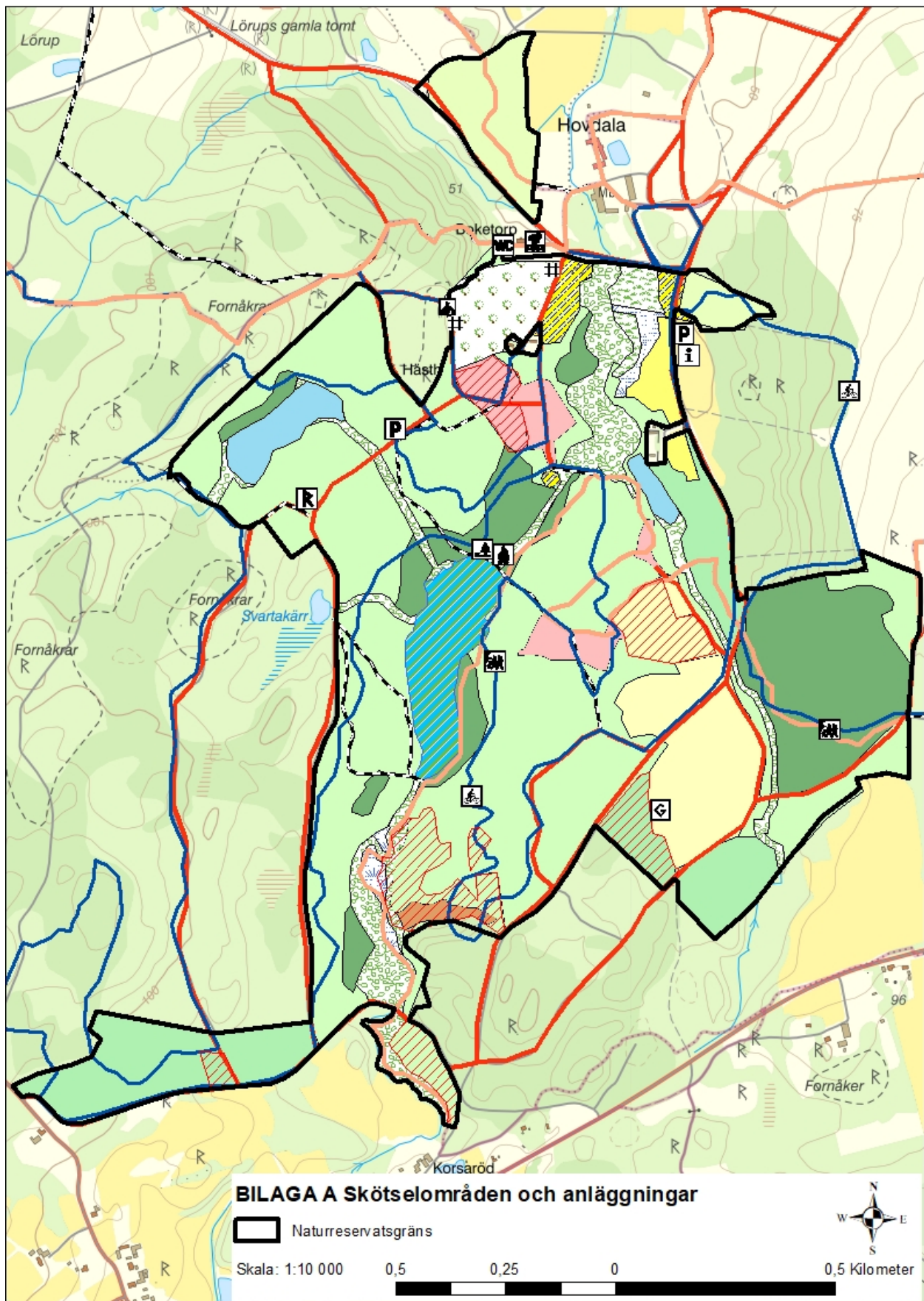
Bilaga A Skötselområden och anläggningar Dalleröd

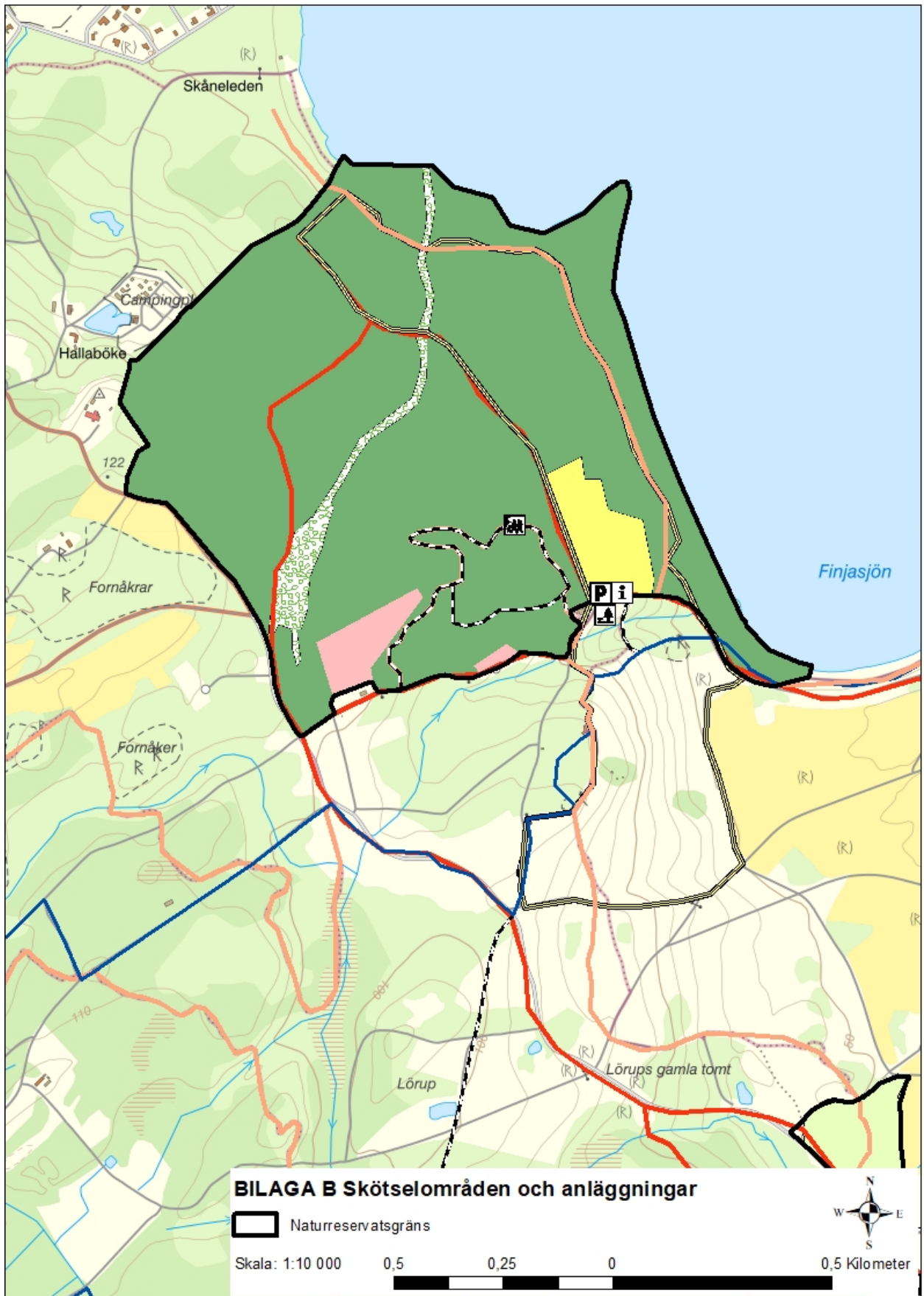
Bilaga A Skötselområden och anläggningar Solhem

Bilaga A Skötselområden och anläggningar Söder om Hovdala

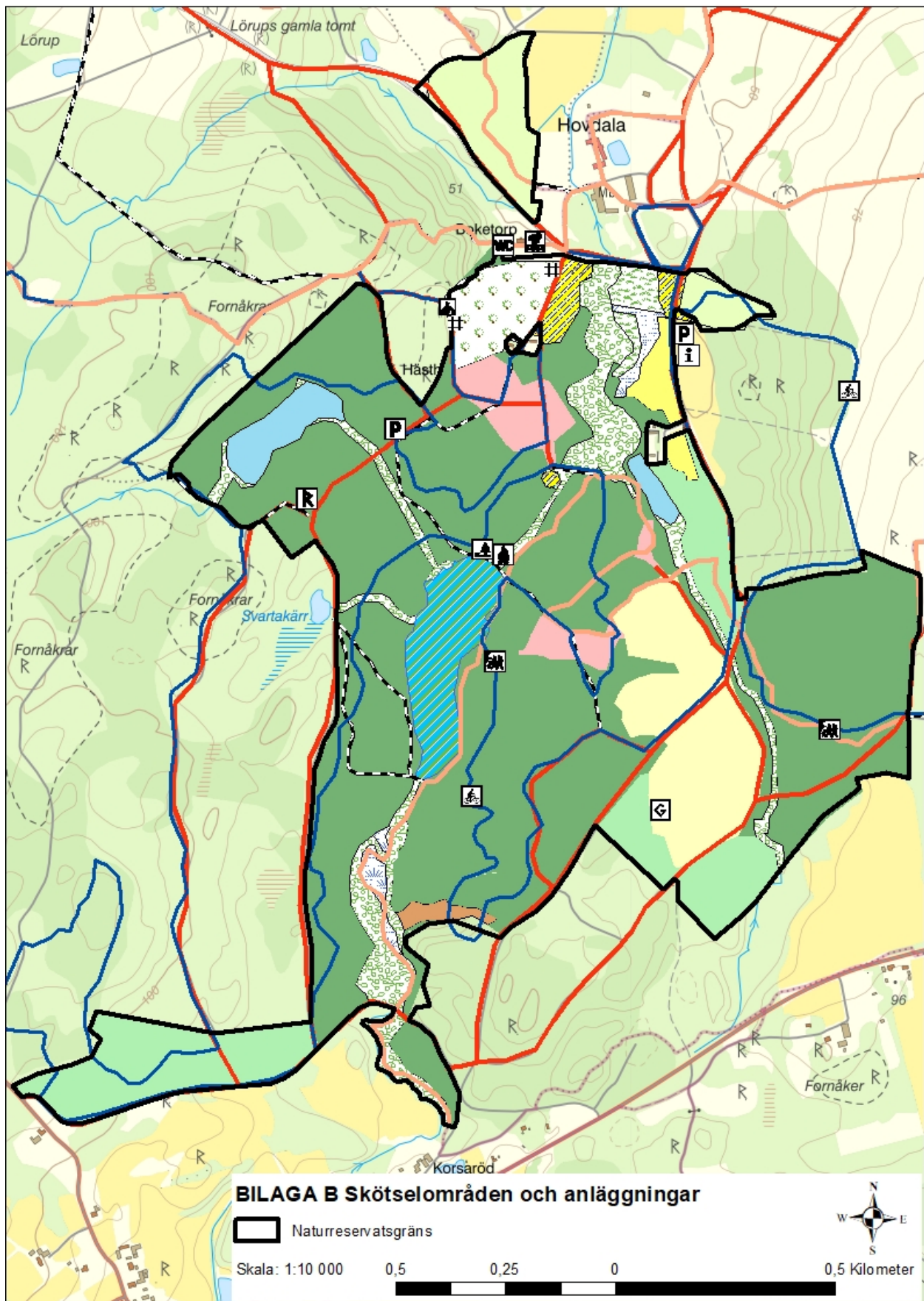
Bilaga B Målbild och anläggningar Dalleröd

Bilaga B Målbild och anläggningar Solhem

Bilaga B Målbild och anläggningar Söder om Hovdala

Bilaga C Teckenförklaring till Natura 2000 områdena

Natura 2000-naturtyper

3260	Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor
9020	Boreonemorala äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora
9070	Trädklädd betesmark
9080	Lövsumpskogar av fennoskandisk typ
9110	Bokskog av fryle-typ
9130	Bokskog av <i>Asperulo-Fagentum</i> -typ
9160	Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ
9750 eller 91E0	Alluviala lövskogar med <i>Alnus glutinosa</i> eller <i>Fraxinus excelsior</i>

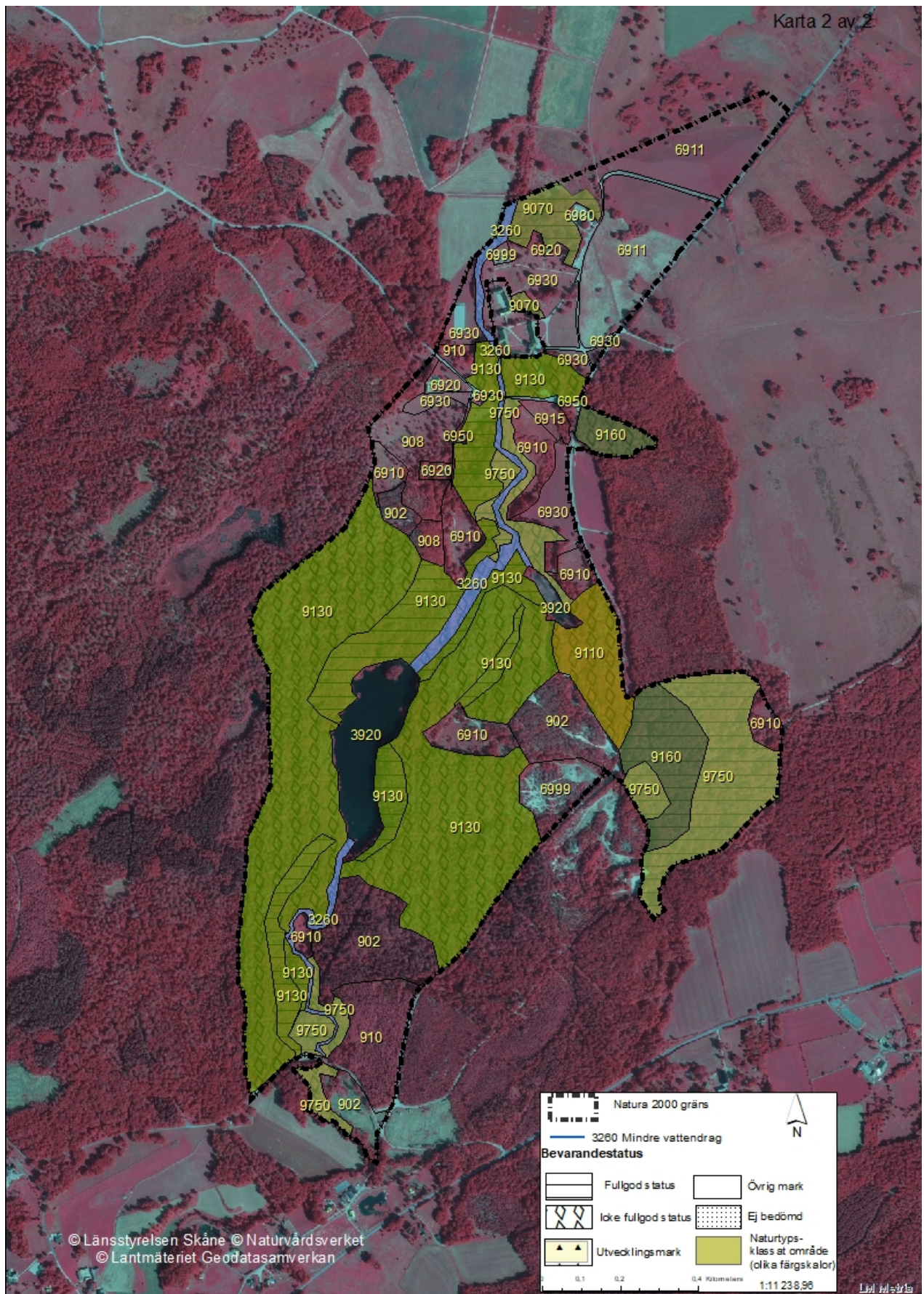
Icke naturtyper

902	Granskog
905	Lövblandad barrskog
906	Triviallövskog
908	Triviallövskog med ädellövsinslag
910	Hygge
3920	Småvatten i odlingslandskapet
6910	Öppen kultiverad gräsmark
6911	Öppen kultiverad betesmark
6915	Fuktäng
6920	Bebyggd mark
6930	Åker
6950	Väg
6980	Parkeringsplats
6999	Exploaterad mark

Bilaga C Natura 2000 område norra delen

Bilaga C Natura 2000 område södra delen

Bilaga D, Bevarandemål med fördjupade beskrivningar

I denna bilaga presenteras bevarandemål med fördjupade beskrivningar för naturtyper och arter med limniska anknytning samt motivering till val av fördjupade beskrivningar, inom Natura 2000-området Hovdala (SCI) SE0420334.

Bevarandemål	Fördjupad beskrivning	Motiv till fördjupad beskrivning
Naturtyp: Mindre vattendrag (3260)		
Arealen av Mindre vattendrag (3260) ska vara minst 4,2 ha.		
Vattenförekomsten Hovdalaån (WA20617889 / SE621492-136635) ska motsvara minst hög ekologisk status och god kemisk status. Miljökvalitetsnormen (MKN) som är aktuell nu är för cykel 3 (2017-2021) men förslag på ny MKN visar att Hovdalaån ska ha god ekologisk status 2027.	Den ekologiska statusen har bedömts vara måttlig idag. Anledningen till att kraven behöver ställas högre är artrikedomen med känsliga arter som bl.a. flodpärlmussla liksom att vattnet är ett nationellt särskilt värdefullt vatten.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
Naturtypen ska präglas av en naturlig flödesdynamik, vilket innebär att det ska finnas naturlika vattenståndsvariationer, att svämplan ska översvämmas regelbundet, och att processer med erosion och sedimentation i vattendraget och dess svämplan upprätthålls.	Naturlika vattenståndsvariationer med regelbunden översvämning av svämplan skapar en variation av strand- och bottenmiljöer med förutsättning att hysa rik biologisk mångfald. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för den hydromorfologiska kvalitetsfaktorn <i>Hydrologisk regim i vattendrag</i> med avseende på de underliggande parametrarna <i>Specifik flödesenergi, Volymsavvikelse, Avvikelse i flödets förändringstakt</i> och <i>Vattenståndets förändringstakt</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	De hydrologiska förhållandena i vattendraget och den långsiktiga förekomsten av livsmiljöer inom Natura 2000-området får inte försämrats över tid genom mänsklig påverkan på grundvattennivå, till exempel genom markavvattning eller vattenuttag i eller i anslutning till vattendraget.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav eftersom det kan finnas tillståndsgivna verksamheter som redan medför en påverkan på grundvattennivån i området.
Det ska finnas god tillgång på lämpliga livsmiljöer för naturtypens typiska arter i och i anslutning till vattendraget.	Vattendragets ska vara naturligt, eller så naturligt som möjligt, samt innehålla naturliga strukturer – detta utifrån avvägningar gentemot tillståndsgivna verksamheter och andra värden såsom kulturmiljövärden. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för den hydromorfologiska kvalitetsfaktorn <i>Morfologiskt tillstånd i vattendrag</i> med avseende på de underliggande parametrarna <i>Vattendragets form, Vattendragets planform, Vattendragets bottenstruktur, Död ved i vattendrag, Strukturer i vattendraget,</i>	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.

Bevarandemål	Fördjupad beskrivning	Motiv till fördjupad beskrivning
	<i>Vattendragsfärans kanter, Vattendragets närområde samt Svämplanets strukturer och funktion</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	
Det ska finnas kontinuitet i närmiljön och fungerande kantzoner kring vattendraget, med träd-, busk- och örtvegetation som ger beskuggning och tillgång till nedfallande organiskt material.	Enligt Länsstyrelsens bedömning får inte mängden träd, i synnerhet grova träd, hålträd, träd med död ved etc. i kantzonen minska inom Natura 2000-området.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav eftersom parametern inte alltid kan bedömas vid statusklassning på grund av kunskapsbrist.
	Det ska finnas effektiva passager för djur, växter och organiskt material till anslutande vattensystem och omgivande svämplan. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för parametern <i>Konnektivitet i sidled till närområde och svämplan</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
Det ska finnas död ved i och i anslutning till vattendraget.	Enligt Länsstyrelsens bedömning får inte mängden död ved i eller i anslutning till vattendraget minska över tid inom Natura 2000-området. Mängden död ved kan dock, efter samråd med Länsstyrelsen, behöva justeras om det finns risk för skada på ekonomiska eller rekreationella värden, till exempel om brötbildning orsakar översvämning av jordbruksmark.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav eftersom parametern inte alltid kan bedömas vid statusklassning på grund av kunskapsbrist.
Vandringsvägarna ska hållas fria, och vid konstgjorda vandringshinder ska passerbarhet återskapas.	Det ska finnas effektiva passager för djur och växter och organiskt material till anslutande vattensystem. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för parametern <i>Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
Vattenkvaliteten ska vara god, utan påverkan av försurning, övergödning, miljögifter eller av förhöjd förekomst av partiklar.	Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god kemisk ytvattenstatus, med undantag för bromerade difenyleter och kvicksilver, inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst hög status för de fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna <i>Näringsämnen, Försurning</i> samt <i>Särskilt förorenande ämnen</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	I vattenförekomsterna får halterna av miljögifter i vattnet inte öka över tid, utan ska helst minska. I synnerhet organiska klorerade föreningar kan försämra förutsättningarna för utterns fortlevnad.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav eftersom parametern inte alltid kan bedömas vid statusklassning på grund av kunskapsbrist.
Vattendraget ska hysa en naturlig artsammansättning utan inverkan av	För vattensystemet främmande arter och främmande fiskstammar ska inte introduceras om de riskerar att	Målindikatorn är formulerad som ett icke-försämringskrav eftersom det tidigare kan ha skett tillståndsgivna utsättningar av för

Bevarandemål	Fördjupad beskrivning	Motiv till fördjupad beskrivning
främmande arter eller främmande fiskstammar.	negativt påverka värden i Natura 2000-området. Förekommande främmande arter ska inte inverka negativt på artsammansättningen eller variation av arter genom exempelvis ändrade konkurrensförhållanden, genetik eller smittspridning. Exempelvis ska öringen i Hovdalaån vara fungerande värd fisk för vattendragets flodpärlmusslor.	vattensystemet främmande arter och/eller främmande fiskstammar som redan medför en påverkan på fisksamhälle och/eller bottenfauna i området.
För naturtypen typiska arter, så som öring, elritsa och bäcknejonöga med flera, ska återkommande förekomma inom Natura 2000-området.	Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar de typiska arternas krav på sina livsmiljöer som lägst god ekologisk status (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna, samt att bevarandemålet motsvarar god status för kvalitetsfaktorerna <i>Påväxt-kiselalger</i> och <i>Fisk</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
Den typiska arten flodpärlmussla ska finnas i en livskraftig population inom Natura 2000-området.	För flodpärlmussla innebär en livskraftig population att mer än 20 % av musslorna är mindre än 50 mm, att mer än 0 % av musslorna är mindre än 20 mm samt att det totala antalet individer är större än 500.	Fördjupad beskrivning formulerad utifrån rådande kunskapsläge (Åtgärdsprogram för flodpärlmussla, HaV:s rapport 2020:19).
Svämlövskog (91E0/9750)		
Arealen av Svämlövskog (91E0/9750) ska vara minst 33,1 ha.		
Naturtypen ska präglas av en naturlig hydrologi och grundvattennivå, vilket leder till en variation i markfuktighet som påverkar skogens interna dynamik och strukturer.	Det ska finnas naturlika vattenståndsvariationer i vattendraget som innebär att svämlövskog översvämmas regelbundet och säsongvis torkar ut, vilket skapar störningar som gynnar biologisk mångfald. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för kvalitetsfaktorn <i>Hydrologisk regim</i> med avseende på de underliggande parametrarna <i>Specifik flödesenergi</i> , <i>Volymavvikelse</i> , <i>Avvikelse i flödets förändringstakt</i> samt <i>Vattenståndets förändringstakt</i> (HVMFS 2019:25) för vattenförekomsterna. Enligt Länsstyrelsens bedömning behöver hela svämlövskogen översvämmas uppskattningsvis 25 dagar årligen, helst tidigt under vegetationsperioden, dels för att hålla undan föryngring av gran, dels för att upprätthålla den störning som behövs för att bevara svämlövskogens biologiska mångfald. Vilket flöde detta motsvarar beror bland annat på reglering och graden av resning i vattendragets fåra.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	Som en konsekvens av regelbundna översvämningar vid högvatten sker kontinuerlig pålagring av finsediment	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till

Bevarandemål	Fördjupad beskrivning	Motiv till fördjupad beskrivning
	på svämplanen. Enligt Länsstyrelsens bedömning ska det finnas alluviala avlagringar som vid lågvattenföring är väl dränerade.	vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	Svämlövskogen ska vara fri från diken och andra ingrepp med avvattande effekt.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav eftersom det kan finnas tillståndsgivna verksamheter som redan medför en påverkan på grundvattennivån i området.
Al med inslag av björk och ädellövträd ska utgöra ett dominerande inslag.	Lövträd såsom al, ask och björk, men även ädellövträd ska utgöra mer än 50 % av grundytan, och gran ska inte utgöra mer än 5 % av grundytan.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav för att kunna utvärdera naturtypens bevarandestatus.
Föryngring ska främst ske med lövträd såsom klibbal och ask.	Klibbal och ask är de vanligaste trädslagen i Svämlövskogar i södra Sverige. Enligt Länsstyrelsens bedömning får antalet ”smala träd” av gran (diameter mindre än 15 cm) var som mest 10 per hektar.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav för att kunna utvärdera naturtypens bevarandestatus.
Det ska finnas tillräckligt med substrat och strukturer för främst mossor, men även för epifytiska lavar och svampar, insekter och landmollusker.	I Svämlövskogen ska det finnas både stående och liggande död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Enligt Länsstyrelsens bedömning ska uppmätta volymen död ved motsvara minst 5–15 m ³ per hektar. Det ska finnas gamla träd, grova träd, träd med socklar och andra värdefulla strukturer. Ingen negativ påverkan från igenväxningsvegetation.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav för att kunna utvärdera naturtypens bevarandestatus.
För naturtypen typiska arter av kärlväxter, mossor och fåglar ska återkommande förekomma inom Natura 2000-området.	De typiska arterna såsom bäckbrässa, strutbräken, skärmstarr och hägg ska finnas i livskraftiga bestånd i området. Mindre hackspett ska förekomma under häckningstid i området.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav för att kunna utvärdera naturtypens bevarandestatus.
Ingen skadlig påverkan av virkes- eller veduttag.	I Svämlövskogen ska avverkning inte förekomma annat än inom ramen för naturvårdande skötsel, och uttag av grov död ved (> 10 dm i diameter får inte förekomma.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav för att kunna bevara livsmiljöer och substrat för vedlevande organismer.
Främmande och invasiva arter ska inte förekomma inom området.	Förekommande främmande invasiva arter t.ex. blomsterlupin, kanadensiskt gullris, harris och kanadensisk vattenpest ska ej inverka negativt på artsammansättningen eller variation av arter genom ändrade konkurrensförhållanden, genetik och/eller smittspridning.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav eftersom parametern inte alltid kan bedömas vid statusklassning på grund av kunskapsbrist.
Flodpärlmussla (1029)		
Flodpärlmussla (1029) ska finnas i en livskraftig population inom Natura 2000-området Hovdala.	För flodpärlmussla innebär en livskraftig population att mer än 20 % av musslorna är mindre än 50 mm, att mer än 0 % av musslorna är mindre än 20 mm samt att det totala antalet individer är större än 500.	Fördjupad beskrivning formulerad utifrån rådande kunskapsläge (Åtgärdsprogram för flodpärlmussla, HaV:s rapport 2020:19).
Naturtypen Mindre vattendrag (3260) ska ha fullgod bevarandestatus enligt de bevarandemål som har formulerats för naturtypen.	Se fördjupad beskrivning av bevarandemål för Mindre vattendrag (3260).	Se motivering till fördjupad beskrivning för Mindre vattendrag (3260).

Bevarandemål	Fördjupad beskrivning	Motiv till fördjupad beskrivning
Vattenförekomsten Hovdalaån behöver i sin helhet utgöra en god livsmiljö för flodpärlmussla och beståndet av värd fisk om det ska vara möjligt att nå målet om en livskraftig population.	Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar flodpärlmusslans högt ställda krav på livsmiljön och beståndet av värd fisk som lägst hög ekologisk status (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	Det ska finnas strömmande och forsande vattendragssträckor med tillräcklig strömhastighet för syresättning av musselbottnar och för att undvika igenslamning eller pålagring av dessa bottnar. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för parametrar <i>Specifik flödesenergi, Volymsavvikelse, Avvikelse i flödets förändringstakt</i> samt <i>Vattenståndets förändringstakt</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	Lågvattenföring i vattenförekomsterna får aldrig bli så låga att det skadar flodpärlmussla eller dess värd fisk. Vilket flöde detta motsvarar beror bl.a. på vattentemperatur och syremättnad i vattnet.	Fördjupad beskrivning formulerad utifrån rådande kunskapsläge (Åtgärdsprogram för flodpärlmussla, HaV:s rapport 2020:19).
	Det ska finnas fria vandringsvägar för flodpärlmusslans värdarter (öring eller lax) mellan havet och Hovdalaån samt till olika delar av vattensystemet där arten förekom tidigare. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för parametern <i>Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	För att säkerställa lyckad rekrytering av flodpärlmussla ska tätheten av värd fiskar (öring eller lax) som minst motsvara 5 ungar per 100 m ² .	Fördjupad beskrivning formulerad utifrån rådande kunskapsläge (Åtgärdsprogram för flodpärlmussla, HaV:s rapport 2020:19).
	Vattendragets ska vara naturligt, eller så naturligt som möjligt, samt innehålla naturliga strukturer – detta utifrån avvägningar gentemot tillståndsgivna verksamheter och andra värden såsom kulturmiljövärden. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för parametrarna <i>Vattendragsfårans form, Vattendragets planform, Vattendragsfårans bottenstrukturer, Död ved i vattendrag, Strukturer i vattendraget, Vattendragsfårans kanter, Vattendragets närområde</i> samt <i>Svämplanets strukturer och funktion i vattendrag</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar flodpärlmusslans krav på	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett

Bevarandemål	Fördjupad beskrivning	Motiv till fördjupad beskrivning
	vattenkvalitet som lägst hög status för kvalitetsfaktorn <i>Näringsämnen</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna. Bedömningen är även att färgtalets medelvärde under högflöden inte ska överstiga 80 mg Pt/l, att grumligheten inte ska överstiga 1 FNU i medelvärde vid vårflod, att halten nitrat (NO ₃) inte ska överstiga 125 g/l och att oorganiskt aluminium inte ska överstiga 30 g/l (Åtgärdsprogram för flodpärlmussla, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2020:19).	bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar flodpärlmusslans krav på pH som lägst god status för kvalitetsfaktorn <i>Förurning</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna. pH ska inte understiga 6.2 (Åtgärdsprogram för flodpärlmussla, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2020:19).	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
Utter (1355)		
Utter (1355) ska finnas i en livskraftig population inom Natura 2000-området Hovdala.	Spår av utter ska årligen förekomma inom Natura 2000-området Hovdala. Populationerna av utter i området ska bibehållas och utöka sin nuvarande population och utbredning.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
Naturtypen Mindre vattendrag (3260) ska ha fullgod bevarandestatus enligt de bevarandemål som har formulerats för naturtypen.	Se fördjupad beskrivning av bevarandemål för Mindre vattendrag (3260).	Se motivering till fördjupad beskrivning för Mindre vattendrag (3260).
Vattenförekomsten Hovdalaån behöver i sin helhet utgöra en god livsmiljö för utter för att det ska vara möjligt att nå målet om en livskraftig population.	Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar utterns krav på livsmiljön som lägst god ekologisk status (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
	Vattenreglering kan påverka tillgången på fisk som utgör utterns föda. Vattendragets ska vara naturligt, eller så naturliknande som möjligt, samt innehålla naturliga strukturer – utifrån avvägningar gentemot tillståndsgivna verksamheter och andra värden såsom kulturmiljövärden. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för parametrarna <i>Vattendragsfårans form, Vattendragets planform, Vattendragsfårans bottensubstrat, Död ved i vattendrag, Strukturer i vattendraget, Vattendragsfårans kanter, Vattendragets närområde</i> samt <i>Svämplanets strukturer och funktion i vattendrag</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.

Bevarandemål	Fördjupad beskrivning	Motiv till fördjupad beskrivning
	Vandringshinder försämrar utterns och de primära bytesdjurens möjligheter att sprida sig i vattendraget. Det ska finnas effektiva passager för djur, växter och organiskt material till anslutande vattensystem. Enligt Länsstyrelsens bedömning motsvarar detta som lägst god status för parametern <i>Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning</i> (HVMFS 2019:25) inom vattenförekomsterna.	Fördjupad beskrivning formulerad för att bättre kunna bedöma uppfyllelsen av ett bevarandemål genom att relatera till vattenförvaltningen och bedömningsgrunderna.
Utter ska på ett säkert sätt kunna passera under större korsande vägar, för att minska risken för trafikdödad utter.	Större vägpassager över vattendraget, där lokala förutsättningar tvingar upp utter på vägbanan, ska ha fungerande utterpassager.	Fördjupad beskrivning formulerad utifrån rådande kunskapsläge (Åtgärdsprogram för bevarande av utter, 2006).
Vattenkemin ska vara god och inga miljögifter ska utgöra ett hot mot uttern.	I vattenförekomsterna får halterna av miljögifter i vattnet inte öka över tid, utan ska helst minska. I synnerhet organiska klorerade föreningar kan försämra förutsättningarna för utterns fortlevnad.	Fördjupad beskrivning formulerad som ett icke-försämringskrav eftersom parametern inte alltid kan bedömas vid statusklassning på grund av kunskapsbrist.

Naturreseptatet Hovdala i Hässleholms kommun utgörs flera delområden som består av ädellövsöog. Hovdala är ett mycket populärt strövområde. Här finns många fina vandringsleder för att kunna uppleva rekreation, områdets skönhet och höga biologiska mångfald. Området har mycket stor betydelse för bevarande av arter som lever i ädellövsöog.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreseptat och upprätta skötselplaner.

Skötselplanen innehåller en markhistorisk beskrivning samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller också information om friluftsliv, samt om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane